

Kárpátaljai Hírmondó

XVII. évfolyam 4. (66.) szám, 2021. Tél

Nemes Nagy Ágnes

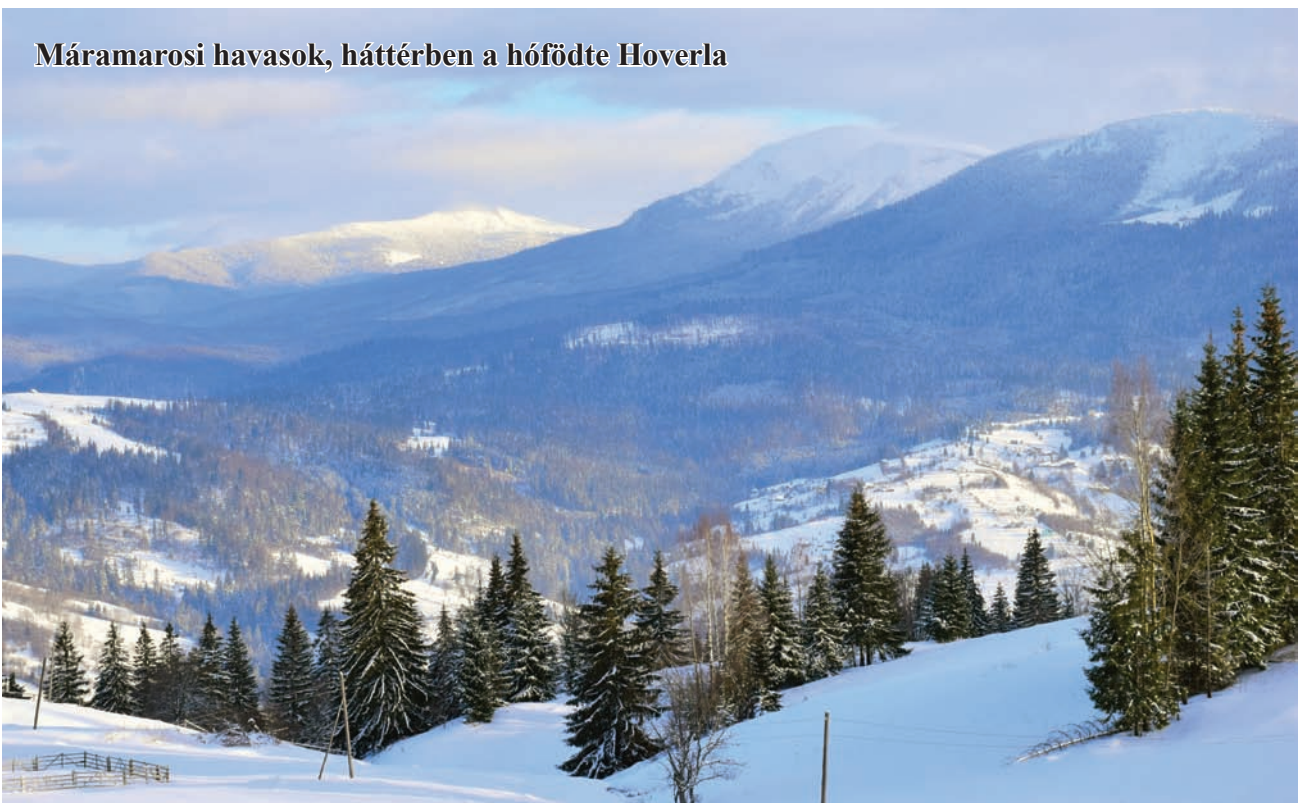
Fák

Tanulni kell. A téli fákat.
Ahogyan talpig zúzmarások.
Mozdíthatatlan függönyök.
Meg kell tanulni azt a sávot,
hol a kristály már füstölög,
és ködbe úszik át a fa,
akár a test emlékezetbe.
És a folyót a fák mögött,
vadkacsa néma szárnyait,
s a vakfehér, kék éjszakát,
amelyben csuklyás tárgyak állnak,
meg kell tanulni itt a fák
kimondhatatlan tetteit.

Fedák Sári szobra
Beregszászon

Máramarosi havasok, háttérben a hófödte Hoverla

KÁRPÁTALJAI Hírmondó

XVII. évfolyam, 4. (66.) szám
2021. Tél

Kiadja a Kárpátaljai Szövetség

1068 Budapest,
Városligeti fasor 44.

Telefon: 06-1-351-7770

E-mail: karpataljaiszovetseg@gmail.com

Felelős kiadó:

Benza György,

a Kárpátaljai Szövetség elnöke

Alapító főszerkesztő: Füzesi Magda

E-mail: magda.bereg@gmail.com

Főszerkesztő: Szemere Judit

E-mail: nagykica12@gmail.com

Szerkesztőbizottság:

Dr. Pomogáts Béla, dr. Botlik József,
dr. Dupka György, dr. Szöllősy Tibor,
dr. Zubánics László,
Kovácsné Marton Erzsébet

Tördelés, nyomdai előkészítés:

GÁBOR
P♦R♦I♦N♦T

Lapengedély száma: 2.9/1414-1/2006

HU ISSN: 1787-0445

OTP számlaszámunk:

11711034-20834951

Megjelenik negyedévente
1000 példányban.

E lapszám megjelenését támogatta
a Bethlen Gábor Alapkezelő Zrt.,

valamint a Kárpátaljai Szövetség
tagsága.

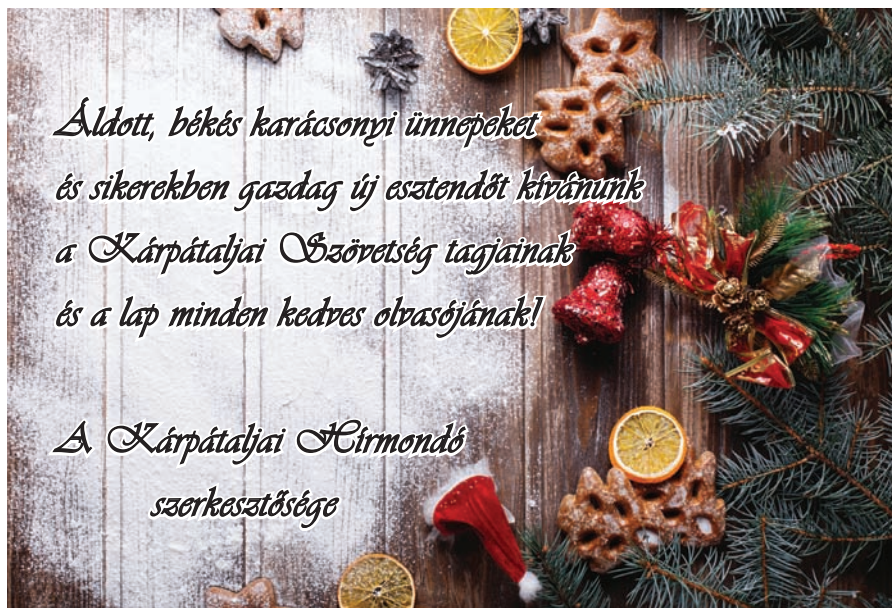
A folyóiraton nyereség
nem képződik.

A címünkre beérkező kéziratok közlésének és szerkesztésének jogát fenntartjuk, azok recenzálását, visszaadását, levélben történő megválaszolását, valamint más szervezetekhez, intézményekhez való továbbítását nem vállaljuk. A publikációkban közölt tényekért és véleményekért minden esetben a szerző viseli a felelősséget. A szerkesztőség nem feltétlenül ért egyet a lapban közölt publikációkkal.

A tartalomból

<i>Olvaszuk együtt!</i> Márai Sándor: Füves könyv (részletek)	
<i>Vers mindenkinek.</i> Mezey Katalin: Ahogy fény-ezredéveket, Imádság fonala	3
<i>Szervezeti élet.</i> In memoriam Papp Lászlóné Nagy Magda	
Köszönjük a támogatást!	4
Médiaképzés az Ungvári Magyar Házban	
Barangolás a kárpátaljai ízek világában	5
Nyíregyházán a vándorkiállítás	
Könyvbemutató a Kárpátaljai Szövetségben	6
<i>Könyvespolc.</i> Trianon-versantológia; Dr. Fodor István tanulmányai	7
<i>Memento.</i> Emlékkonferencia a beregszászi Európa–Magyar Házban	8
<i>Aktuális.</i> A kisebbségi nyelvhasználat félreértéseiről	9
<i>Hitélet.</i> Adventi várakozás. Barta Attila református lelkész prédikációja	10
Fejezetek a csepei görögkatolikusok életéből	11
<i>Határok nélkül.</i> Emléktábla Szabolcsbákán	12
A Nagyberegi Tájháza lett az Év tájháza	
Mesterek és tanítványok – kárpátaljai nyertesek	13
<i>Évforduló.</i> Garanyi József-emléktáblát avattak Bátyúban	14
Emléktábla-avatással méltatták Petróci Iván életművét	15
<i>Kárpátaljai sikertörténet.</i> Start Nyelvközpont, a gyerekek nyelviskolája	16
Minőségi lakástextilek a Firhangban	17
<i>Anno.</i> Egy életút állomásai. Repülőgép-szerelő lettem	18
<i>Időkapszula.</i> A Técsői Hollósy Simon Kör	20
<i>Közelkép.</i> Beszélgetés Bárdos István fizikatanárral	22
A beregszászi „meseautó”	23
<i>Fiatalokról fiataloknak.</i> Bemutatjuk Tarpai Zsófiát	24
<i>Kultúrtáj.</i> Átadták a Fedák Sári-díjat	25
<i>Arasznyi történelem.</i> Botlik József: Nemzetünket szolgálták	26
<i>Kopogtató.</i> Magyar Árpád István – a Kijevben ragadt kárpátaljai művész	29
<i>Örökségünk.</i> Eszeny és hanyatott sorsú emlékműve. Kovács Sándor tanulmánya	30
Mozaikok a beregszászi reptér történetéből. Kovács Elemér feljegyzései	33
<i>Szerkesztőségünk postájából</i>	34
<i>Szemelvények kárpátaljai eseményekből</i>	36
<i>Művészet.</i> Holló Katalin különös világa.	
Boksaj-kiállítás a szépművészeti múzeumban	39
<i>A Kárpátaljai Hírmondó galériája.</i> Üzenetek ragyogó télben	40

Címlapfotók: Szemere Judit, Varju Zoltán

Márai Sándor

Az élet ritmusáról

Mindig váltani az élet ritmusát. Tudatosan és figyelmesen cserélni munkát és pihenést, koplalást és bőséget, józanságot és mámort, igen, még gondot és örömet is; tudatosan felállni az élet terített asztala mellől, mikor legjobban esik a bőség, tudatosan bekapcsolni gondokat és feladatokat, melyeknek nevelő erejük van. Nem elbizni magad semmiféle helyzetben. Mindennek alján az isteni gondolat van, a szellem, mely kormányozza a világot; s ez a szellem nem tűr semmiféle magabiztos kedvtelést, önhitt elégedettséget, pislogó és lusta kielégülést. Mindig alakulni s változtatni, odasimulni és áldozni valamit, mindig adni, amikor kapsz, mindig továbbadni, amit szereztél, így vagy úgy... Csak nem „biztonságban” élni. Mindig várni a vihart és a tűzvészt. S ha beköszönt a vihar és a tűzvész, nem csodálkozni és nem sopánkodni. Nyugodtan mondani: „Itt van.” S oltani és védekezni.

A csodáról

Te nem hiszel a csodában, tagadod? Nézd csak, nem győzhetlek meg, mert a csoda legfőbb ismertetőjele, hogy csodálatos – nem lehet bizonyítani, mint egy élettani tény, nem lehet fényképezni, sem előre, mennyiségtani törvények szerint megjósolni és kiszámítani. A csoda megnyilatkozási formáit sem könnyű mindig érzékelni: nem jár mindig két lábon, nem lehet fényképezni, nincsenek telekkönyvi, sem anyakönyvi adatai. A csoda, egész egyszerűen, megnyilatkozik – s néha csak sokkal később értjük meg, mi volt a csoda, hogyan avatkozott az életünkbe, s mi volt e beavatkozásban a természetfölötti és csodálatos. A csoda lényegét nem tudom megmutatni, sem bizonyítani. De gondolj talán arra, milyen felfoghatatlan és csodálatos igazi valójában mindaz, amit mindennapnak és természetesnek érzel: már a létezés ténye milyen csodaszzerű! Az, hogy megszületté, élsz s egy napon meghalsz! Mindezt „természetes”-nek érzed? Akkor vaksí vagy és botfülű. Már a valóság is csoda, felfoghatatlan, s minden természetes kellékével és anyagával természetfölötti is! Miért is lenne e valószerűtlenül bonyolult valóságnál értelmesebb a csoda? A világlélek a csoda, mely mindenben megnyilatkozik. Ezért vagyok hívó: mert a világ lelke bennem is, hétköznapjaimban, szomorú és esendő sorsomban is megnyilatkozik.

A szeretetről

Szeretetet lehet adni és lehet kapni. Csak egyet nem lehet: szeretetet zsarolni. S ezt legtöbbször nem tudják azok a szegények és szerencsétlenek, akik szeretetre éhesek.

Nyilvánvaló, hogy vagy szeret az ember, vagy szeretik: ezt a váltóáramot a ter-

mészet kérlelhetetlen következetességgel szervezte meg. Az összhang legtökéletesebb és legszerencsésebb formája, mikor az egyik különösebb lázadózás nélkül tűri, hogy a másik szeresse. A természet végül is kegyes: igaz, soha nem adja meg, hogy az szeressen, akitől ezt reméljük, de módot ad arra, hogy korlátlanul szeressük azt is, aki bennünket nem szeret. Csak egyre nem ad módot: hogy könyörgéssel, váddal, támadással vagy vezekléssel mástól szeretetet zsaroljunk. Még gyöngédséget és szenvedélyt is lehet zsarolni; de a szeretet szuverén.

A hétköznapról és az ünnepről

Nézz utána, hogy minden napból, a legközönségesebb, sivár hétköznapból is ünnepet csinálj, ha pillanatokra is! Egy jóindulatú szóval. Méltányos cselekedettel. Udvarias mozdulattal. Nem kell sok az emberi ünnephez. Minden napba belecsempészheted valamilyen varázsos elemet, megajándékozhatod magad egy könyv igazságának negyedórás élményével, valamilyen homályos fogalom megismerésének kielégülésével, környezet vizsgálásával vagy felderítésével. Az élet gazdagabb lesz, ünnepibb és emberibb, ha megtöltöd a hétköznapok néhány percét a rendkívülivel, az emberivel, a jóindulatúval és az udvariassal; tehát az ünneppel.

Arról, hogy mindenben az idő dönt

Mikor az élet, valamilyen emberi helyzet döntésre kényszerít, vigyázz, hogy az elhatározásokat a változás törvényének térfogatába állítsd: mert minden „döntés” az időben kap csak végső tartást és alakot.

Döntsél, de ne olyan föltétlenül! Ne olyan mindenáron! Ne olyan egészen! Add meg az emberi elhatározásnak azt a játék-lehetőséget, amelyre szüksége van, hogy beilleszkedjék a világba, és az időbe, elhelyezkedhessék az emberi szándékok, a változás törvényei között. Ne akard esküvel, szöggel és kalapáccsal rögzíteni minden időkre azt, amin az éjszaka és a reggel is változtat valamit, szíved és értelmel is örökké csiszol, másít, alakít valamit, ma, holnap, és örökké. Adj az elhatározásnak időt és térfogatot, hogy megtalálja igazi helyét és formáját a világban. Döntsél, de ne nagyon! Döntsél, de ne föltétlenül! Cselekedjél, de ugyanakkor bízz mindent az időre is. Meglátod, holnapra, vagy esztendő múltán, hogy nem te döntöttél, hanem a térfogat, melyben minden emberi ügy eldőlt: az idő.

Márai Sándor: *Füves könyv. Budapest, Révai, 1943.*

Mezey Katalin

Ahogy fényezredéveket

Ahogy fényezredéveket általrepül egy kis sugár, s régi csillagtörténetet távcsőbe diktál a kvazár,

sok nemzedéknyi télen át idefénylik egy kisgyerek, aki karácsony éjszakán megváltásunkra született.

Remény született általa: Isten fia a csecsemő, akinek hideg jászola szalmáján szunnyad az idő.

Imádság fonala

Imádság fonala tartja ég és föld között a várost. Ahogy ásványvízben buzog felszín felé a buborék, száz vékonyka ima remeg a hidak karjai között, a folyó fénytükre felett. Ég és föld között a város könnyeden, magasan lebeg, alatta fény-felhőpárna. Vékonyka fonalak rajza, mint fordított eső szála, millió kis öregasszony, magukra hagyott gyerekek fölfelé törő imája patakszik a fejek felett, fölfelé folyik, igyekszik, fölért mélységes magasba vissza nem fordítja senki, medrét el nem torlaszolja: a várost is felemeli, fénylő magasságba tartja.

Tisztelt Tagtársunk! Kedves Előfizetőnk!

Áldott, békés karácsonyi ünnepeket és sikerekben gazdag, boldog új esztendőt kívánunk minden kedves tagtársunknak, barátunknak és lapunk minden olvasójának! Hozzon az új esztendő örömeket, sikereket és jó egészséget!

Tisztelettel kérjük Önt/Önöket, hogy az 1000 Ft, nyugdíjasoknak 600 Ft éves tagdíjat, valamint a Kárpátaljai Hírmondó előfizetési díját, ami egy évre 3000 Ft, továbbá az esetleges támogatásokat egy összegben a Kárpátaljai Szövetség OTP Bank (11711034-20834951-00000000) vagy MAGNET Bank (16200106-11602895-00000000) számlájára év elején szíveskedjenek befizetni. A közlemény rovatban a nevet és címet kell feltüntetni, illetve azt, hogy mit fizettek be. Figyelmességükért előre is hálásak vagyunk.

Programunk teljesítéséhez segítséget nyújt a személyi jövedelemadójuk 1%-ának felajánlása, ezért továbbra is számítunk arra, hogy kedvezményezettként a Kárpátaljai Szövetséget jelölik meg.

A nem adózó tagtársainkat arra kérjük, hogy családtagjaik, barátai, ismerőseik figyelmét hívják fel tevékenységünkre, hogy az adójuk 1%-át a Kárpátaljai Szövetség részére ajánlhassák fel.

Adószámunk: 18046629-1-42

Tevékenységünkről bővebben új honlapunkon

(<https://karpataljaiszovetseg.com>),

illetve Facebook-oldalunkon értesülhetnek.

Nemzetközi számlaszámunk:

OTP Bank: (IBAN) HU37 11711034-20834951-00000000

BIC (SWIFT) Kód: OTPVHUBB.

Magnet Bank: (IBAN) HU31 16200106-11602895-00000000

BIC (SWIFT) Kód: HBWEHUBB

*Tisztelettel: a Kárpátaljai Szövetség elnöksége
és a Felügyelő Bizottság tagjai*

Köszönjük a támogatást!

A Kárpátaljai Szövetség elnöksége hálás köszönetét fejezi ki a tagtársaknak a szövetség célkitűzéseinek anyagi támogatásáért.

Ezúton mondunk köszönetet mindazoknak, akik megrendelték folyóiratunkat, illetve a *Kárpátaljai Hírmondó* megjelentetésének költségeihez felülfizetéssel járultak hozzá.

Külön köszönjük

dr. Nemeséri Lászlóné Filemon Mária (Budapest) tagtársunknak a kiemelt támogatást.

Név szerint is megköszönjük azon olvasóink anyagi segítségét, akik az előfizetési és a tagsági díjon felül ötezer forintnál nagyobb összeggel támogatták tevékenységünket. 2021-ben lapzártánkig az alábbi tagtársainktól érkeztek kiemelt összegű befizetések:

Arnóczky István József (Gyöngyös),

Árokháti Zsuzsanna (Budapest),

Balázs Attiláné (Miskolc),

Behun Lajos (Békéscsaba),

Bencze Gyula (Budapest),

Beregszászi Klára (Eger),

Borkó László (Nagykovácsi),

Csulák Erzsébet Katalin (Budapest),

Csulák László (Budapest),

dr. Duliskovich István (Dunakeszi),

dr. Duzsej Klára (Miskolc),

Fábián Edit Klára (Mátészalka),

dr. Fábián István (Nyíregyháza),

Fekete Amália (Budapest),

Gönczy Zsuzsánna (Pilisborosjenő),

Gyüre Józsefné (Fényeslitke),

Hegedűs Zsuzsanna (Mogyoród),

dr. Igyártó Gyöngyi (Budapest),

dr. Igyártó Rozália (Nagyréde),

Jendrék Miklós és Jendrék Magdolna (Vác),

Kiszely Katalin (Szentendre),

Kovács Attila (Gyöngyösslólyos),

Kovács Gyöngyi (Budapest),

Kovács Zsolt (Budapest),

dr. Kristofori György (Sirok),

Lakatos Gézné (Salgótarján),

dr. Lendvai Margit (Szolnok),

Magasházi Valéria (Fedémes),

Oniszkó László,

dr. Ortutay Attila (Nyíregyháza),

Papp Jenő (Budapest),

Pappné Popovics Judit (Budapest),

Polgár Tibor (Százhalombatta),

Reiter Mária (Budapest),

Sághi Ferencné (Budapest),

dr. Sótér Katalin (Budapest),

dr. Sváb Erzsébet (Budapest),

Szamosi Elemér (Budapest),

dr. Szepesi Erzsébet (Székesfehérvár),

dr. Szűrös Mátyás (Budapest),

Tyentés László (Budapest),

Ujfalussy István (Orosháza),

dr. Ujj Emília (Gödöllő),

dr. Volocsuk Katalin (Jászberény),

dr. Zétény Dalma (Budapest).

In memoriam

Papp Lászlóné Nagy Magda

Mély fájdalommal értesültünk róla, hogy 2021. október 26-án, 92 esztendőskorában Budapesten elhunyt Papp Lászlóné Nagy Magda, a Kárpátaljai Szövetség egykori társelnöke, szövetségünk Felügyelő Bizottságának egykori elnöke.

Papp Lászlóné Nagy Magda 1929. augusztus 12-én született Beregszászban. 1939-ben családjával Miskolcra költözött, ott érettségizett 1948-ban, majd Budapesten a Közgazdasági Egyetemen szerzett diplomát 1952-ben. Előbb a Csepel Műveknél, később a Gépipari Kutatóintézetben dolgozott főkönyvelőként, gazdasági vezetőként. Innen ment nyugdíjba 1986-ban.

A Kárpátaljai Szövetség munkájába 1997-ben kapcsolódott be. Komoly szerepe volt a szövetség gazdasági, pénzügyi helyzetének stabilitásában, javításában, vidéki közösségeink megszervezésében.

A Kárpátaljai Szövetség társelnökeként oroszlánrészt vállalt a Kárpátaljai Hírmondó megalapításában, a lap működéséhez szükséges pénzügyi alapok megteremtésében.

Évente többször vett részt Kárpátalján szervezett eseményeken, élő kapcsolatot alakított ki a Kárpátaljai Szövetség és a Kárpátalján tevékenykedő civil szervezetek között, nagyon fontosnak tartotta a szülőföldön maradt, nehéz körülmények között élő nemzettársak támogatását, a karácsonyi ajándékok szétosztását a kárpátaljai óvodákban. Felvette a kapcsolatot a bécsi Szent István Egylet kuratóriumával, amelynek köszönhetően számos rászoruló és kitűnően tanuló kárpátaljai diák részesült a bécsi magyarság ösztöndíjában.

Az utóbbi időben betegsége miatt már nem tudott bekapcsolódni közösségünk munkájába, de mindig örömet lelte a Kárpátaljai Hírmondó olvasásában, érdekelték a kárpátaljai hírek, a szövetség munkájáról szóló tudósítások.

Papp Lászlóné Nagy Magda áldozatos tevékenységével mély nyomot hagyott a Kárpátaljai Szövetség történetében. Emlékét megőrizzük.

A Kárpátaljai Szövetség elnöksége

Médiaképzés az Ungvári Magyar Házban

Kárpátaljai magyar fiataloknak indított médiatréninget az OrientPress Hírügynökség szakemberei segítségével a Kárpátaljai Szövetség. A 30 órás intenzív tanfolyam két alkalomból áll, amelynek első etapjára október 14. és 16. között került sor Ungváron.

A hírügynökség mentorai a protokoll, a beszédtechnika, az önismeret és a portréfotózás témakörében tartanak előadásokat a fiataloknak, akik az elsajátított tudást majd a program zárókonferenciáján mutathatják be.

Az eddig megtartott órákon Szabó Attila tréningvezető tárgyalástechnikát, retorikát és üzleti kommunikációt tanított, Boros Ferenc a fotózás rejtelmibe avatta be a diákokat, Herneckzi Márton klinikai szakpszichológus pedig önismerettel kapcsolatos nélkülözhetetlen alapismereteket adott át. Mosányi Emőke beszédterapeuta gyakorlatorientált képzéssel segítette a résztvevőket a helyes beszédtechnika alkalmazásában, míg Horváth Csaba László, az OrientPress Hírügynökség ügyvezető igazgatója a protokoll fontosságára hívta fel az érdeklődők figyelmét.

Tudósítónk

Barangolás a kárpátaljai ízek világában

Október 28-án hosszú szünet után ismét Kárpátaljai Estet rendeztek a Kárpátaljai Szövetség Városligeti fasori székházában. Ez alkalommal az est keretein belül „ízekben gazdag” könyvbemutatóra került sor, Pákozdi Judit *Kárpátaljai kóstoló* című hamisítatlan kárpátaljai szakácskönyvét ismerhették meg a jelenlévő érdeklődők. A szerző és a könyv megjelenésében segédkező Csizmár Sarolta mutatták be a kárpátaljai konyha fő fogásait, kiemelve annak a magyarországitól eltérő sajátosságait. (*Csizmár Saroltát a Kárpátaljai Hírmondó 2021. őszi számában ismerhették meg közelebbről olvasóink – a szerk.*) A jelenlévők között egy-egy étel kapcsán vidám hangulatú „vita” is kibontakozott azok pontos összetevőit és elkészítési módjait illetően, a kárpátaljai konyha különlegességében azonban mindenki egyetértett. A könyvbemutatót követően igazi kóstolóban is része lehetett a résztvevőknek, vendégeink ugyanis egy finom káposztás paszullyal is készültek a rendezvényre látogatók számára.

Pákozdi Judit nevét nem kell bemutatni a gasztronómiai írások után érdeklődő olvasóknak, hiszen több évtizede munkálkodik gasztronómiai újságíróként, hogy bemutassa a magyar konyha hagyományait és értékeit határon innen és túl. Pályafutását a *Vendéglátás* című folyóiratnál kezdte, majd a *Magyar Konyhánál*, Közép-Európa első gasztronómiai magazinjánál folytatta, amelynek munkatársa, majd főszerkesztője volt. Jelenleg

saját kiadóját vezeti, amely szakácskönyvek mellett megjelentette a *Biokosár* ökomagazint. Nevéhez fűződik az Ezeríz főzőiskola megalapítása 2003-ban. Eddigi pályafutása során tizenkét szakácskönyvet írt, hatot fordított, tizennégyet szerkesztett. Több, mint egy évtizedig részt vett az INFO rádió *Tálatló* című gasztronómiai magazinműsorban. Jelentős műve a *Csángó galuska* című, a moldvai magyar étkezési hagyományokat és recepteket tartalmazó könyv, amelyet Nyisztor Tinka moldvai etnográfussal közösen írt.

Pákozdi Judit 1989-ben kezdte el a receptek gyűjtését Kárpátalján. A *Kárpátaljai kóstoló* első kiadása 1992-ben az Új Mandátum Könyvkiadónál látott napvilágot 1992-ben. Bővített második kiadására a budapesti Babér Kiadó gondozásában 2021-ben került sor kárpátaljai szakértők (Csizmár Sarolta, dr. Karmacszi Zoltán, dr.

Kész Margit) közreműködésével, színes fotókkal. Jelen kiadványba 264 ételleírás került, köztük számos olyan, amelyeket az itt élő más nemzetiségűek – ruszinok, ukránok, oroszok, szlovákok, örmények, cipszerek, zsidók és még sorolhatnánk – konyhájából vettek át a magyarok, mert a kárpátaljai konyha nemcsak egyedi, hanem befogadó is. A receptek elé természetes módon kívánczolt az étkezési hagyományokról, szokásokról szóló fejezet, amelyet a beregszászi illetőségű, a honismeret terjesztése iránt elkötelezett Perenykó Mária magyartanár, szerkesztő gyűjtött csokorba, és Orosz Ildikó, a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola elnöke ajánlott az olvasók figyelmébe a kötet borítóján.

Tudósítónk

Nyíregyházán a vándorkiállítás

2021. november 5-től Nyíregyházán tekinthető meg a Kárpátaljai Szövetség *Szent István Keresztény Hagyatéka – A Magyar Szent Korona Vármegyei* című nagyszabású vándorkiállítása. A kiállításnak a Váci Mihály Kulturális Központ ad otthont.

A megnyitó résztvevőit dr. Ulrich Attila, Nyíregyháza megyei jogú város alpolgármestere köszöntötte. Hangsúlyozta, hogy a Kárpát-medencében élő népek kultúrái az idők során közössé váltak, de beszélt arról is, hogy a város nagyon jó kapcsolatokat ápol kárpátaljai és szlovákiai településekkel, hogy segítsék az ott élő magyarságot és a közös kultúra megőrzését.

Ünnepi beszédében Grezsa István miniszteri biztos kiemelte, hogy az itt látható képek nem elsősorban a dicső múltról szólnak, hanem a jövőről, arról a jövőről, amelyben a történelmi gyanakvásokat felülírják azok a közös érdekek, amelyek egyre nyilvánvalóbbak. Mint mondta, olyan jövőképet kell teremteni, amelyben mindenki úgy érezheti, hogy övé az az ország, amelyben lakik.

Benza György, a Kárpátaljai Szövetség elnökének nevében dr. Sermet Sándor főtktár köszöntötte a jelenlévőket, aki

egyebek mellett arra emlékeztetett, hogy a trianoni békediktátum következtében „milliók idegenként maradtak otthon és több száz ezren kényszerültek arra, hogy idegenek legyenek itthon”. Mint fogalma-

zott, Kárpátalja ma, a független Ukrajnában is csak mostohagyerek, periférikus, elhanyagolt régió. A Kárpátaljai Szövetség kezdeményezéséről szólva felidézte, hogy a közösség méltó módon kívánt csatlakozni a 2020-as trianoni megemlékezéshez, ezért

indította el monumentális projektjét, amely „a művészet elfogulatlan nyelvén mutatja be mindazt, ami egykor együvé tartozott”.

A vándorkiállítás védnöke, Kocsis Fülöp görögkatolikus metropolita szavait Szócska Abel, a Nyíregyházi Egyházmegye főpásztora tolmácsolta, aki többek között arról szólt, hogy a magyar nemzet életében az Isten és az Istenbe vetett hit az a „hordozófelelő”, amely megtartja a nemzetet. A fiatalokat megszólítva arra buzdította őket, hogy jövőjüket építsék a mindent megtartó keresztény hagyományra, a magyar nemzetet is összetartó Istenre.

A megnyitón beszédet mondott továbbá Feledy Balázs művészettörténész, kiemelve a festmények és a festő, Kovach Anton művészeti értékeit. Az ünnepélyes megnyitót

Olajos Gábor gitárművész és Lahocsinszky Ágnes fuvolaművész előadása színesítette.

A kiállítás a tervek szerint 2021 decemberében a híres soproni népszavazás centenáriuma tiszteletére Sopronban zárja az évet.

Tudósítónk

Könyvbemutató a Kárpátaljai Szövetségben

A Kárpátaljai Szövetség Városligeti fasori székházában tartotta meg könyvbemutatóját dr. Dupka György történész, író, szerkesztő, több civil szervezet vezetője. A magyar GULÁG–GUPVI-rabok Euráziában című könyve a napokban jelent meg, és a szerző az Intermix Kiadó Kárpátaljai Magyar Könyvek sorozatának 265. köteteként mutatta be az egybegyűlteknél.

Az író-olvasó találkozózt Kovács Sándor, a Kárpátaljai Szövetség vezetőségének tagja nyitotta meg. Ismertette Dupka György alkotói tevékenységét, majd átadta a szót dr. Havasi János történésznek,

az MTVA rádiószolgáltatási igazgatójának, aki az est moderátora volt.

Az ismert GULÁG–GUPVI-kutató a szovjetunióbeli kényszermunkára elhurcolt magyar emberek, hadifoglyok tragikus sorsával foglalkozik. Hiteles adatközlők, levéltári dokumentumok segítségével bemutatja szenvedéstörténetük elfeledett helyszíneit. A több mint 600 oldalas kötet képeket, fotókat, dokumentumok máso-

latait: dr. Dupka György, Fuchs Andrea és a Pécsi Német Kör archívumának anyagait is tartalmazza. A történész kutató felhívta a figyelmünket arra, hogy a hadifogságba és a málenkij robotra a szovjet táborokba elhurcoltak, a kollektív büntetés alá eső

ember került ki a GUPVI és GULÁG táborokba. Ott közülük minden második-harmadik fogoly meghalt.

Dr. Havasi János történész és a könyv szerzője 2009-ben a Pécsi Német Körrel látogatást tettek Baskíriában, a Tatár-földre, a Csecsen-földre, Azerbajdzsánba, Georgiába, Örményországba, Kazahsztánba és Üzbegisztánba. Az ott fellelhető magyar sírokat látogatták meg, illetve rótták le kegyeletüket, és gyűjtöttek további adatokat. A beszélgetés egy része ezeket az emlékeket idézte fel. A gazdagon illusztrált kiadvány értékes adattárral rendelkezik, amely hiánypótló e témakörben.

Tudósítónk

Palackba zárt üzenetek

Nem kell beszélni róla sohasem./De mindig, mindig gondoljunk rá. Juhász Gyula *Trianon* című versének első két sorát idézem. Kárpátalján az anyaországtól való elszakítottág fogalma úgy honosodott meg, hogy nem lehetett beszélni róla sohasem, de mindig, mindig gondoltunk rá. Sarkítva és tömören: erről a lelkiállapotról szól „*A felnégyelt Haza...*” című antológia.

Kárpátaljai költők száz év alatt született versterméséből készült a szubjektív válogatás. A kötetben sorakozó, emberi sorsokat lírába burkoló költemények nem könnyű olvasmányok. A gyűjtemény verseit Dupka György válogatta, szem előtt tartva az *értelem és érzelem* egyensúlyát. A könyv időrend mentén szerkesztődött, s talán egy hiányérzet, egy kollektív fájdalom mentén: fáj az elveszett haza hiánya, három emberöltőnyi kárpátaljai lélek hiányélménye ez, de ugyanannyi dac, túlélési, élni akarás. A csehszlovák érában, majd 1938-tól egy rövid magyar időben, aztán fogolytáborokban keletkezett írások után a Szovjetunióhoz került Kárpátalján vergődésben, szélben és viharban születtek a költemények.

Már-már azt hinné az ember, beteljesedik a költő jóslata: „*Meglásd, holnap könnyebb lesz a szó...*”, hiszen 1991-től az úgynevezett „szabad” Ukrajna lett a Trianonban idegenbe szakadt négy történelmi vármegye, Ung, Bereg, Ugocsa, Máramaros gazdája. Am a „*Költők, versek Ukrajnában*” ciklusban is nagyrészt otthonkereső, kitaszított vagy

be nem fogadott lelkületben született alkotásokat találunk. Néhány sor a látélethez: „*Házatlanok közt hontalan vagyok*”, „*Bito-*

rolt réteken sírunkat pogánynép megássá”, „*Hogy ne lássam az elvadult határt/behunyom szemem...*” és még sorolhatnám. Az az élettér, amelyet a ciklus versei vetítenek eléink, napjainkban egyre elviselhetlenebbé válik. Milyen jövőképpel szolgálhatunk az

utánunk következőknek? Honnan táplálhatják nemzeti önazonosságukat, ha körülöttük beszűkül a közösségi magyar lét, amelyben gyökeret verhet a lélek? Fájdalmas belegondolni, hogy megtörténhet: amit nem vitt végbe török, tatár, az ukrán nyelvtörvény árnyékában azt megteheti a nemzettudat elvesztése. Vagy mégsem?

Mit tehet a költő, ha hazáját a történelem elbitorolta, ha nemzetének történetét szülőhelye gazdái meghamisítják? Elvégszi a rábízott munkát, elfogadja a megírt sorsot, élhető belső világot teremt. Hirdeti, hogy „*a Haza te magad vagy*”.

A kárpátaljai költő és olvasója egy nyelven beszél. Nem meglepő, annál örvendetesebb, hogy már a legfiatalabbak is értik és használják a kódolt üzeneteket. A kárpátaljai költő olyan, mint Jerikó rózsája: a sivatagi növényt tetszhalott állapotban fél évszázadig is görgetheti a szél a homokban. Am ha éltető vizet talál, termései kinyílnak, elhullatja magvait, ágai kiegyenesednek, kizöldellnek. Ha belegondolunk, milyen elsivatagosodott évszakok dajkálták líránkat, ujjongó lélekkel gyönyörködhetünk fiataljaink alkotásaiban.

„*Itt az írás, forgassátok!*” – Kölcsey szavaival kínáljuk az antológiát az értő olvasónak. Reményeink szerint a versek léleképítők a mának, korrajzok, palackba zárt üzenetek egy boldogabb nemzedék számára.

Füzesi Magda

(„*A felnégyelt haza...*” 100 év versei Trianontól napjainkig, 1920–2020. Kárpátaljai költők antológiája. Intermix Kiadó, Ungvár–Budapest, 2021.)

Fodor István: Élettudományok valósága: biológia, kvantumvilág, metafizika

A Kárpátaljai Szövetség tagjai közül látásból sokan ismerik a kárpátaljai származású Fodor Istvánt, aki az utóbbi években rendszeresen részt vett a közösség rendezvényein, örömmel üdvözlöttük őt a balatonföldvári találkozókön, a közgyűléseken értékes javaslatokkal segítette a szervezőmunkát. De talán nem mindenki tudja róla, hogy tudományos munkássága milyen nagy horderejű. Számos publikációja olvasható a világhálón angol nyelven is, a közelmúltban pedig a Colorcom Media kiadó gondozásában magyarul jelent meg egy esszékötet. Ezt a könyvet ajánljuk most az érdeklődők figyelmébe. Biológia, tudományfilozófia, kérdések és válaszok. Elsősorban kérdések: a szerző felajánlja az olvasónak az együttgondolkodás lehetőségét.

Álljon itt néhány adat a tudós életrajzából. * Fodor István, a biológiai tudományok doktora, egyetemi professzor 1940-ben született Ungváron. Az Ungvári Állami

Egyetemen szerzett biológus diplomát. Tudományos munkáját Moszkvában folytatta. Az egyik legfiatalabb kutatási terület, a molekuláris genetika titkainak feltárásával, az új tudósgeneráció nevelésével foglalkozott. 1963-tól 27 éven át a Szovjet Tudományos Akadémia intézeteiben folytatott kutatómunkát. 1986-ban megszerezte a biológiai tudományok doktora címet, amelyet később a Magyar Tudományos Aka-

démán is megerősített. 1990-től a gödöllői Mezőgazdasági Biotechnológiai Központban öt éven át vezette az általa alapított Molekuláris Virologia Laboratóriumot. 1995-től 15 évig az Amerikai Egyesült Államokban egyetemi tanár volt. Mintegy 250 szakmai publikáció szerzője. Jelenleg Gödöllőn él.

A Kárpátaljai Hírmondó jó tollú szerzői között tudhatja őt, elsősorban tudománytörténeti cikkei keltettek visszhangot az olvasók körében. Gyümölcsöző tevékenységéhez további erőt, egészséget kívánunk!

(i-a)

* (A Kárpátaljai Hírmondóban – amely a világhálón az Országos Széchényi Könyvtár jóvoltából az epa.oszk.hu web-oldalon érhető el – a 2011 decemberi szám 18–19. oldalán az „1956 őszére emlékezve” című cikkben olvashatnak bővebben Fodor István életéről.)

Emlékkonferencia a beregszászi Európa–Magyar Házban

November a kárpátaljai magyarság számára az emlékezés időszaka. Ilyenkor emlékezünk 1944 novemberének gyászos napjaira, a „málenkij robot” áldozataira, arra a több ezer ártatlanul elhurcolt kárpátaljai magyar férfira, akiknek nagy része soha nem tért vissza szülőföldjére, s akik hazatértek, azok is testbenlélekben megnyomorítva élték életüket. 77 év telt el azóta. A lágert megjárt túlélők nagy része ma már nem él, de emléküik kötelez: nem adhatjuk fel hitünket, magyarságunkat. Múltunkat ismernünk kell, s példájukat követve vállalnunk kell a küzdelmet magyarságunkért, megmaradásunkért.

A fentiek jegyében a Szolyvai Emlékparkbizottság – más intézményekkel közösen – évről évre megrendezi a GULÁG- és GUPVI-kutatók konferenciáját, amelyen a történészek a nagyközönség elé tárják az elhurcolások, megtorlások témakörében végzett kutatásaik legújabb eredményeit. Idén a Kárpátaljai Magyar Művelődési Intézet (KMMI) és az Ungvári Nemzeti Egyetem Ukrán–Magyar Oktatási–Tudományos Intézet (UNE UMOTI) történelem és európai integráció tanszéke társrendezésében november 19-én a beregszászi Európa–Magyar Házban tartották a fórumot. A járványügyi korlátozások miatt a külföldi előadók nem tudtak személyesen jelen lenni, ezért, illetve a résztvevők korlátozott száma miatt, a szervezők az eseményt élőben közvetítették (a videofelvételt megtekinthetik a KMMI Facebook-oldalán).

A *Kutatás, tényfeltárás, emlékezetpolitika* című tudományos emlékkonferenciát Tóth Mihály, a Szolyvai Emlékparkbizottság elnöke, a konferencia levezető elnöke nyitotta meg. Köszöntötte a vendégeket – akik között ott volt Kuti László, Magyarország Ungvári Főkonzulátusának konzulja és Sarkadi Gábor, a beregszászi külképviselet konzulja –, majd beszámolt az általa vezetett szervezet tevékenységéről. Mint ismeretes, a Szolyvai Emlékparkbizottság – fennállásának immár több mint 3 évtizede folyamán – tevékenységének lényegét-értelmét a sztálini terrorral kapcsolatos tragikus események tényanyagának feltárása, az ezzel kapcsolatos tudományos-ismeretterjesztő és kegyeleti tevékenység, valamint a rehabilitációs-jóváértékelési kérdések napirenden tartása képezik.

A kegyeleti tevékenység központi eleme

a Szolyvai Emlékpark gondozása-fenntartása, emlékhely és ismeretterjesztő létesítmény jellegének gyarapítása, amit a Bethlen Gábor Alap támogatásának köszönhetően a folyó évben is sikerült zökkenőmentesen megvalósítani. Számos, a parkban elvégzett munka közül az emlékparkbizottság elnöke megemlítette, hogy a budapesti székhelyű Kárpátaljai Szövetség támogatása révén sikerült kiépíteni a megfigyelő kamerarendszert, és azt az illetékes állami szervek és egy erre szakosodott őrző-védő vállalat ellenőrzése alá vonni. Valószínűleg ennek köszönhető, hogy ebben az évben csak egyetlen, nem jelentős, kiskorúak által okozott rongálás történt, amelyet a videofelvételeknek köszönhetően azonnal fel is derítettek. A Magyar Külgazdasági és Külügyminisztérium támogatásának köszönhetően (akkori államtitkára, Bacsikai József hathatós közbenjárására) sikerült helyreállítani az elmúlt évben három alkalommal is megrongált, Kárpátalja 1944 utáni tragédiáját bemutató szabadtéri kiállítás pannóit. Sikerként könyvelte el, hogy 2021. február 25-én, a kommunista diktatúrák áldozatainak emléknapján a munkácsi

várban ünnepélyes keretek között megnyitották *A totalitárius kommunista elnyomó rendszer kárpátaljai tevékenységét dokumentáló anyagok* című állandó kiállítást. Ezzel, remélhetőleg, tartós otthonra találtak a korábban az ungvári Duhovncs házában berendezett kiállítás exponátumai. Igaz, különböző okok miatt a kiállítás végül csak júliustól lett látogatható a nagyközönség számára, de azonnal a leglátogatottabb objektummá vált. Krucsanica István tárlatvezető, a kiállítás gondnoka tájékoztatása szerint a megnyitás utáni első két hónapban mintegy tízezer tekintették meg a tárlatot. Tóth Mihály köszönetét fejezte ki Mihály Belekancsinnak, a vármúzeum igazgatójának azért, hogy nemcsak helyet-teret biztosított a kiállításnak, de lehetővé tette azt is, hogy nevezett Krucsanica István a vármúzeum munkatársaként láthatja el feladatait. A bizottságuk tagjai által töretlenül folytatódnak a levéltári kutatások, a fellelt anyagok feldolgozása, publikálása. Számos kiadvány és ismeretterjesztő anyag mellett idén több könyv kiadásával is büszkélkedhetnek.

Az elért eredmények mellett az elnök szövegezte a tevékenységükkel kapcsolatos negatív előjelű dolgokról, fejleményekről is. Először is arról, hogy immár 77 évvel a tragikus események megtörténte, valamint 31 évvel a független ukrán állam megszületése után – ami lehetővé tette, hogy szabadon emlékezhessünk elődjünk és szörnyű tragédiájára – az ukrán államhatalom részéről mind a mai napig nincs semmiféle elmozdulás e kérdés hivatalos elismerését

illetően. Felhívóként tartotta azt is, hogy Tilki Attila magyar parlamenti képviselőt, az Emlékparkbizottság tiszteletbeli tagját – aki eredményes szervező munkát végzett-végez a magyarországi Csonka-Bereg települései lakosainak a szovjet hatóságok által való elhurcolása tényanyagának a feltárásában – az ukrán hatóságok kitiltották Ukrajnából.

A beszámoló után mécsesgyújtás következett, majd v. Pocsai Vince református lelkész és Marosi István görögkatolikus áldozópap közös imára hívta a jelenlévőket. Marcsák Gergely költő, verséneklő, a Kovács Vilmos Irodalmi Társaság (KVIT) elnöke saját megzenésítésében előadta a *Lágerballadát*, és elszavalta *Bródy* című versét.

A konferencia szakmai részében felszólalt kilenc történész – Marosi István görögkatolikus áldozópap, az Ortutay Elemér Görögkatolikus Szakkollégium igazgatója, egyháztörténész, dr. Molnár D. Erzsébet, a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola docense, dr. Dupka György, a Szolyvai Emlékparkbizottság titkára, dr. Seremet Sándor történész, a Kárpátaljai Szövetség főtitkára, dr. Zékány Krisztina, az UNE UMOTI magyar filológia tanszékének vezetője, dr. Zubánics László, az UNE UMOTI magyar történelem és európai integráció tanszékének vezetője, Meskó János, Olekszij Korszun – akik a Család évéhez kapcsolódva a kérdést az egyén és a szűkebb közösség szempontjából világították meg.

A rendezvény végén Dupka György ismertette a járványügyi helyzet miatt távol maradt kutatók értekezéseinek témáit. Elmondta, hogy az előadások szövegét – immár hagyományosan – konferenciakötetben jelentetik meg, és bemutatta a tavalyi GULÁG-GUPVI-konferencia előadásgyűjteményét.

Ezután a konferencia résztvevői az Európa–Magyar Ház udvarán felavatták Benda Kálmán emléktábláját, aki a szovjet hatalom első közismert beregszászi áldozata volt (*részletes*

életrajzát lapunk 2021. nyári számában olvashatják – a szerk.) A tábla bronz domborműve Lengyel Tibor nyíregyházi szobrászművész alkotása. Az emléktáblát a Beregszászért Alapítvány adományozta. Az alapítvány elnökének, Dalmay Árpádnak avatóbeszédét dr. Zubánics László, a KMMI elnöke tolmácsolta, aki hangsúlyozta, hogy Benda Kálmán áldozatához méltó emlékjel került az Európa–Magyar Ház emlékfalára, ahol a Beregszászért Alapítvány több emléktáblája is helyet kapott már. Az emléktáblát a Szolyvai Emlékparkbizottság nevében Tóth Mihály elnök és Dupka György felelős titkár leplezte le.

Sz. J.

A kisebbségi nyelvhasználat félreértéseiről

A magyarságszervezetek képviselői konkrétumokat szorgalmazznak

Kerekasztal-megbeszélést tartottak *Az ukrán mint államnyelv funkcionálásának biztosításáról* szóló törvény alkalmazásáról Ungváron. A fórumon megvitatták a törvény egyes cikkei körül keletkezett félreértéseket, rögzítették azokat a rendelkezéseket, amelyeket külön törvényben kell pontosítani a nemzeti kisebbségek jogainak biztosítása érdekében. Továbbá megállapodás született arról, hogy az érintettek egyszerű és rövid tájékoztató anyagokat készítenek közösen, amelyek konkretizálják a törvény egyes rendelkezéseinek alkalmazását.

A Kárpátaljai Nemzeti Kisebbségek Kulturális Központjában szervezett tanácskozáson Ukrajna Etnopolitikai és Lelkiismereti Szabadság Állami Szolgálatának munkatársai, az államnyelvvédelmi biztosság küldöttsége, illetve a kárpátaljai nemzetiségi szervezetek képviselői vettek részt.

A találkozóon Ukrajna Etnopolitikai és Lelkiismereti Szabadság Állami Szolgálatának vezetője sorra vette a félreértést okozó kérdéseket, valamint rögzítették a jelenlévők észrevételeit. Olena Bohdan megjegyezte, közösen fognak dolgozni a probléma megoldásán. Andrij Vitrenko, az államnyelvvédelmi biztosság képviselője hozzátette, készek a párbeszédre, szeretnék orvosolni a hatáskörükbe tartozó fájó pontokat.

Szóba került a kulturális rendezvényeken, színházi előadásokon való nyelvhasználat és fordítás kérdése. Ezzel kapcsolatban Olena Bohdan azt mondta, amennyiben nem állami finanszírozású a rendezvény, illetve a szervező nem állami szerv, akkor nincs szükség arra, hogy lefordítsák ukrán nyelvre a kisebbség nyelvén elhangzottakat.

Felmerült a helységnévtáblák feliratainak problémája is. A szakértők kijelentették, az ukrán nyelvű felirat minden esetben kötelező, ám azt a törvény nem tiltja, hogy ezenkívül bármilyen más nyelven is megjelenjen a kiírás. Ennek kapcsán a magyar kisebbséget képviselők megjegyezték, a transliteráció nem elég. Ugyanis az ukrán felirat latin betűs változata legtöbbször nem felel meg a magyar elnevezésnek. Példának a Beregszászi járási Kígyóst hozták fel, amit latin betűkkel Kidosh-nak írnának.

A nyomtatott sajtóval kapcsolatban Olena Bohdan elmondta, abban az esetben, ha az újság az Európai Unió valamelyik hivatalos nyelvén – például magyarul, románul vagy szlovákul – jelenik meg, akkor nincs szükség arra, hogy azonos példányszámban ukrán nyelven is kiadják.

A következő félreértés a szolgáltatói szférában való nyelvhasználatot érintette. A törvény szerint minden szolgáltatást államnyelven kell biztosítani, ám nincs megtiltva, hogy valamilyen más nyelven szolgálják ki a klienseket.

A törvény azonban sokszor provokációhoz vezetett. Az emberek a szankcióktól tartva meg sem mertek szólalni az anyanyelvükön, vagy épp ellenkezőleg, azzal provokálták az eladót.

– A törvény e passzusa nem csak Kárpátalján, hanem az egész országban félreértéseket okozott – jegyezte meg Andrij Vitrenko, az államnyelvvédelmi biztosság képviselője. – Az alapértelmezett nyelv az ukrán, viszont ha az eladó oroszul vagy magyarul szól vissza a vevőnek, nem lesz belőle baj.

A tanácskozás résztvevői egyetértettek abban, hogy a törvény e pontja konkretizálásra szorul. Ugyanis nem egyértelmű, hogy valaki magyarul szólal meg a boltban, az már elegendő-e ahhoz, hogy az eladó magyarul válaszoljon, vagy erre külön meg kell kérnie az üzletvezetőt. Ez a többség szerint felesleges és teljesen logikátlan, főleg egy olyan közösségben

ahol a két személy évek óta ismeri egymást. Viszont a félreértések elkerülése végett nem árt az ilyesmit is tisztázni.

Felmerült az oktatási intézményekben tartott rendezvények és megemlékezések kétnyelvű levezetése, a közösségi oldalon és weboldalakon közzétett beszámolók nyelvének meghatározása, amely mind-mind vita tárgyát képezik.

A kijevi küldöttség úgy véli, a nyelvtörvény nem szorítja ki a többi nyelvet, csupán az ukránt helyezi előtérbe.

A magyarságszervezetek képviselői konkrét módszertani leírás összeállítását javasolták, amellyel elkerülhetnék, hogy félreértelmezzék a törvényeket. Azt is hangsúlyozták, hogy bár fontos *Az ukrán mint államnyelv funkcionálásának biztosításáról* szóló törvény, helyette Kárpátalján inkább a kisebbségi törvényről kellene tárgyalni, ugyanis ez szabályozza majd a mi életünket.

Rezes József, a Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség elnöki tanácsadója a megbeszélés végén elmondta, pozitív, hogy sikerült összehozni a találkozót, bár szerencsésebb lett volna

sokkal szélesebb körben megrendezni.

– Az a két illetékes kijevi struktúra látogatott el hozzánk, amelyik a nyelvpolitika kidolgozásával és kontrollálásával foglalkozik – jegyezte meg. – Rengeteg gyakorlati kérdés merült fel, amelyek konkrétan a kisebbségi nyelvek használatára vonatkoztak. Mi továbbra sem értünk egyet ezzel a nyelvtörvénnyel. Még mindig azon az állásponton vagyunk, hogy a kisebbségi nyelvhasználathoz való jogunkat nem szabad szűkíteni. Minden alkalommal erre hívjuk fel az illetékesek figyelmét is. Ám ha már a törvény mostani implementációjáról beszélünk, megragadtuk az alkalmat, hogy felhozzuk azokat a problémás kérdéseket, amelyek a nyelvtörvényben találhatóak. Ugyanis rengeteg olyan cikke van, amely az Ukrajna nemzeti közösségeiről szóló törvénytervezetre hivatkozik, ami sajnos máig sincs kidolgozva. Ez jogi hézag, ami gondot okoz. Jömagam erre hívtam fel a megjelentek figyelmét. Most nem a nyelvtörvény használatáról értekezünk elsősorban, hanem arról, mi kerül majd be a kisebbségi törvénybe. Több észrevétel volt például arra vonatkozóan, hogy a nemzetiségek ünnepeit milyen nyelven kell levezetni, mikor kötelező tolmácsolni, mi vonatkozik az oktatási intézmények nyelvhasználatára, a helységnevek kiírására. Reméljük, a felvetett témákat a kisebbségi törvény kidolgozása során figyelembe veszik.

Zubánics László, az Ukrajnai Magyar Demokrata Szövetség elnöke lapunknak elmondta: mind az etnopolitikai szolgálat mind pedig a nyelvi ombudsman hivatala rájött, hogy akadnak félremagyarázások a törvénnyel kapcsolatban.

– A rengeteg feljelentés, beadvány kapcsán (amely többsége nyilván nem Kárpátaljáról érkezett, de várhatóan innen is lesz majd) döntöttek úgy, hogy tárgyalnak, és megelőzik a félreértéseket – jegyezte meg a

magyar érdekképviseleti szervezet vezetője. – Éppen ezért azt javasoltuk, hogy készüljenek módszertani magyarázatok a törvény mellé, hogy tisztában legyünk azzal, mit hogyan is kell értelmezni. A törvényalkotók ebben a nyelvhasználati törvényben sok mindent nem konkretizáltak, inkább ráutalnak, hogy majd lesz egy kisebbségi törvény, amiben szabályozzák. Mint kiderült, a kisebbségi törvénytervezethez mellékelt javaslatainkat – amit az illetékes parlamenti bizottság tavaly májusban és júliusban megvitatott velünk – a nyelvi ombudsman hivatalában még nem látták. Mi már elkészítettük a kisebbségi nyelvhasználat szabályozását is a mostani törvényeknek megfelelően. Szóval ezeket könnyen be tudják építeni a törvénybe. Eddig a bizottság azzal hárította el a bővítési javaslatokat, hogy a törvény nem bővíthető. Most kiderült, mégiscsak szükséges, hogy azokat a cikkeket, amelyek kétértelműen vannak megfogalmazva, kiegészítsük, konkretizáljuk. Ha ez megtörténne, minden hivatalnak kevesebb munkája lesz, kevesebb panasz érkezik majd.

Simon Rita

Adventi várakozás

„Jézus ismét megszólalt, és ezt mondta nekik: Én vagyok a világ világossága: aki engem követ, nem jár sötétségben, hanem övé lesz az élet világossága.”

(János 8, 12)

Várakozás, elcsendesedés, odafordulás, megbékélés, találkozás. Nagyon szép és idilli képet festenek ezek a szavak az adventi időszakról. De tényleg ez jellemzi a valóságot, vagy csak úgy beszélünk róla, mint amit úgysem lehet megvalósítani? Hiszen magamon is azt látom, és mindenki másán is, hogy még nagyobb versenyfutásban vagyunk az idővel, mint korábban. Valahogy az utolsó percre maradnak a teendők és annyi van belőlük, hogy sosem akarnak elfogni. Mintha valaki beletaposott volna a gázpedálba, és nem lehetne ebből sohasem kiszállni. S minél inkább idealizáljuk ezt az időszakot, annál inkább keserűvé válunk, mert nem sikerül utolérni saját magunkat. A most felolvasott ige adjon számunkra világosságot abban, hogy ezernyi teendők között tudjunk mégis figyelni arra, aki jön, aki közeledik, aki meg akar bennünket váltani ettől az önpusztító életformától.

Jézus így biztat bennünket: „*Én vagyok a világ világossága...*” Ha végiggondoljuk Jézus földi életútját, akkor számomra olyan csodálatos felismerés az, hogy ő sohasem sietett sehová, és nem is késett el sehonnan, nem voltak halaszthatatlan feladatai, de mégis elvégezte a küldetését, amit rá bízott az Atya. Nem gyógyított meg minden beteget, nem támasztotta fel a halálból mindenkinek a rokonát. Nem kopogott be minden ajtón, hogy családot látogasson, nem prédikált éjt nappallá téve. Nem teljesítette a felé irányuló elvárásokat, hogy szabadítsa ki népét a római elnyomás alól. Sőt, egy időre magára hagyta vér szerinti családját, anyját és testvéreit. József feltehetően korai halála után, mint a legidősebb testvér, nem vállalta a családfenntartói szerepet sem. Mennyi elvárás volt felé, s mindenki jogosnak érezte a saját követelését, Jézus mégsem foglalkozott mindezzel. Hiszen egyetlen küldetésére koncentrált, hogy a benne lévő világosság látható legyen a cselekedetei és a szavai által.

Ő nemcsak mondta magáról, hogy **én vagyok a világ világossága**, hanem ezt igyekezett minden formában láthatóvá tenni, elkerülve, hogy életét az emberek elvárásai szerint rendezze be. Ha ennek az igének megnézzük az előzményét, akkor ott arról olvasunk, hogy miközben Jézus a templomban tanított, az írástudók és a farizeusok odavettek hozzá egy asszonyt, akit házasságtörésen értek. A vallási vezetők azt várták Jézustól, hogy a törvény alapján ő maga ítélje halálra ezt a nőt, hogy szabadon megkövezhessék.

Ehelyett Jézus rámutatott arra, hogy a vádlók között sincs egy igaz ember sem. Akkor hogyan ítélné meg így egyik ember a másikat. Jézustól ítéletet vártak, Ő pedig kegyelmet adott. Ennek a bűnös asszonynak az életébe beleragyogott az Ő világossága. Ez a nő nem védte magát, nem tiltakozott, s ezzel elismerte saját bűnösségét. Jézus ezt látva megbocsátja bűneit. Ez a világosság ragyog bele ma is annak az embernek az életébe, aki elismeri, hogy nincs semmilyen mentsége Istennel szemben.

Ezt a világosságot azonban nem mindenki tudta elviselni. Azok az írástudók és farizeusok, akiket Jézus megszegyenített, azon igyekeztek, hogy ezt a világosságot kioltásák. De minél nagyobb lett a sötétség

Jézus körül, az Ő szeretete annál jobban ragyogott. Gondolj csak a Gecsemáné kertjére és a véres Golgotára! Miközben az ellenség azt gondolta, hogy sikerült kioltani az Ő világosságát, aközben Jézus szeretete csodálatosan ragyogott rá a mellette megfeszített latorra, aki az imént említett bűnös asszonyhoz hasonlóan felismerte saját nyomorúságát, és kérte Isten bocsánatát. Ott, életének utolsó órájában sötét szívébe beleragyogott a mennyei világosság.

Miközben a katonák sorsot vetettek köntöserre, a papok pedig mellüket verve gúnyosan gyalázták őt, Jézus ellenségeiért imádkozva mondta ki e szavakat: „*Atyám bocsáss meg nekik, mert nem tudják, mit cselekszenek*”. Talán ez az imádság volt az, mely szíven ütötte azt a római századost, aki néhány perc múlva, amikor Jézus oldalát átszúrják, megvallja a hitét. „*Bizony ez az ember valóban Isten Fia volt.*” Jézus

kilehelte a lelkét, de az Ő világosságát nem tudták kioltani, mert az ma is tovább él az Őt követők szívében, akik a bűnös asszonnyal, a keresztfán függő latorral és a pogány római századossal együtt vallják meg hitüket. Jézus valóban az, akinek mondta magát: Ő az Isten Fia.

A Világ Világossága harmadnapon feltámadt a halálból, és azóta is ragyog az Ő fénye tanítványain keresztül ebbe a világba. Ezért mondja a folytatásban: „*aki engem követ nem jár sötétségben*”. Kedves testvérem, ragyog-e rajtad keresztül az Ő világossága? Az adventi koszorún hiába gyújtod meg a gyertyát, ha a te szívedben sötétség van. Hiába rakod tele égőkkel az ablakodat, és húzod vele körbe az egész házat, ha a Világ Világossága nem ragyog át az életeden, akkor még elveszett vagy, akire Jézus nélkül a halálban örök sötétség borul. Az öröm ma az, hogy Jézus az elveszettek jött megtalálni és megtartani. Ha ma engeded, hogy az Ő szava változást hozzon az életedbe, akkor én hiszem azt, hogy te leszel közöttünk a legboldogabb ember.

Jézus a sötétségből hívja ki az életed, azért, hogy Őt követve a világosságban járj, és ha elindulsz ezen az úton, akkor Ő azt ígéri, hogy tiéd lesz az élet világossága. Vagyis miközben Őt követed, önmagával ajándékoz meg téged. Önmagát adja neked. Az igében pedig ezt olvassuk: „*Akié a Fiú, azé az élet...*”. Milyen élet? Az, amire titokban ott a szív mélyén mindig is vágytál: a mennyei élet. Ott valóban idilli lesz minden, s nem kell már tovább várakozni. Nem kell tovább gyötrődni azon, amire nem értettünk. Nem kell többé sietni, nem kell világvágy, határáz és egyéb dolgok miatt aggódnunk. Én várom már ezt a mennyei életet, s ez a mostani advent is, hiszem, hogy Hozzá visz közelebb. Ha a rohanásom közepette tudok Istenre figyelni, naponta egy rövid időre elcsendesedni, hogy ragyoghasson rajtam keresztül is másokra az Ő világossága. Legyen talán számomra idegen ember vagy egészen közeli.

Advent tehát ebben az értelemben nem tétlen várakozást jelent, hanem feladatot is egyben, mert világítani nekem kell. Egyik embernek bűnbocsánatot hirdetni, a másikkal sebeit kötözni, a harmadikkal könnyeit törölni, a negyedikkel megosztani a kenyerem, és így tovább. Világosság csak úgy lehetsz, ha éled a krisztusi életet, s amit Tőle tanultál, te magad is megteszed. Adventben fordítsd figyelmedet arra, ami valóban lényeges, és akkor meglátod majd az Ő világosságánál, hogy mennyi minden után futottál, ami sok esetben felesleges. Így nem kell majd beesni a karácsony ünnepeire, hanem valóban elcsendesedtet szívvel várhatjuk az Úr érkezését mi magunk és azok, akikre rajtunk keresztül áradhat az Ő életet adó világossága. Ámen!

**Barta Attila református lelkész,
Fornos**

Fejezetek a csepei görögkatolikusok életéből

A Csepei Görögkatolikus Egyházközségben mindent megtesznek annak érdekében, hogy hitében megerősödjék fennmaradjon a helyi közösség. Az elmúlt évszázadok megpróbáltatásai még kitartóbbá és elhivatottabbá tették a gyülekezet tagjait.

– Csepében már 1505-ben fatemplom állt. Az egyházközség jelenlegi templomát 1883-ban szentelték fel. A görögkatolikus egyház működésének betiltásakor a szentélyt pravoszláv templommá alakították át, ám a híveket nem tudták eltántorítani egyházuktól. 1991-ben egyöntetűen a görögkatolikus pap mellett döntöttek – avat be a kezdetekbe Ábrány Krisztián helyi parókus.

A csepeiek többsége görögkatolikus vallású, de a községben református, római katolikus és pravoszláv templom is várja a híveket.

– A település kétezer lakosa közül 1500-an a görögkatolikus hitet vallják. További két település – Csomafalva és Szőlősgyula – tartozik az egyházközséghez. A koronavírus-járvány rányomta bélyegét a gyülekezet mindennapjaira, jelentősen csökkent a templomba járók száma. Két évvel ezelőtt 250-en is összegyűltek a vasárnapi liturgián. Napjainkban ez a szám alig éri el a 100-120 főt. Bizom benne, hogy nemsokára vége lesz ennek a helyzetnek, és a templom újra megtelik – foglalta össze Krisztián atya. – Keresztelőlől szerencsére nincs hiány, ám kevesebben kötnek házasságot. Ennél is szomorúbb, hogy nagyon sok hívinktől vettünk végső búcsút.

Hozzátette, gyakori jelenség Kárpátalján, hogy a külföldi munkavállalás miatt a fiatalok még azelőtt „összekötik” az életüket, mielőtt azt a Jóisten megáldotta volna.

Mint megtudtuk, Csepe tradicionális községnek számít. A faluban különös figyelmet fordítanak a halottakért mondott imádságra.

– Ez azért is kiemelendő, mivel a hétköznapi liturgiák közül általában 2-3 gyászliturgia. Ez két szertartásból áll, melynek első része a halottakért szól, a másodikban pedig párásztást tartunk. Emellett szombatonként hittanórákat tartunk a hittantermünkben, illetve az iskolában is folyik hitoktatás. A pandémia alatt sajnos ezek megszervezése is nehézkesnek bizonyult. Minden évben gyülekezeti kirándulásokat szervezünk, amelyeken a kikapcsolódás mellett a család fontosságára és az összetartás érzésének növelésére fektetünk hangsúlyt. Rendezvényeinken kézműves foglalkozások, önfeladti csapatjátékok, ugrálóvár, focikupa és izletes bográcsos várja az érdeklődőket. Továbbá ünnepeink közeledtével farsangi bált, tojásfestést és mézeskalácsütést is szervezünk a gyermekeknek. Sokan külföldön keresik a mindennapi betevőre valót, ám ritkán fordul elő a végleges elvándorlás. Ugy érzem, van jövőnk, bízom a Jóisten segédelmében.

Bujdosó Ivett
Forrás: KISZÓ

Ortutay-est József Lajos nyugalmazott református lelkipásztor előadásával

Az Ortutay Elemér Görögkatolikus Szakkollégium egyik legfontosabb nevelési célja a keresztény emberképen alapuló személyiség nevelésének elősegítése az egyház, a nemzet és a társadalom számára, mindezt ökumenikus szemléletmódon keresztül. Ennek jegyében a novemberi Ortutay-est előadója József Lajos nyugalmazott református lelkipásztor, helytörténész, családfakutató volt. A *Régi görögkatolikus családok a krónikák tükrében* című előadásának – a hagyományokhoz híven – az Ortutay-szakkollégium adott otthont november 25-én.

A szakkollégium célja, hogy a főiskolai hallgatók számára olyan minőségi – szellemi, lelki, fizikai – környezetet biztosítson, amely elősegíti emberi növekedésüket, szakmai elmélyülésüket, szélesebb körű tájékozottságukat a kultúra más-más területein. Céljuk elérésében nagy szerepet töltenek be az Ortutay-estek, melyeket havonta rendeznek meg tematikus előadások, különböző vendéglőadókkal történő beszélgetések formájában.

Az eddig megrendezett Ortutay-estekhez és azok tematikájához híven a mostani alkalommal is izgalmas és lebilincselő előadásban lehetett részük a szakkollégium lakóinak, valamint minden érdeklődőnek.

Az Ortutay-estek novemberi alkalmán Várju Zoltán, a szakkollégium irodaigazgatója köszöntötte a megjelent vendégeket, majd közös imádságot követően kezdetét vette az előadás.

József Lajos nyugalmazott református lelkipásztor egy teljes és élményekben gazdag életpályát tudhat magáénak a kárpátaljai magyar református lelkek gondozásában. Mindemellett kiemelkedő szerepet tölt be a kárpátaljai családfakutatások terén. Ez utóbbihoz kapcsolódott a *Régi görögkatolikus családok a krónikák tükrében* című előadása is, mely során részletesen megismerkedhettünk a Magyar Királyság északkeleti részén élő görögkatolikus családok életével, munkásságával, valamint az akkori, sőt még ma is érezhető hatásaival. Az előadás során József Lajos a sok-sok éven keresztül összegyűjtött kutatási eredményeit osztotta meg a hallgatósággal. A teljes előadás megtekinthető az Ortutay Elemér Görögkatolikus Szakkollégium hivatalos Facebook-oldalán.

Az előadást követően a szakkollégium diákjai és a megjelent vendégek egy éltető énekkal fejezték ki hálájukat a ropant mód részletgazdag és tartalmas előadásért. Ezt követően mindenki tartalmas együttléttel és az előadás során felmerülő kérdések megvitatásával tölthette az est további részét. A szervezők szeretettel várnak minden érdeklődőt az Ortutay-estek decemberi, egyben az idei év utolsó alkalmára.

K. K.
Forrás: Kárpátalja hetilap

Emléktábla Szabolcsbákán

Múlt pénteken egy év kényszerszünet után halálának hatodik évfordulóján Szabolcsbákán felavatták vitéz Ortutay Zsuzsa szobrász, keramikus és éremművész emléktábláját. A beregszászi születésű művész élete utolsó 14 évében ebben a szabolcsi faluban élt és alkotott. Emléktáblája, amelynek bronz domborművét Román János Pál fiatal ungvári szobrász készítette még tavaly ilyenkor felkerült a faluház homlokzatára, de a karantén miatt hivatalos felavatására akkor nem kerülhetett sor.

A szép számban megjelent érdeklődőket Somogyi László polgármester köszöntötte, elsősorban dr. Seszták Miklós kormánybiztost, Dalmay Árpádot, az emléktábla-állítást kezdeményező nyíregyházi központú, Szentpétery Zsigmond-díjjal kitüntetett Beregszásziért Alapítvány kuratóriumának elnökét, Román János Pál szobrászt, Ortutay Zsuzsa rokonait, a nyíregyházi, kisvárdai, nyírmadai vendégeket. Őt követte Dalmay Árpád, aki röviden beszámolt az alapítvány tevékenységéről, céljairól. Hangsúlyozta, hogy az alapítvány fő célja a trianoni diktátum által elszakított

beregszászi magyarság nemzeti önazonosság-tudatának erősítése, s ezt többek között emlékművek, szobrok, emléktáblák állításával érik el. Az utóbbi években két emlékművet, három mellszobrot és kéttucatnyi

emléktáblát állítottak Kárpátalján, továbbá három emléktáblát Magyarországon. „Arra kérjük a szabolcsbákaiakat, őrizzék meg az emléktáblát, hogy az évtizedek, de akár évszázadok múlva is hirdesse a kiváló művész kötődését a községhez, bizonyítsa, hogy az igazságtalan és mesterkéltséggel határ nem tudta elválasztani egymástól a kárpátaljai és szabolcsi, a beregszászi és szabolcsbákai

magyarokat, mert egyek vagyunk” – fejezte be beszédét.

Dr. Seszták Miklós beszédében kiemelte az emlékjelek létrehozásának fontosságát. Indokolt-e, hogy egy ismert személyiségnek már halála után öt-hat évvel emléktáblát állítsanak? – tette fel a kérdést, majd válaszolt is rá: igen, indokolt, hiszen vitéz Ortutay Zsuzsa kárpátaljai, majd szabolcsbákai tevékenységével kiérdemelte mindannyiunk tiszteletét és megbecsülését. Külön hangsúlyozta a művész hazaszeretetét, nemzetünk iránti elkötelezettségét, mély vallásosságát. Jó, hogy itt vannak közöttünk azok is, akik személyesen ismerték őt, ez még meghittebbé teszi a mai ünnepeket. Alkotásai – kispasztikai, domborművei, érméi – nemcsak szülőföldjén, hanem az anyaországban is ismertek, megbecsültek.

Több mint húsz kárpátaljai és hazai emléktáblát díszítik művészi domborművei. Szülővárosában már 2016-ban felavatták az emléktábláját, amelynek bronz reliefsjét Balogh Géza nyíregyházi szobrászművész készítette.

Az emléktáblát dr. Seszták Miklós, Somogyi László és Dalmay Árpád leplezte le, majd a jelenlévők elhelyezték az emlékezés és hála koszorúit.

Tudósítónk
Fotó: Szabó Sándor

Kós Károly Televíziós és Rádiós Szemle – a TV21 Ungvár két kategóriában is dobogós lett

Online térben szervezték meg idén a Külhoni találkozások 2021 – Kós Károly Televíziós és Rádiós Szemlét.

A szemlére a pályázati lehetőséget külhoni tudósítók számára hirdették meg. A szervezők különböző kategóriákban várták azokat a pályaműveket, amelyek a külhoni magyarság életét és mindennapjait mutatták be. Összesen 50 pályamű érkezett be – TV dokumentumfilm, TV rövidfilm és Rádiós alkotás kategóriában – amelyekből a Filmszemle zsűrije választotta ki a legjobbakat.

Rövidfilm kategóriában a TV21 Ungvár egyik magazinműsora, a *Bakancslista* második helyezést ért el. Rádiós alkotás kategóriában pedig szintén az ungvári televízió egyik szerkesztő-riporterének, Nyíri-Ivancsik Kátának a tudósítása nyerte el az első helyet.

Forrás: Kárpátalja.ma

A Nagyberegi Tájház lett az Év tájháza

A kárpátaljai Nagyberegi Tájház érdemelte ki az Év tájháza címet 2021-ben, ezzel az első határon túli tájház lett, amely elnyerte a díjat. Az Év Tájháza díjat minden évben egy-egy térség kulturális életében kiemelkedő szerepet játszó, élő tájház kapja. A Magyarországi Tájházak Szövetsége a Kárpát-medencei tájházmozgalom népszerűsítése céljából évente meghirdeti pályázatát, amelyen azok a muzeális intézmények, tájházak vehetnek részt, amelyek a Tájházszövetség tagjai, s megfelelnek a kiírt formai és működési követelményeknek.

A Nagyberegi Tájháznak egy 1898-ban épült parasztház ad otthont. A há-

rom helyiségből álló házhoz egy kamra, a kemencének helyet adó „sütő” és egy szín tartozik. Az udvart keresztcsűr választja el a kerttől, ahol botanikus kertet alakítottak ki. A tájház fenntartója a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola.

Idén nem véletlenül érdemelte ki az Év tájháza címet,

hisz az intézményben a Pro Cultura Subcarpathica (PCS) civil szervezet évek óta olyan programokat szervez a fiatalok számára, amelyek autentikus környezetben adnak lehetőséget a hagyományok ápolására, kulturális örökségünk átadására, ahol a résztvevők megismerkedhetnek többek között régi, kihalófélben lévő kismesterségekkel, a beregi szöttek készítésével, kipróbálhatnak

népi játékokat, népdalokat, néptáncokat gyakorolhatnak, megkóstolhatják az eleink receptjei alapján készült kemencében sült finomságokat.

Múzeumpedagógiai foglalkozásokat nemcsak magyarul, de ukrán és orosz nyelven is tartanak a diákoknak. A tájház programjai az iskolai tanévhez igazodva az őszi szüreti rendezvénnyel kezdődnek, és a nyár eleji pünkösdi foglalkozással zárulnak.

Az elismerést a Magyarországi Tájházak Szövetségének október 7-én és 8-án Budaörsön tartott XVIII. Országos Szakmai Konferenciáján és Találkozóján adták át. A díjat Csernicskó István, a II. RF KMF rektora és Orosz Ildikó, a II. RF KMF és a Pro Cultura Subcarpathica elnöke vette át.

Tudósítónk

Mesterek és tanítványok – kárpátaljai nyertesek

Az Örökség Nemzeti Gyermekek és Ifjúsági Népművészeti Egyesület idén tavasszal pályázatot hirdetett néptáncal, népzenevel és népi énekkel foglalkozó fiatalok és oktatóik számára, hogy közös produkcióban mutassák meg az évek óta együtt építgetett „közös kincsük” egy szelétét. A produkciókat videófelvétel formájában kellett rögzíteni.

A pályázatra közel kétszáz munka érkezett, s nem kis büszkeségünkre Népi ének kategóriában kárpátaljai győzelem született: a mester Kokas Erzsébet, Bonis Bona díjas tehetséggondozó, tanítványok: Gyurkó Abigél és Páva Laura. Ők ezúttal Nagydobrony gyöngyszemeiből adtak ízelítőt Dincsér Oszkár gyűjtéséből *Jár-*

tam erdő alján! címmel, amivel méltán érdemelték ki a „Népi Örökségünk Kiváló Mestere és Tanítványa” címet. Gratulálunk a nyerteseknek!

A pályázatot értékelve az Örökség Nemzeti Gyermekek és Ifjúsági Népművészeti Egyesület honlapján Sikentáncz Szilveszter elnök így nyilatkozik: „Már akkor, mikor eszembe ötlött a pályázat gondolata,

éreztem, hogy ebből egy egyedülálló dolog születhet. Abban is bízom, hogy nem kis népszerűségnek fog örvendeni. Arra viszont egyáltalán nem számítottam, hogy most közel kétszáz kiemelkedő, a népi kultúránk átörökítésén dolgozó mester és tanítvány alkotásában gyönyörködhetünk. Az Örökség Nemzeti Gyermekek és Ifjúsági Népművészeti Egyesület elnöksége, a szakmai zsűri és jómagam nevében is köszönöm mindenkinek ezt a határokon átívelő és egész Kárpát-medencét felölelő „antológiát”. Az összes részvevőnek köszönjük ezt a fel-emelő élményt!”

A zsűri döntése alapján a legkiemelkedőbb filmekből egy „válogatás” film készül, ennek bemutatása november végére várható. A zsűri döntése és a díjazások alapján az Örökség Nemzeti Gyermekek és Ifjúsági Népművészeti Egyesület egy egész estés gálát tart a Hagyományok Házában 2022. március 12-én.

-kósa-

Garanyi József-emléktáblát avattak Bátyúban

Száz évvel ezelőtt született Garanyi József beregszászi festőművész, aki Bátyúban látta meg a napvilágot. A Beregszászért Alapítvány jóvoltából a Magyar Festészet Napján emléktáblát avattak a festőművész szülőfalujában.

A Bátyúi Művészeti Iskola falán elhelyezett emléktábla avatóünnepségre érkezett vendégeket Szabó István, az intézmény igazgatója köszöntötte. Békésyné dr. Lukács Angéla, Magyarország Beregszászi Konzulátusának konzulja köszöntőjében kiemelte: Garanyi Józsefet Isten különleges adottságokkal, tehetséggel áldotta meg, egyedi látásmódjának köszönhetően képein keresztül megismerhetjük Beregvidék népének lelkületét, a beregi táj szépségét.

nemzetiségű polgárok békés együttéléséhez, egymás kölcsönös tiszteletéhez.” Garanyi József önzetlenségéről és ragaszkodásáról szólva Dalmay Árpád kiemelte, hogy a művész 2003-ban 33 festményből álló gyűjteményt ajándékozott Beregszásznak, amelyekből a Beregvidéki Múzeumban állandó kiállítás nyílt. Fest-

a Bátyúi Kistérség elnökhelyettese köszöntötte meg.

Garanyi József életútjáról, festészetéről szolt Hajas István bátyúi festő, a helyi református gyülekezet presbitere és hitoktatója, illetve Kovács László beregszászi műgyűjtő, aki ez alkalomból kiállítást is szervezett a művészeti iskolában, s egy-egy Garanyi-képet ajándékozott a helyi művészeti iskolának, illetve a falumúzeumnak.

Az avató ünnepségen köszöntőt mondott Séra Viktória, a bátyúi oktatási, művelődési, ifjúsági és sportügyi osztály vezetője, valamint Bimba Csilla, a KMKSZ bátyúi alapszervezetének elnöke, akik abbéli reményüknek adtak hangot, hogy a település a jövőben is sok tehetséges fiatalot ad a magyar nemzetnek, akik szülőföldjükön találják meg boldogulásukat.

A tehetség Isten ajándéka, amivel mindenkinek jól kell sáfárkodnia. Garanyi József ezt tette, mondta az ünnepség végén Kacsó Géza bátyúi lelkész, aki áldást kért a megemlékezők életére.

Az ünnepség keretében fellépett a fiataloknak ma is példát mutató bátyúi Együtt nyugdíjasklub énekkara, a Csalogány népdalegyüttes pedig galgamenti és somogyi népdalokat adott elő.

Kósa Eszter

Dalmay Árpád, a nyíregyházi székhelyű Beregszászért Alapítvány kuratóriumi elnöke személyesen nem lehetett jelen az ünnepségen, de levélben köszöntötte a megjelenteket. Az alapítvány céljairól szólva levelében kifejtette, hogy elsősorban a Beregszászban és környékén élő magyarság nemzeti azonosságtudatát akarják erősíteni emlékművek, szobrok, emléktáblák állításával, magyar nyelvű könyvek ajándékozásával. „Azok emlékét igyekszünk megőrkíteni, akik vagy ezen a vidéken születtek, vagy itt tevékenykedtek, vagy olyan országos hírű személyiségek voltak, akik megtisztelték látogatásukkal szűkebb pátriánkat. Azt már a történelem alakította úgy, hogy ezek szinte kizárólag magyar személyek voltak, hisz Kárpátalja több mint ezer évig a Magyar Királyság része volt. Úgy gondolom, hogy történelmünk, irodalmi és művészeti múltunk ismerete nemcsak a magyarok számára fontos, hanem az itt élő ukránok, oroszok számára is... Bízom benne, hogy az ő elismerésüket, tiszteletüket is kiváltják ezek az emlékjelek, s ez is hozzájárul a különböző

ményei eljutottak a világ minden tájára.

Az emléktáblát Galambos Gabriella,

Emléktábla-avatással méltatták Petróci Iván életművét

A XIV. Együtt Írótabor – Kárpátaljai Magyar Irodalmi Napok rendezvény-sorozat keretében a beregszászi Európa–Magyar Ház udvarán felavatták Petróci Iván költő, műfordító, újságíró emléktábláját, amelyet a nyíregyházi székhelyű Beregszászért Alapítvány állítottatott a Fővárosi Ruszin Nemzetiségi Önkormányzat és a Kárpátaljai Magyar Művelődési Intézet támogatásával.

A megjelenteket Zubánics László történész, a Kárpátaljai Magyar Művelődési Intézet (KMMI) elnöke köszöntötte, aki kiemelte: Petróci Iván ukrán költőként és műfordítóként kezdte pályáját Kárpátalján, de az 1990-es évek elején áttért az Ukrajnában önálló nyelvként el nem ismert ruszinra, anyanyelvére, és ettől kezdve csak ezen a nyelven írt. Emellett jelentős újságírói pályát futott be. Nagyszerű emberről emlékezünk meg ma, aki sokoldalúságával véste be magát a köztudatba – jegyezte meg a KMMI elnöke.

Beke Mihály András, Magyarország beregszászi külképviseletének első beosztott

konzulja – aki maga is író, újságíró – hangsúlyozta: „műfordítónak lenni nagy kihívás, egy másik nyelven visszaadni azt, amit a

költő üzen, nem könnyű, de nemes feladat”.

Dupka György, a Magyar Értelmisségiek Kárpátaljai Közösségének (MÉKK) elnöke felidézte a Petróci Ivánnal kapcsolatos emlékeit.

Margarita Lukecsa, a Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei Ruszin Társaság tagja igazi patriotának nevezte a költőt, aki nagyon szerette Kárpátalját, az itt élő embereket és az irodalmi életet. Felolvasta a költő utolsó, *Búcsúdál* című versét.

Ezután Pirigy Gergely felolvasta Dalmay Árpád, a Beregszászért Alapítvány kuratóriumi elnökének üdvözlő levelét.

Az emléktáblát Margarita Lukecsa és Dupka György leplezte le.

Tudósítónk

Petróci Iván emlékezete*

Tisztelt megemlékezők!

A Beregszászért Alapítvány első ízben állít emléktáblát nem magyar személynek, bár Petróci Iván ezer szállal kötődik a kárpátaljai magyarsághoz és a magyar irodalomhoz. Éppen ezért megtiszteltetés számunkra, hogy ily módon is megőrökíthetjük e jeles ruszin költő, műfordító, újságíró, könyvkiadó emlékét, aki élete mintegy két évtizedét Beregszászban töltötte.

Petróci Iván az ilosvai járási Szajkófalván, Oszobjan született 1945. május 22-én. A nyolcosztályos iskolát szülőfalujában végezte el, majd Iloncán érettségizett. Pályáját rakodómunkásként és segédmunkásként kezdte, később Krasznodonban volt bányász, majd gépkocsivezető, esztergályos. Három és fél évig katona volt Drezdában. 1973-ban az ungvári egyetemen francia bölcsész és tanári diplomát szerzett, örökre eljegyezve magát a francia irodalommal. Szellemi és művészi fejlődésére nagy hatással volt anyai nagybátyja, Potusnyák Fedor ruszin író és néprajzkutató, akinek gazdag könyvtárát bújta már fiatalon.

Ifjúkorától kezdve írt verseket, sokáig ukrán nyelven. Első kötete, a *Znak veszni* (A tavasz jele) 1979-ben látott napvilágot. Tucatnyí verseskötete jelent meg ukránul, s feleségével, Valentyinával közösen bűnügyi regényt is írt. 1993-tól már csak ruszinul írt verseket, könyveket. Összeállította a kortárs ruszin irodalom antológiáját, ruszin olvasókönyvet írt gyerekeknek. Régi ruszin írók, nyelvészek, egyházi személyiségek korábban, a háború előtt megjelent műveinek reprint kiadásával is foglalkozott, 1997-től 2001-ig *Ruszinszka biszida* (Ruszin Nyelv) címmel saját lapot jelentetett meg.

Petróci Iván számos francia író és költő művét fordította le ukránra, 1991-ben kortárs francia szerzők antológiáját jelentette meg, majd Baudelaire-fordításait foglalta önálló kötetbe. Fordított Puskin, Lermontov, Tyutsev francia nyelven írt verseiből is.

1976-ban Beregszászba költözött, ahol a Vörös Zászló című járási újság munkatársa lett. Itt kerültünk közeli, baráti kapcsolatba. Felkeltette érdeklődését nyelvünk, kultúránk, főleg költészetünk. Felsorolni is nehéz, hány magyar költő verseit juttatta el az ukrán olvasóhoz! Fordította Petőfit, Ady Endrét, Juhász Gyulát, Kosztolányi Dezsőt, Tóth Árpádot, Babits Mihályt, Illyés Gyulát, hogy csak a klasszikusokból említsék néhányat. A kortárs magyar költők közül elsősorban Veres Miklóst és Bari Károlyt, de ő szólaltatta meg először ukránul Radnóti Miklós *Bori noteszét*. A kárpátaljai költők közül Balla D. Károly verseiből jelentetett meg önálló fordításkötetet. Füzesi Magda lírájából is sokat ültetett át ukránra. Petróci Iván válogatásában e versfordításokból látott napvilágot a költő *Szöttes pirossal feketével* című kétnyelvű kötete. 1998-ban kiadott *Iszkri csardasu* (A csárdás szikrái) című könyvében klasszikus és kortárs magyar költők verseinek fordításait adta közre. Gárdonyi Géza *Egri csillagok* című regényét a kárpátaljai származású kijevei Mehela Ivánnal közösen fordították le. Harmincnál több ukrán dalszöveget is írt falubelije és barátja, Popovics Iván kijevei énekes számára.

Irodalmi munkásságát számos díjjal jutalmazták. 1994-ben megkapta a Magyar Írószövetség Illyés Gyula-díját, de kapott kitüntetést Bulgáriában a legjobb szatírért és Kárpátalján is, Duhnovics-díjat.

1986-tól 2008-ig az Ukrán Írószövetség tagja volt. 2008. december 15-én „a ruszin, azaz ukránellenes mozgalomban való

részvétele miatt” kizárták. Ukránellenes tevékenységéről én nem tudok, csupán az volt a „bűne”, hogy anyanyelvén, ruszinul írt, ruszin alkotók műveit adta ki újra. Élete utolsó évtizedeit Ungváron töltötte, ruszin könyvesboltot nyitott.

Szinte lehetetlen felsorolni érdemeit, a ruszin nyelv újjáélesztéséért és a ruszin nemzet elfogadtatásáért folytatott küzdelméért, a magyar irodalom népszerűsítése érdekében végzett jelentős munkásságát. Halála nagy veszteség volt mind a magyar, mind a ruszin irodalom számára. Talán jelképes, hogy legkedvesebb magyar költője, Petőfi Sándor születésnapján, január 1-jén hagyott itt minket 2016-ban, 71 évesen. Szülőfalujában helyezték örök nyugalomra.

Az emléktábla idézete *Szűpivánká proscsálná* (Búcsúdál) című utolsó verséből való, amely két sor a fordításomban így hangzik magyarul:

Ruszinjaim, értetek éltem,

Minden áldásom csak reátok száll.

Emléktáblájának felavatásával nagybátyja, Potusnyák Fedor után a ruszin irodalom és művelődés újabb neves alakjának van immár emléktáblája városunkban. Örizzük meg az emléküket, hisz személyükben egy évszázadok óta velünk testvéri barátságban élő nép, Rákóczi leghűségesebb nemzetének fiai voltak itt közöttünk.

Alapítványunk kuratóriuma hálásan köszöni a budapesti Fővárosi Ruszin Nemzetiségi Önkormányzat hozzájárulását az emléktábla elkészítéséhez, amelynek domborműve, az élete alkonyán járó költő portréja, Balogh Géza nyíregyházi szobrász alkotása.

**Dalmay Árpád,
a Beregszászért Alapítvány
Kuratóriumának elnöke**

*A méltatás Petróci Iván beregszászi emléktáblájának avatóünnepségén hangzott el.

Start Nyelvközpont, a gyerekek nyelviskolája

Tanulás játékosan és vidáman

A nyelvtanulás fontossága számos tekintetben megmutatkozik. Egy ember annál értékesebb, minél több nyelvet beszél, hiszen ennek köszönhetően kiválóan meg tudja értetni magát a más kultúrákban élő személyekkel is. Idegen nyelvtudás birtokában igen sok mindent nyerhetünk az életben, hiszen lehetőségek egész tárháza nyílt meg előttünk.

Mondics-Kurmay Lívia számára a nyelvtanulás hobbi és munka egyaránt. Az általa vezetett Start Nyelvközpont az a nyelviskola, ahol a kicsik játékos formában sajátíthatnak el egy-egy idegen nyelvet. Veled beszélgettünk kezdetekről, kihívásokról.

– *Meséljen magáról!*

– Munkácson születtem, ott is nőttem fel. Szerettem ott lenni, Majnek Antal atya és a cserkészek egyfajta közösségi életet szerveztek, melybe én is bekapcsolódtam. Mindig is érdekelték az idegen nyelvek, és könnyen is tanultam azokat, így a középiskola elvégzését követően Egerbe felvételiztem angol nyelv tanári szakra. Sok szép emléket őrzök azokból az évekből: a szalézi nővérek által vezetett leánykollégiumba kerültem, akiknek segítségével bejárhattuk például Olaszországot. Ezt követően Németországban töltöttem két évet, ahol jól elsajátíthattam a német nyelvet. Utána visszatértem Magyarországra, Veszprémbe tanultam. Édesanyám Pápai zenetánár, egyik húgom jelenleg a moldvai csángóknál az oktatásügyben tevékenykedik, és munkájával értékek megőrzésén dolgozik. A másik húgom pedig Olaszországban él családjával, a nyáron szerezte meg ottani diplomáját, többek között olasz dobogós helyezést nyert bűvárként is. Én magam sokat vagyok Magyarországon és Kárpátalján.

– *Jelenleg mégis Kárpátalján tevékenykedik.*

– Huszon ismertem meg a férjemet, aki beregszászi születésű. Házasságkötés után itt folytattuk tovább az életünket. Kezdetben nem volt könnyű újra megszoknom az itteni életet, de ma már azt mondhatom, hogy itt vagyok újra itthon. Született három gyönyörű gyermekünk, akik mindennél fontosabbak nekünk.

– *Hogyan jött létre a Start Nyelvközpont?*

– A tanítás mindig is része volt az életemnek, Magyarországon és Németországban is vállaltam különórákat, tanfolyamokat, ahol gyerekeket és felnőtteket

oktattam. Németországban a nyelviskola összes szintjét végigjártam, megismertem a Goethe Intézet nyelvvizsga követelmé-

nyeit, így a nyelviskolai oktatás rendszerét is. Itt már nyolc éve vezetem a Start Nyelvközpontot, melynek neve az indulást jelzi, hisz nálunk hatéves kortól tanulnak a diákok. Kárpátalján a nyelviskolai rendszer fontossága felől még kicsit „meg kell győznünk” a lakosságot, a szülők inkább a

magánórát érzik a legmegfelelőbb tanulási módszernek. Tapasztalatból látom, hogy a kiscsoportos foglalkozásban hatékonyabban tanulnak a gyerekek, hiszen itt el lehet játszani az adott helyzeteket, egymással,

tanári felügyelet alatt gyakorolják a párbeszédet, amit magánórán egy tanárral szemben bátortalanabban végeznek a gyerekek. Továbbá, sokkal jobb a hangulat is.

– *Hogyan képzeljük el az oktatást?*

– Évközben szeptembertől májusig tanulunk, illetve vannak nyári tanfolyamaink. Egymásra épülő tanmenetünk van, amelyben nagyon stabil tudást kapnak. Kiscsoportban, játékosan foglalkozunk velük heti rendszerességgel. Célunk, hogy rávezessük a gyermeket, hogy ő maga akarjon megtanulni egy-egy nyelvet. Tanmenetünk az Oxford, Cambridge vagy Macmillan kiadó könyveiből áll össze, amelyeket általános tudásanyagot tudunk nyújtani a gyerekeknek. Óráink élményalapúak, a megtanulandó formulákat szituációkban eljátszzák a gyerekek. Iskolánkban angol és ukrán nyelvet sajátíthatnak el a jelentkezők, nyáron német nyelvet is tanulhatnak. Az ukrán nyelv tanulásához a fent említett könyvek módszertana alapján Aranyosi Viktória ukrán filológus tanárnővel közösen dolgoztunk ki egy jól működő tantervet. A kidolgozott munkafüzetekben gyermekek számára feldolgozható témákra és nyelvtanra fektettük a hangsúlyt. Ezekhez a tankönyvekhez továbbá kidolgoztunk hang- és videó anyagot is. Nagyon hálásak vagyunk a magyar kormánynak, hogy segítségükkel két nagyon korszerű, interaktív táblával ellátott tantermet alakíthattunk ki, ahol a gyermekek megfelelő körülmények között tanulhatnak.

– *Mit jelent önnek a munkája?*

– Életemben első az Úr, akoré épül a családom, szeretteim, munkám. Nagyon szeretem vezetni a nyelviskolát, látni a gyerekek boldog arcát – felbecsülhetetlen. Sokszor a tanítványaim olyanok, mintha saját gyermekeim lennének. Úgy gondolom, ezt csak így lehet végezni, szívvel-lélekkel, csakis akkor lesz hatékony a munka. A nehézségeket is akkor tudjuk leküzdeni kitartással, amikor azt csináljuk, amit szeretünk. Szerintem mindenkinek nagyon fontos hallgatnia a szívére, hogy mi felé húzza, mivel szeret foglalkozni. Néha le kell mondanunk olyan dolgokról, melyek megkeserítenek, hogy teret hagyjunk annak, ami igazán a miénk.

– *További terve...*

– Szeretnénk további oktatóanyagokat, gyermekszótárakat kidolgozni. Emellett terveink között szerepel az önálló oktatást segítő tananyag kiadása ukrán nyelvből. Támaszt szeretnénk nyújtani általa azoknak, akik otthon szeretnék elsajátítani az ukrán nyelvet.

– *Mi pedig további sikereket kívánunk!*

Minőségi lakástextilek a Firhangban

A ház öltözéke a függöny

Napjainkban, ha valaki otthonát szeretné berendezni, természetes dolognak számít, hogy a falat kifesti, vagy tapétát ragaszt rá, járólappal, laminált parkettával burkolja padlóját, kisebb-nagyobb méretű szőnyeget terít rá, az ablakra pedig függönyt tesz. Ez utóbbi ugyanolyan természetes, mint a lakás szigetelése. A függöny is egyfajta védelmet biztosít. Védelmet a kíváncsi szemek és a napfény ellen.

Az aklihegyi születésű Pénzes Mária már kiskorától a szabás-varrás szerelmese. Annak érdekében, hogy minőségi lakástextillel lássa el közösségünket, előbb Nagyszőlősen, majd Beregszászon is megnyitotta Firhang nevű boltját. Vásárlói tudják: üzletében mindenkinek jut egy jó szó, egy kedves mosoly, mellyel még szebbé varázsolja a hozzá betérők napjait. Vele beszélgettünk kezdetekről, kihívásokról.

– Ismerjük meg kicsit közelebbről!

– Aklihegyen születtem, van egy ikertestvérem, aki a másik felem. Szülőfalumban fejeztem be az általános iskolát, majd a Beregszászi 18. Számú Szakközépiskolában tanultam varrónőnek. Azonban testvéremmel már ötévesen varrtunk, rengeteg babaruhát készítettünk, volt, hogy édesanyánk ruhájából vettük az anyagot, mondanom sem kell, elég mérges volt miatta. A szakközépiskola után a nagyszőlősi Hrono nevű textilgyárban kezdtem el dolgozni. Időközben a kijevei egyetemnek nyílt egy fiókintézete Munkácsen, ahol mint divattervező, mérnök-technológus szereztem diplomát. Emellett több mint húsz évig dolgoztam a nagyszőlősi ruhagyárban, amit nagyon szerettem, voltam a szabászatón,

a laboratóriumban, szinte minden munkakörben kipróbálhattam magam. Ennek a ruhagyárnak lett egy kihelyezett varrodája Ökörmezőn, aminek a vezetését én vettem át. Nagyon jó csapattal dolgozhattam, de idővel a varrodát bezárták, én pedig úgy döntöttem, hogy kissé más irányban folytatom az életem.

– Ekkor döntötte el, hogy saját üzletet nyit?

– Akkoriban újítottam fel a lakásomat, a berendezéshez pedig minőségi lakástextileket kerestem. Az országon belül sokfelé jártam, de sehol nem találtam meg azt, amit kerestem. Magyarországon a Laguna Textil nevű üzlet tulajdonosával ismerkedtem össze, majd tőlük vásároltam meg azt, amire szükségem volt. Ennek hatására úgy gondoltam, hogy létrehozok egy saját üzletet, lehet, hogy más is ennyire bajban van a lakástextilek terén, mint én voltam. Így megnyitottam 2008-ban Nagyszőlősen, majd két évvel ezelőtt Beregszászon is a boltomat.

– Hogyan jött a névválasztás?

– Eleinte virágnevekben gondolkodtam, de valahogy egyik sem illett hozzám. Egy kedves barátom adta aztán a Firhang ötletét, hisz a szó régi jelentése is függöny, amit Kárpátalján is megértenek. Tehát már első hallásra fogják tudni a vásárlók, hogy mivel is foglalkozunk pontosan.

– Milyen nehézségekkel találta magát szemben az induláskor?

– Nagy reményekkel és lendülettel vettem bele magam a munkába. Ha voltak is nehézségek, nem éreztem. Szeretem a kihívásokat, a rám váró feladatokat maximálisan megoldom. A boltot is úgy alakítottam ki, hogy az egy családi hely legyen, otthonos kiegészítőkkal dekoráltam, hogy a vásárló ne úgy érezze, csupán egy boltba jött. Visszatérő megrendelőimmal szinte baráti a viszonyom, tudják, ha hozzám betérnek, mindig jókedvűen, mosolyogva távoznak.

– Mit kínál a vásárlóknak?

– Több mint hatezer féle anyagból választhatnak az érdeklődők, igyekszünk mindig természetes anyagokkal dolgozni. Függönyök, kispárnák, asztalterítők, kanapéhuzatok, bármi megtalálható nálunk, amit a vevő szeretne. A méreteket leveszük a helyszínen, a vásárlóval közösen

megtervezzük, vállaljuk a szabást, karnisokat is lehet nálunk választani. Emellett a házhöz szállítást is megoldjuk.

– Ha jól tudom, lakberendezőként is tevékenykedik.

– Sokan vannak, akik nem tudják eldönteni, hogyan is rendezzék be a lakásukat, milyen színeket, bútorokat, függönyöket válasszanak. Többen kértek tanácsot tőlem, így gondoltam, hogy ebben az ágazatban is kipróbálom magam. Ugyanúgy a helyszínen egyeztetünk, a megrendelő elmondja, hogy ő milyen stílusra gondolt, én elmondom, hogy mit tudok ajánlani. És közösen megtervezzük a lakását.

– Mi a trendi manapság?

– Régebben a nagyon díszes, színes, nagy mintás szőnyegek, függönyök voltak a divatosak. Úgy gondolták, minél nehezebb anyagú, annál ékeesebb. Azonban ez nem mindig van így, egy súlyos drapéria zsúfoltta teszi a lakást, elvonja a figyelmet a ház többi részéről. Ma már azt látom, hogy sokan a letisztultabb formákat kedvelik, a könnyű anyagokat, amelyek tényleg dekorálnak, szebbé teszik a látványt, és nem ellopják a hangsúlyt.

– Mit jelent önnek a munkája?

– Számomra ez nem is munka, hanem inkább hobbi. Nagyon szeretem csinálni, és nagyon jó érzés, hogy azzal foglalkozhatok, ami igazán érdekel. Nem tudnám el-

képzelnem magam egy másik munkakörben, ahol például meg van kötve a kezem, és nem alkothatok kedvemre. Ez egyfajta szabadság is. Ausztráliától kezdve Hollandián át Kanadáig voltak már megrendelőink, ami nagy öröm számomra.

– További tervek...

– Rengeteg tervem van. Akik ismernek, tudják, hogy nagyon tevékeny személyiség vagyok. Legújabb tervem egy ruhakollekció elkészítése, amely még a kezdeti fázisban van, de reményeim szerint hamarosan megvalósul.

– Úgy legyen!

A rovat anyagait Kurmay Anita készítette

Egy életút állomásai

Repülőgép-szerelő lettem

(Folytatás. Elejét lásd lapunk korábbi számaiban.)

Még 10-20 évvel ezelőtt is lehetett olvasni az újságokban olyan hirdetéseket, amelyekben katona idejét letöltött fiatal férfiakat kerestek bizonyos munkahelyekre. Kíváncsiságból egyszer felhívtam egy ilyen hirdetőt, és megkérdeztem, miért pont katonaviselt munkavállalókat keres. Azt mondta, hogy tapasztalatai szerint, aki volt katona, az fegyelmezettebb, megbízhatóbb, jó munkaerő, könnyen beilleszkedik, és nincsenek vele problémák. Ma már nem látni ilyen hirdetéseket, mert nincs kötelező katonai szolgálat sem. Mondják is az idősebbek, kár, hogy megszűntették, mert az jó iskola volt a fiataloknak.

A katonaságról mint „iskoláról” sokat hallottam idősebb emberektől. Akik háborús időben voltak katonák, azok nem éppen kellemes emlékekkel jöttek haza, még akkor sem, ha nem kerültek ki a frontra. A háború alatt nagy volt a szigorúság, kisebb fegyelmeztlenségeket is keményen büntettek. A magyar hadseregben ilyen volt például az úgynevezett kikötés. Ez abból állt, hogy a delikvensnek, azaz a fegyelemsértés elkövetőjének hátul összekötötték a két kezét, és felhúzták egy fára, vagy valami másra, úgy, hogy a lába csak lábujjhegygel érte a földet. Az ilyen büntetés elszenvedője a nagy fájdalomtól először csak jajgatott, majd eszméletét is veszítette. Akkor felocsolták, és lóghatott tovább a kiszabott idő végéig, ami maximum fél óra lehetett. Kikötéssel csak rendfokozat nélküli katonát büntethettek a magyar hadseregben.

A szovjet hadseregben nem alkalmazták a testi fenyítést, viszont háborús időben egy pár perces késést is a parancs nem teljesítésének minősítettek, és halállal büntettek. Az iskolában a századparancsnokunk egy magánbeszélgetés alatt elmondta, hogy a háborúban, amikor alakulatukat új állomáshelyre vezényelték, erőltetett menetben két óra alatt 20 km-t kellett megtenniük teljes gyalogsági felszerelésben. Az út felénél tartottak egy 10 perces pihenőt, és a tilalom ellenére két katona elszaladt a közeli boltba venni valami ennivalót. Mikor sorakozót vezényeltek, és már majdnem elindultak, a két fiú futva közeledett, de még nem ért oda. Büntetésük halál lett, amit a parancsnok ott helyben végre is hajtott (agyonlövés).

A mi parancsnokunk, Poletajev százados azt is elmondta, hogy őt a háborúban alakulatával a frontra vezényelték, és ott két katonája átszökött a németekhez. Másnap hangosbeszélőn visszakiabáltak, hogy ők a Poletajev hadnagy egységéből

valók. Mint parancsnokot, aki felelős a katonáért, letartóztatták és 7 év börtönre ítélték, amit le is töltött. Sztálin halála után rehabilitálták, és visszavették a hadseregbe.

Az iskola befejezése után egy légi bá-

zisra kerültem, ott hallottam egy hasonló rögtön ítélestről. Egy repülőszázadba új parancsnok érkezett, egy gyalogsági tiszt, aki embertelenül szigorú volt, de műszakilag analfabéta. A kivégzett katonának az volt a bűne, hogy két percet késett gépének felkészítésével, így a pilóta két perccel később gördülhetett a starthelyre. Mindenki megdermedt, és félelem kerítette hatalmába a századot. Míg az előző parancsnok alatt csak ritkán fordult elő, hogy egy gép nem tért vissza a bevetésről, a szerelő agyonlövése után megszaporoztak az ilyen esetek. Felsőbb szinten úgy könyvelték el, hogy a gépek légi harcban találatot kaptak és lezuhantak. A szerelők és a pilóták összeesküdtek a gyilkosnak elnevezett parancsnok elmozdítására. Le is váltották nemsokára. Aki a fentieket elmondta nekünk, nem hiszem, hogy nem mondott volna igazat, mert nem olyan ember volt.

A hadseregben a légierő kimondatlanul ugyan, de elit haderőnemnek számított. Az én tapasztalataim szerint a tisztok, főleg a pilóták, intelligens emberek voltak, és emberségesen bántak velünk, katonákkal. Persze ezt munkánkkal, magatartásunkkal

ki kellett érdemelnünk, ám nem mindenkinek sikerült, mert nem is törekedett rá. Az iskolában mindenkiel úgy bántak, ahogy megérdemelte. Példaként említeném a különböző tanuláson kívüli tevékenységeket. Ilyen volt havonta egy alkalommal az őrség, és nem volt mindegy, kit hova osztottak be. Alltam én kinn a poszton hideg téli éjszakán, voltam a konyhán többedmagammal krumplit hámozni délután 4-től este 10-ig, 11-ig, és végeztem más munkákat is. Egyszer azonban a vezérkarhoz osztottak be két ügyeletes tiszthez afféle segítőnek. Nem sok dolgom akadt, ültem az irodában, és olvastam az otthonról magammal vitt Petőfi-kötetet. Megkérdezték, mit olvasok. Mondtam, hogy a legnagyobb magyar költő, Petőfi Sándor verseit magyarul. Ezzel felkeltettem az érdeklődésüket. El kellett mondanom nekik, ki vagyok, honnan jöttem és ők csodálkoztak, hogy a Szovjetunióban magyarok is élnek. Hozzátettem, hogy csak 1945 óta. Ezt követően beszéltem kellett a családomról, kik a szüleim, hol dolgoznak, és hogy éltünk, amíg Magyarországhoz tartoztunk. Ezzel egy hosszú beszélgetés vette kezdetét. Elmondtam, hogy falun nőttem fel, hol végeztem iskolámat és mit csináltam, hol dolgoztam a civil életben. Mikor megtudták, hogy apám Kovács volt, megszégyenültek, mert azt hitték, akik kizsákmányoltak a kapitalisták, mert hogy Magyarországon kapitalizmus volt. Felvilágosítottam őket, hogy az én apámat nem zsákmányolta ki senki, mivel saját műhelye volt, jól keresett, és így családunk jó színvonalon élt. Ezt kétségbe vonták, és abba is maradt volna a beszélgetés, de azt kértem tőlük, engedjenek el a laktanyába, hozok néhány fényképet megmutatni. Vittem is négyet. Láthatták a házukat, az udvaron lévő műhelyt és a családukat. Miután megnézték, már nem vitatták, amit korábban mondtam. Viszont nagyon érdekelte őket, honnan volt apámnak pénze egy szerintük nagy ház és egy műhely felépítésére. Biztosan valami nagy szerencse érte, mondták, vagy a szülei gazdagok lehettek, és tőlük kaphatta a pénzt. Ezt már én cáfoltam, és még a következőket mondtam el nekik: apám félárva gyerek volt, a rossz mostohája rászedte nagyapámat, hogy 13 évesen vigye el a városba, és adja be valahová inasnak. Így lett belőle Kovács, idővel kiváló Kovácsmester, pedig az iskolában kitűnő tanuló volt, és szeretett volna tovább tanulni. Sajnos csak 4 osztályt végezhetett. Mikor már segéd volt, elment külföldre, több országban is dolgozott nagy műhelyekben, gyárakban, ahol sokat tanult és sokat keresett. 30 évesen hazatért, a mi falunkba került, és annyi megtakarított pénze volt, hogy felépítette műhelyét, majd mikor hamarosan megnősült, azt a házat is, amelyet láthattak a fényképen. A szerencséje a tudása

és emberi magatartása volt. Sajnos 42 évesen hirtelen meghalt. Egyértelmű volt, hogy az általam elmondottak hatással lehettek rájuk, és elgondolkodtak a tőlem hallottakon. Kettőjük közül az idősebb alvezéres volt, a fiatalabb százados. Mindkető, de különösen az idősebbik intelligens, művelt ember benyomását keltette. A velük folytatott hosszú beszélgetéshez hasonlót a három év szolgálati idő alatt nem volt alkalmam senkivel sem folytatni, vezérkari tisztekkel pedig többet nem is találkoztam. Mikor letelt a szolgálati időm a vezérkari tisztek mellett, kezét nyújtottak, és sok jót kívántak nekem az életben. Azt a reményüket fejezték ki, hogy én is sokra fogom vinni. Úgy 10–20 év múlva szerettem volna velük még egyszer találkozni, de ez csak ábránd maradt.

Beszélgetésünk a két vezérkari tiszttel 1958 nyarán történt, és mint magyartól, megkérdeztek tőlem, mit tudok az 1956-os magyarországi eseményekről. Rögtön mondtam, hogy elég sokat, mert falunk a határtól 20 km-re van, főútvonal mentén, a vasút pedig a kertünk végén vezet a határ felé, így láttam a szovjet csapatok vonulását Magyarországra, és a visszaérkező vasúti szerelvényeken Molotov-koktéloktól (ami a forradalmárok fegyvere volt) kilótt harcokocsiakat, tehergépkocsikat. Elmondtam azt is nekik, hogy Budapesten nem ellenforradalmi zendülés volt, hanem népfelkelés, ami egyetemista fiatalok spontán tüntetésével kezdődött. Beszéltem a Sztálin-szobor ledöntéséről, a Rádió ostromáról, amire azért került sor, mert az ÁVH-sok

(Államvédelmi Hatóság – a szerk.) elfogták azokat a fiatalokat, akik a rádión keresztül akarták közzétenni 12 pontból álló követeléseiket. Az ÁVH-sok nem engedték be őket, hanem bekísérték őket valahová és bezárták, majd elkezdtek az ablakból löni az összegyűlt tömegre. Ebből lett a fegyveres harc. Amit az újságok írtak az eseményekről, az nem volt igaz, és mi nem is hittük el. Amit mondtam nekik, csendben végighallgatták, és nem akartak meggyőzni az ellenkezőjéről, sőt, amikor a Sztálin-szobor ledöntéséről beszéltem, még bólogattak is. Ismerték Sztálin gázteit a Szovjetunióban, de ilyesmiről nem beszéltek. Már tartott a Szovjetunióban a személyi kultusz bírálata, szabadabb volt a politikai légkör, valószínűleg én is azért beszélhettem szabadon.

A fent említett két tiszt mellett ugyanúgy 24 órát kellett volna eltölteni, mint az őrségben, de este 7-kor elmentem vacsorázni, és mikor visszatértem, azt mondták, mehetek a laktanyába aludni, de másnap 7-re legyek ott. Mikor a laktanyában meglátták a fiúk, kezdtek faggatni, hogy

kerültem én őrség helyett egy kényelmes irodába, ahonnan éjszakára eljöhettek aludni a saját ágyamba. Néhányan irigykedtek, és azt mondták, hogy biztosan benyaltam magam a tisztekhez.

A századunkban az induló létszám 174 fő volt, ebből vagy 60-70 kárpátaljai ruszin/ukrán fiú, nagyobb részük a Rahói járás akkor még elmaradott szegény falvaiból. Többükkel együtt utaztam a tehervonaton a szolgálati helyünkre, és a ruházatukból látszott, hogy szegény családokból valók. Egyiken egy földig érő ócska guba volt, derekán egy madzaggal átkötve, egy másiknak a lábán bocskor. Olyat is láttam, hogy a két lábán a rossz gumicsizma nem egyforma volt. Azok a fiúk elvégezték ugyan az általános iskolát, ami akkor 7 osztály volt, de tudásuk, műveltségük ugyancsak szegényes maradt. Többségük nem tudott és ezért nem is szeretett tanulni. Helyzetüket nehezítette, hogy nem voltak tankönyveink, hanem egy vastag füzet, amibe beírtuk

a legfontosabbakat, amit a tanár lediktált. Amit magyarázott, aki tudta, jegyzetelte, ki jól, ki rosszul, ki sehogya. Kevesen voltunk érettségizettek. A repülőgép, amelyikről tanultunk, a TU-16-os bombázó, akkor még titkosítva volt, ezért a füzetünket nem vihettük magunkkal a laktanyába. Az iskolában óra elején kiosztották, a végén beszédtek. A füzet felső szélén pedig két helyen át volt lyukasztva és átkötve zsinórral, amelyiknek a végét leragasztották egy papírral és lepecsételték. Szigorúan figyelmeztettek, hogy ne próbáljunk kitépni belőle egy lapot sem. Akkor tartott a hidegháború, és az ellenségnek a kezébe nem kerülhetett semmilyen információ a szovjet légierő fegyverzetéről – mondták.

Nagyon jól felszerelt osztálytermeink voltak, a falakon színes képek a gépek szerkezeti egységeiről egészben és keresztmetszetben is, sok kisebb-nagyobb makett a részegységekről, egy sugárhajtómű pedig hosszában kettévágra, hogy a belsejét is láthassuk. Az iskolában délután volt 2 óra szobai tanulás felügyelet mellett. Kihozták a füzeteket, hogy tanulhassunk,

és én dugiban kiírtam belőle a fontosabb tudnivalókat a noteszomba, amit mindig a zubbonyom zsebében tartottam. A noteszt még otthonról vittem magammal, így sok más egyéb is volt benne.

Témát váltva megemlítem, szoktam találkozni és beszélgetni néhány volt katonatársammal. Csodálkoztak, hogy én milyen jól emlékszem a katonaságnál eltöltött 3 év eseményeire és mindarra, amiben ott részünk volt. Ők is emlékeznek, de csak a fontosabb dolgokra, és hézagosan, pontatlanul. Mikor kiegészítem és kijavítom őket, kételkednek a hallottakban, mondván, hogy több mint 60 év távlatából nem lehet mindenre pontosan emlékezni, úgyhogy én biztosan tévedek és kitalálok dolgokat. Ekkor hivatkozom a naplómra, amiről ők is tudtak, hogy írom, de már elfelejtették. Kérték, hogy vigyem el egyszer megmutatni. A napló helyett a lapunkban megjelent visszaemlékezéseimet mutatom meg. Ha nincs a naplóm, akkor ezek az írások most nem jelenhetnének meg. Lapozgatva a vaskos, teleírt füzeteket, sok olyan feljegyzést találok, amit már magam is elfelejtettem.

Későn érő és későn megnövő gyerek voltam. 15-16 évesen, amikor a velem egykorú fiúk már lányok után jártak, szerelmesek voltak, engem még nem érdekelt az ilyesmi. A katonaságnál kezdtem levelezni egy-két lánnyal, de csak rövid ideig. Ottani lányokkal nem ismerkedtem, mert az iskolában eltöltött egy év alatt csak kétszer-háromszor voltam körülnézni a közeli faluba, meg az egy pár kilométerre lévő városfélébe. Inkább a laktanyában töltöttem a kimenőidőt, olvastam, írtam, meg a sportpályán a tornaszereken lógtam. A velem együtt szolgáló magyar fiúk közül mindenki ment kimenőre, aki nem volt letiltva. Többen mentek valami kulturházba lányokkal ismerkedni és táncolni. Engem ez sem vonzott, mert sportoló létemre nem tanultam meg táncolni. És ez volt a szerencsém. A fiúk közül többen szerelmesek lettek, és várta őket a lány minden vasárnap, és némelyik hétköznap is. Akkor pedig csak kiszökni lehetett, és akit rajtakaptak, megbüntették. Olyan fiú is volt, aki kevéske zsoldját a lányra költötte, és otthonról kért pénzt nem éppen jómódú szüleitől.

Közben elérkezett tanulmányaink vége az iskolában. Még egy rövid időt ott töltötünk, aztán megkaptuk bizonyítványainkat, és mentünk a következő szolgálati helyünkre. Erről majd a következő számban olvashatnak az érdeklődők.

Gortvay Gábor

A képeken: bizonyítványom az iskola elvégzéséről; őrségben.

(Folytatjuk.)

A Técsői Hollósy Simon Kör

Egy szervezet, amely összefogta a felső-Tisza-vidéki szórvány- és szigetmagyarságot

Az asszimiláció által is fenyegetett kárpátaljai magyar nemzetiségű „erődítményének” „legkülső védvonalát” alkotja a beolvadásnak leginkább kitétt sziget- és szóránymagyarság, melynek zöme a Felső-Tisza-vidéken él, amelyre nagyon oda kell figyelni, és amelynek közösségi szervezetei, rendezvényei – a történelmi egyházak mellett – az asszimiláció hullámverésével dacoló védőgátaként őrzik az ottani magyar közösségeket. Ezek megőrzésében, összefogásukban a Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség (KMKSZ) megalakulása előtt nagyon fontos szerepet játszott a Técsői Hollósy Simon Kör.

– Miként jött létre a szervezet? – indítom a beszélgetést a kör egykori elnökével, dr. Szöllősy Tiborral.

– A múlt század nyolcvanas éveinek második felében, mikor a szovjet kommunista politikai rendszerben jelentkeztek és teret nyertek a gorbacsovi enyhülés jelei, felkerestem Técsőn mintegy ötven magyar családot azzal a céllal, hogy informálódjam közeljövőjük elvárásairól, terveiről. Látogatásaimból azt a következtetést vontam le, hogy az emberek megkérdőjelezhetetlenül igénylik egy olyan szervezet létrehozását, ahol szabad akarattal és nyíltan megbeszélhetik közös magyar gondjaik megoldását, terveik megvalósításának a módjait, egymással összefogva tervezhetik jövőjüket, közös nevezőre hozhatják szándékaikat, ünnepelhetik nemzeti és vallási ünnepeinket, pótolhatják – ha részben is – a sok évtizedes megvámolt múlt hiányait.

Volt már példakép: Beregszászban Dalmay Árpád vezetésével figyelemre méltóan működött az Illyés Gyula Magyar Irodalmi Klub. Többször is meglátogattam az elnök urat, aki értékes tanácsokkal látott el, melyeknek hasznát vettük a szervezőmunka, valamint már aktív tevékenységünk során. Emellett arról is értesültünk: „mozgolódnak” a helyi ruszinok nálunk és meggyezerte. Elképzeléseinkben az is meghatározó szerepet kapott, hogy működött a helyi magyar tannyelvű középiskola, melynek általunk megválasztott igazgatója, a tanári kar, a szülői közösség hajlandóságot mutatott egy magyar szervezet befogadására és működtetésére. Ebben a reményekkel teli politikai-társadalmi légkörben kezdtem meg a szervezést.

– Hol, mikor tartották meg alakuló gyűlésüket, és miért éppen Hollósy Simon nevet vették fel? Hol működött a székházuk? Az akkori államhatalom miként viszonyult a kör létrejöttéhez?

– Az alapszabályzat és a hozzá kapcsolódó dokumentumok megfogalmazását követően, melyben felbecsülhetetlenül nagy segítséget nyújtottak az önként jelentkező magyar szakemberek, 1988. február 2-án a magyar tannyelvű középiskolában kerítettünk sort az alakuló gyűlésünkre. Hollósy Simon születésének napját választottuk erre az alkalomra, hiszen 1857-ben ezen a napon látta meg a napvilágot a méltán híres festőművész, aki éveket töltött Técsőn, festőiskolát is alapított itt, melyet több éven

említeni, hogy az iskola is a neves festőművész nevére vette fel.

– Mik voltak a kitűzött céljaik, milyen rendezvényeket szerveztek meg, kik voltak azok a nevesebb meghívott vendégeik, akik előadásokat tartottak az összejöveteleiken? Mikor szervezték meg a hosszú évtizedek utáni első, szabad március 15-ei ünnepséget?

– A kör tevékenységének célja az alapítólevélben olvasható (kivonatosan): „Hollósy Simon festőművész, festőiskola-alapító técsői évei tárgyi és szellemi emlékeinek kutatása, a magyar kulturális élet újjáélesztése, valamint kulturális kincseink elérhetővé tétele minden érdeklődő számára, kapcsolatok kialakítása és működtetése rokon szervezetekkel, a nemzeti identitás erősítése.”

Jelszónk pedig a következő volt: „Eredj, és küzdj! Nem küzdesz hasztalan!” Az első nagyszabású rendezvényre május 8-án, Hollósy Simon halálának évfordulóján került sor, amikor felavattuk a márványtáblát, melyet a kör állított a Kertalja utca azon házának falán, melyben egy ideig az idős művész lakott. A felavatást követően tudományos konferenciára került sor, melynek előadói, résztvevői a megye ismert és köztiszteletnek örvendő személyiségei voltak.

A későbbiekben havi összejöveteleinken és aktuális soron kívüli rendezvényeinken már nemcsak helybeli, de magyarországi, romániai magyar szakemberek is részt vettek, mely rendezvényeken terítékre kerültek a kisebbségi lét kikerülhetetlen és közérdeklődésre számot tartó kérdései. A számos előadó között megjelent Antall Józsefné Fülepp Klára, az akkori magyar miniszterelnök felesége, Németh Lajos akadémikus, Íjgyártó István politikus, Végh Antal író, szerkesztő, Kálmán Attila államtitkár, Szakonyi Károly író, Mazalík Alfréd történész, Juhan Nagy János újságíró és sok más illusztris személyiség.

Sok évtizedes elnyomatásunkat követően pedig 1988-ban magyar zászló alatti felvonulással, a százéves técsői Kossuthszobor megkoszorúzásával, tudományos konferenciával és koncerttel ünnepeltük meg március 15-ét, melyen részt vettek a Felső-Tisza-vidék magyarjai, illetve a velünk szimpatizáló ruszinok.

keresztül kutattam és tettem ismertté. A kör bejegyzett neve Hollósy Simon Könyvbarátok Köre volt, amit a már bejegyzett helyi ruszin könyvbarátok köre vezetőinek tanácsára fogalmaztunk meg, megelőzve az illetékes szervek kötelező és gyakori „érdeklődését”. Am létrejöttünk után így is többször „élveztem” a járási pártbizottság, a milícia és a KGB „érdeklődését” tervezett tevékenységeink iránt. A könyvbarát jelző és Hollósy Simon örmény származása azonban segített kikerülni a buktatókat. Az alakuló gyűlésünkön nyitottuk meg azt az albumot, melynek első lapján a jelen lévő és szavazó 86 técsői magyar aláírásával igazolta „igen” voksát. A kör székháza pedig a helyi magyar tannyelvű középiskola lett, melynek hozzájárulásával megnevezésünkből gyakorlatilag kihagytuk a könyvbarát jelzőt. Továbbá meg kell

– Mekkora érdeklődés övezte összejöveteleiket, s ezek mennyire vonzották a Felső-Tisza-vidék más, részben magyarlakta településeinek a lakosait is?

– Az a tény, hogy született egy színmagyar bejegyzett közösség, a Hollósy Simon-kör, a Hollósy-tábla avatása és az első szabad március 15. tömegeket mozgató megünneplése, olyan hatással volt a város és a Felső-Tisza-vidék magyarságára, mint a hirtelen feltörő forrás, melynek friss, üdítő vízből bármennyit és bármikor ihatnak az évtizedek óta szomjazó emberek. Ők pedig éltek is a lehetőséggel. Rövid időn belül már százak vettek részt a kör tevékenységében, rendezvényein. Havonta háromszor ültünk össze, egy-egy alkalommal telt ház is volt. Az idősök emlékezni jöttek, míg a fiatalok tanulni és természetesen szórakozni is. Felelevenedtek a farsangok, a kántalások, a szüreti mulatságok, a népi játékok, a színjátszó csoportok. A magyar iskola diákjainak Hollósy Simon nevét viselő színjátszó csoportja, a felnőttek énekkara díjakat hozott haza a megyei, valamint az anyaországi megmérettetésekről, a városunkban 1988 ősze óta évente megrendezett Arany Ősz Nemzetközi Kórus- és Néptáncfalalkozóról, a fonók versenyéről, a cserkészek gyakorlati és elméleti tudásának vetélkedőiről.

Rendezvényeink mágnesként vonzották a környező települések magyarjait Tarackőzről, Bustyaházáról, Rahóról és feltűnően nagy számban Aknaszlatináról, ahol közreműködtem annak megakadályozásában, hogy az agonizáló pártvezetőség – mintegy utolsó kísérletként – össze akarta vonni a magyar és orosz tannyelvű középiskolát azzal a nem titkolt szándékkal, hogy elsorvassza a magyar nyelvű oktatást.

A magyar összefogás egyik legszebb példája az első választáson elért siker volt: Mecsey Zoltán személyében magyar ember lett a város polgármestere, hárman pedig több ciklusban képviselőkként élvezték a magyarság (és a többi városi lakos) bizalmát, és eredményesen harcoltak az egyházi vagyonok visszaszolgáltatásáért. Ruszin testvéreink osztottak sikereinkben, látogatták rendezvényeinket, jelen voltak nemzeti ünnepeinken. Sajátságos helyzetük miatt azonban nem tudtak úgy kibontakozni, mint mi.

– Milyen kárpátaljai és külföldi szervezetekkel építettek ki kapcsolatokat?

– Ungváron, Munkácson, Nagyszőlősen, később Rahón, Huszton, Szolyván is megszerveződtek az ott élő magyarok közösségei, melyekkel felvettük a kapcsolatot, melyek kölcsönös látogatásokban, tapasztalatcserékben, színjátszó csoportok bemutatkozásaiiban és egyéb formákban öltöttek testet.

Amikor pedig körünk híre átlépte a kényszerhatárokat, létrejöttek a kapcsolataink anyaországi és más rokon szervezetekkel, melyek tagjai egyre gyakrabban

látogattak hozzánk és mi is hozzájuk annak szellemében, amit kölcsönösen vallottunk: „A hovatarozás tudatosulása, ébredése, gyarkorlása kötelesség!”

Itthon szoros és gyümölcsöző kapcsolatot építettünk ki és működtettünk a József Attila-alkotóközösséggel, az Illyés Gyula Magyar Irodalmi Klubbal, aktívan és eredményesen működtünk közre a KMKSZ, a MÉKK és a Cserkészszövetség megalapításában, továbbá kapcsolatokat hoztunk létre a magyar médiával. Mindezek mellett kapcsolatba léptünk a Máramarosszigeti Hollósy Simon Körrel is, ahol a nagy festőművész született, ami külön fejezetet érdemel. Antall Józsefné Fülepp Klára, Magyarország akkori miniszterelnökének felesége pedig hazajáró vendég volt körünkben és mindennapjainkban, mert sikerült beazonosítani azt a házat, amelyben felmerői éltek Técsőn.

– Tevékenységükben miként nyilvánult meg Hollósy Simon emlékének ápolása?

– A kiváló festőművész emlékének ápolása az alapítólevelünkbe is bekerült, elsőrendű vállalt feladatunk volt és maradt, teljesítésének szemmel látható, kézzel fogható eredményei pedig városszerte észrevehetőek. Utca viseli a nevét, egykori lakóházának falára emléktábla került, akárcsak annak az épületnek a falára, ahol elhalálozott. Az ő nevét viseli a magyar nyelvű középiskola. Évente megrendezésre kerülnek a Técsői Hollósy-napok, a kórusfalalkozók. Az általunk alapított Hollósy Simon képzőművészeti díjat pedig minden esztendőben odaítélik. Évente képzőművészeti kiállításokat szerveznek a tiszteletére, énekkar viseli nevét, és a róla elnevezett alkotótábor is lebonyolításra került hazai és külföldi festőművészek részvételével. 1993-ban felállítottuk a mellszobrát Técső központjában, több cikket írtunk műveiről, jómagam két kötetet állítottam össze művészetéről, técsői kötődéséről, néhai Antall József miniszterelnök úr pedig elfogadta felkeresésünket: a magyar tannyelvű középiskola tiszteletbeli igazgatója és az Arany Ősz Nemzetközi Kórus- és Néptáncfalalkozó fővédnöke volt. Nagy elismeréssel és látogatottsággal büszkélkedik a Técsői Hollósy Simon Galéria. S ami kedves mosolyra készítet: egyik kortagunk Simon nevet adott a Mester születése napján született kisfiának.

1988-tól 2001-ig töltöttem be a Hollósy Simon-kör megtisztelő elnöki tisztét, amit a tagjaink – az alapszabályban foglaltakat betartva – a választásokon szavazatukkal megerősítettek. 2001-ben aztán Koós Katalin tanárnőt ajánlottam elnöknek, aki szívvel-lelékkel bizonyította töretlen elkötelezettségét nemzetársai napi és hosszú távú gondjai orvoslásában, és mint magas szintű képzettséggel bíró szakember kitörölhetetlen nyomot hagyott sok fiatalban.

A józan gondolkodás és megítélés illő határain belül körünk tevékenységét ugyanúgy pozitívan értékelem, mint annak

a sok száz magyar embernek a munkáját, akik gyarapították közös szellemi és anyagi értékeinket. Emellett a kör táptalaja volt a kárpátaljai nemzetiség továbbélését, fejlődését, identitása erősítését biztosító több szervezet, egyesület megszületésének, jó példája nemcsak gyökereket eresztett, hanem gyümölcsöt is érlelt.

– Miként tudja összehasonlítani a Hollósy Simon-kör megalakulásakor, illetve a napjainkban uralkodó politikai légkört? Reménykedik-e a mostani helyzet jobbra fordulásátban?

– A Gorbacsov nevével fémjelzett változások politikai felmelegedési légkörhöz vezettek. Ez pedig pozitív módon határozta meg a técsői magyarság mindennapjait is. A demokratizálódás lehetőséget kezdett biztosítani a kollektív és egyéni kezdeményezéseknek. A határok átjárhatósága – elsősorban az anyaország felé –, az onnan felénk irányuló, megköszönözódó érdeklődés, a szellemi és anyagi támogatás biztosította a felhalmozódott hiányosságok pótlását, s ami – szerintem – meghatározó: reményt, valamint jövőt, tervezhető alapot teremtett a rabigából kiszabadult kárpátaljai magyarok, benne a técsőiek számára.

A politikai felmelegedés légköre a nacionalista ukrán rezsimnek „jövöltábol” egyelőre véget ért. A „töröld el, semmisítsd meg egy nép iskolarendszerét, és akkor azt teszel vele, amit akarsz” szándéktól vezérelve az egyébként abszolúte inkompetens állami vezetés az említett elv realizálásának útjára lépett. Itt jegyezném meg, hogy a világtenger egyik ragadozója, a kardszárnyú delfin azzal kezdi szakmánya felfalását, hogy kitépi a nyelvét... Am a nemzetiséggel lenes politika hosszú távon életképtelen. S lehet-e bizni a változásban? Högyné! Ki merete gondolni, hogy a nagy szovjet birodalom szétesik? De mi jelenleg a jó irányú változások biztosítéka? – merülhet fel a kérdés. Nos, nem a megbízhatatlan illúzió mondatja velem, hanem történelmi tapasztalatokra alapozva jelentem ki: a kárpátaljai magyar ember, aki derekát nem meghajlásra, hanem egyenes tartásra használja, tudja, hogy Isten velünk van, és Ő a történelem ura.

Lajos Mihály

A képen: 2013 szeptemberében Hollósy Simon festőművész halálának 95. évfordulóján, a Hollósy Kör megalakulásának 25. évfordulóján, a Hollósy-szobor felavatásának 20. évfordulóján konferenciát tartottak Técsőn. A tanácskozás után a résztvevők megkoszorúzták a festőművész szobrát, Tóth Emőke szobrászművész alkotását. A felvételen dr. Szöllősy Tibor, a Hollósy Simon Kör elnöke, illetve Ambrus Pál, a técsői magyar líceum igazgatója az emlékmű előtt.

Fotó: a Kárpátaljai Hírmondó archívuma

„... még nem teszem le a lantot, szeretném folytatni a tanítást”

Közvetlen, művelt, intelligens. Munkájára hivatásként tekint, a gyerekekkel való foglalkozás, tanításuk fontos szerepet játszik az életében. A fizika mellett hittant is tanít, ami nem csoda, hiszen előbb lett hívő ember, aztán pedagógus. Szabad idejében szívesen járja szép vidékünket, a hegyeket. Röviden így lehetne jellemezni Bárdos Istvánt, a Beregszászi Kossuth Lajos Líceum fizikatanárát, hitoktatót, akit eddigi tevékenységéről, életéről faggattuk.

– *Annak idején miért éppen a tanári pályát, és azon belül miért a fizikát választotta?*

– Beregszászban születtem, hatvan évvel ezelőtt. Amikor érettségiztem, a továbbtanulás lehetősége igencsak korlátozott volt. Szó sem lehetett külföldi tanulásról. Számomra az Ungvári Állami Egyetem kínálata volt a legideálisabb, mert csak ott lehetett magyarul felvételizni, és a közelsége is sokat nyomott a latban. Ez igencsak meghatározó volt, mert nem szerettem volna távol lenni a családomtól, hiszen édesanyám özvegyként egyedül nevelt hármunkat, s így gyakrabban járhattam haza segíteni. És hogy miért a fizika? Van egy mondanás, miszerint a matematika a tudományok királynője, de a fizika szolgálólánya. Tehát egy királyi tantárgyat „csíptem meg”. Egyébként is a képleteket már középiskolás koromban is jobban meg tudtam jegyezni, mint például a verseket, történelmi évszámokat. Felvételi előtt azért még egy barátommal eljártunk különórára, ezeket oroszul vettünk át a tananyagot. Ez később nagy hasznunkra vált, mert egyúttal a fizikai szakkifejezéseket is elsajátítottuk oroszul.

– *Fiatall pedagógusként hol kezdte a pályafutását?*

– Katonai szolgálatom nem ért véget szeptember elsejére, amikor meg kellett volna kezdeni a munkát, csak október közepén engedtek el bennünket, és addigra gyakorlatilag már minden szabad helyet betöltöttek. Bár felajánlottak egy kirovográdi fizikatanári állást, de én nem fogadtam el, inkább maradtam itthon. Nagybégányban kezdtem el napközis nevelőtanárként dolgozni. Egy évig tevékenykedtem ott, s végigjártam a pedagógusi számléletrát. Fizikatanári pályafutásomat a Kisbégányi Általános Iskolában kezdtem, később a Jánosi Középiskolában már a felsősöket is tanítottam, tehát ismerem a tanári pálya csínját-bínját. A Beregszászi Kossuth Lajos Líceumban lassan huszonhét éve tanítom a nebulókat fizikára.

– *Ha jól számolom, közel negyven éve van a pályán. Mikor volt könnyebb az oktatás?*

– Aki szófogadatlán gyermeket említ, az kicsit feledékeny, nem nagyon emlékszik a saját gyerekkorára, különösen a kamaszkor lázadó éveire. Mi ezekkel találkozunk nap

mint nap, talán a nyolcadikosokkal a legnehezebb, hiszen ez a korosztály áll a felnőtté válás küszöbén. Én úgy hívom a tanítványaimat, hogy nópalánták és férfipalánták. Egyszer megkérdeztem őket, nem tartják-e ezt sértőnek, de azt felelték, egyáltalán nem, inkább kedvesnek. Úgy vélem, hogy nekünk ezeket a palántákat kell ápolgatni,

ami idő- és türelemigényes. Nincs is minden nap sikerélményünk ezen a téren, de később megmutatkozik, amikor a fiatalok például a tízéves érettségi találkozón megköszönik a tanárnak a szolgálatát.

– *Az eltelt évek alatt bizonyára számos alkalommal volt osztályfőnök. Ebben a szerepben másként kezeli a tanítványait?*

– Egy osztályfőnök jobban ismeri a tanulóknak nemcsak a tudását, hanem a lelkét is. Kirándulások, szülői értekezletek, családlátogatások során meglátjuk azt a háttérteret is, ahonnan érkezik a gyerek, például azt, hogy megkapja-e az örök értékeket, az alapvető nevelést otthon. Az évek alatt mindenféle gyerekkel és sorssal találkoztam. Az a legfontosabb, hogy mielőbb találják meg a helyüket az életben, a világban. Egy osztályfőnöknek ezt kell segítenie. Ide sorolhatjuk még a „protekción” diákokat, akiknek a szüleikkel egy osztályba jártam, tanítottam őket, vagy korábbról ismerjük egymást. Ugyanis nálam a protekción azt jelenti, hogy két pótkérdéssel többet kapnak a vizsgán.

– *Picit más vízekre evezve. Időközben megházasodott, családot alapított. Mikor és hol ismerkedett meg élete párjával?*

– Abban az időben az volt a szokás, hogy a fiúk általában 25 éves korukra már megházasodtak. Én a gyávább fajtából való voltam, mert 28 évesen nősültem csak meg. Egy buszon ismerkedtünk meg Nórával. Mint fiatal pedagógust, továbbképzésre küldtek Ungvárra, és egy olyan buszra ültem, amelyre a filológus lányok tartottak a lakhelyük felé. Hallottam, hogy magyarul vihancoltak, s közöttük volt az én jövődöbelim is. Meg is kérdeztem tőle, hogy jó buszon ülök-e, bár tudtam, hogy igen, de mégiscsak meg kellett valahogy szólítani. Ő szépen válaszolt, és nekem azonnal megtetszett. Amikor elbúcsúztunk, integettem neki, és megfordult a fejemben, ha visszainteget, akkor ebből lesz valami. Visszaintegetett...

– *Immár több mint harminc éve élnek boldog házasságban. Azóta a gyerekek is felnőttek, kirepültek a fészekből. Mondana róluk néhány szót?*

– Kis korkülönbséggel született Dávid és Orsolya. Ők már mindketten családosak, és Budapesten élnek. Dávid sebészorvosi szakvizsga előtt áll, Orsolya lopodéusnak tanult, emellett meseterapeuta is, ami nagyon hasznos dolog manapság. Márk fiunk az Obudai Egyetem gépészmérnöki karának második éves hallgatója, Domonkos pedig éppen mostanában hagyja el az említett nehéz kamaszkort. Már ő is gondolkodott azon, milyen szakmát szeretne választani. Többek között a papi hivatás is megfordult a fejében, de most ő is orvosi pályára készül.

– *Ha már elhangzott a szó, hogy pap... Az önök családja vallásos, ön hitoktatóként is tevékenykedik, és nemrégiben Pásztor Ferenc-díjat vehetett át a római katolikus templomban...*

– Én először voltam vallásos, hívő ember, és utána lettem pedagógus. Megmaradtam ebben az ideológiában, s gyermekkoromtól kezdve a második otthonomnak

tekintem a beregszászi római katolikus templomot. A kórusban énekelek tizenkét éves korom óta, évtizednyi ideig voltam az egyházközség világi elnöke. Emellett különféle szolgálatokat végzek, többek között a hitoktatást is kicsiknek és nagyoknak egyaránt, ami szintén nagy felelősség. Ami pedig a Pásztor Ferenc-díjat illeti: valóban, a napokban került sor az emléklapok átadására, amelyet minden évben megkap egy személy. Előtte sokan részesültek már ilyenben, itt szolgált plébánosok, hitoktatók, Krajnik Irénke kántorunk, aki A Magyar Kultúra Lovagja cím birtokosa is. Idén nekem szavaztak bizalmat, ami egy kis közösség elismerése, és éppen ezért értékes.

– *A hallottakból arra lehet következtetni, hogy nincs sok szabad ideje. Am ha mégis akad, azt mivel tölti?*

– Ez évszak- és időjárásfüggő, mert ha az időjárás megengedi, akkor nagyon szívesen túrázok a hegyekben, s általában nem egyedül: régebben cserkészekkel, mostanában olyan emberekkel, akik még nem vettek részt hegyi túrán, vagy éppen nem jártak az adott vidéken. Hatalmas élmények ezek! Legutóbb a tantestülettel értünk fel a Petrosz 2020 méteres csúcsára, de korábban már a Hoverlát is meghódítottuk. De ugyanúgy kikapcsol a kétkezi munka, az otthoni tevékenység is. A rendszeres, kora reggeli sétáim sem maradhatnak el, ez egészségügyileg is kiváló dolog.

– *Mit tesz, ha felhők gyűlnek a feje fölé? Hogyan lehet felvidítani?*

– Ebben sokat segített nekem a cserkésztszti, mentálhigiénés és önismereti képzés. Nagyon sok módszertant tanultunk, hogy hogyan kell az emberekkel bánni. Am úgy vélem, hogy a legnehezebb győzelem a magunk felett aratott győzelem. Az én életem egyébként nem hullámhegyekből és -völgyekből álló élménydús sorozat, inkább egyenes, gyengén hullámzó vonal. Egyformán örülök a nagyobb és apróbb történéseknek, és ha valami olyan ér, amiről azt gondolom, hogy egyelőre nem látom az értelmét, arra gondolok, hogy majd később megvilágosodom, és megértem az összefüggéseket. Egy vallásos ember sosincs egyedül, a legerősebb társ van mellette: az Isten és a hit, és ez a legjobb irányba vezet.

– *Említette, hogy tanulták, hogyan kell bánni az emberekkel. Ön jó emberismerőnek tartja magát?*

– Úgy vagyok vele, hogy amit az emberek elmondanak magukról, azt szívesen meghallgatom, és alapvetően bizalommal vagyok mások iránt. Én mindenkit elfogadok olyannak, amilyen.

– *Korábban kiderült, hogy már csak egy gyermekük él otthon önökkel. Mikor tud a teljes család együtt lenni?*

– Még nem mondtam, hogy Orsolya lányunknál már unokánk is született, a kis Sára egyéves. Látogatni sajnos nem nagyon gyakran tudjuk egymást, de hála a technikának, legalább a monitoron látjuk őket. Ez persze nem helyettesíti az élő ölelést. Sára egyéves születésnapjára készülünk, ahol a tervek szerint valóban a teljes család ott lesz, a szülőársakat is beleértve.

– *Beszélgésük legelején mondta, hogy hatvan évvel ezelőtt született, vagyis már nyugdíjas. Hogyan tovább? Hogy érzi, folytatja a tanítást?*

– Szeptember elsején töltöttem be a hatvanadik évemet, vagyis még nagyon friss nyugdíjas vagyok, s szerződéssel dolgozom tovább. Még nem teszem le a lantot, szeretném folytatni a tanítást. Nem érzem magam olyan igazi nyugdíjásnak, tulajdonképpen még meg sem barátkoztam a gondolattal. Hála Istennek jó karban vagyok, megvan a rutinos napirendem, ami szerint élem az életem, így üzenem a tanítványaimnak, hogy még számos találkozás vár ránk.

Hegedűs Csilla

A beregszászi „meseautó”

Sepa Jánost, a Beregvidéki Múzeum igazgatóját nem kell közelebről bemutatni olvasóinknak, hiszen a Kárpátaljai Hírmondó hasábjain korábban többször is írtunk róla, és a balatonföldvári találkozók résztvevői is megtekinthették az általa összeállított fotókiállítást. Annak idején ő volt az, aki szorgalmazta a múzeum megnyitását, és mind a mai napig ő tartja életben az intézményt. A múzeum igazgatása mellett restaurál, felújít. Amihez nem ért, abban szakember segítségét kéri. A régiségek szerelmese, otthona is olyan, akár egy múzeum.

Nemrégiben újabb „csodával” gazdagodott a gyűjteménye, ugyanis hosszú évek kitaró munkájával si-

jutott hozzá a megfelelő alkatrészekhez. Azon igyekezett, hogy lehetőleg az összes alkatrész eredeti legyen. Az internetes adok-veszek oldalakat böngészve jutott hozzá sok mindenhez. Bizony rá kellett döbennie, hogy mindez nem két fillérbe kerül. A fékmandzsettákat például Argentínából, a jelzőlámpákat Olaszországból sikerült beszereznie, sok más alkatrész pedig Németországból származik.

A sok munka, türelem, no meg anyagi ráfordítás meghozta a gyümölcsöt. Amikor a tulajdonos végrehalára kivitte a „meseautót” a forgalomba, és tett vele egy próbakört, aki látta, szájátva bámulta.

Sepa János szívét-lelkét tette

bele ebbe a csodába. – Amikor elfordítottam a kulcsot, felbőgött a motor, és elindult az autó, az leírhatatlan érzés volt: erre vártam harminc évet – mondta el nem kis büszkeséggel, hiszen ismét valami igazán egyedül alkotott.

Egy biztos: kicsi rá az esély, hogy hasonló autó menne vele szembe az úton. A gyártásakor kormfekete autó most sötétpiros és fekete színben pompázik. A beltére a német zászlót idézi, a kárpit piros, fekete és aranyárga, az eredeti olasz bőrülések színe – hasonlóan a

külsőjéhez – sötétpiros feketével. A kocsit hathengeres, 92-es benzinnel megy, 140-es maximális sebességre tud felgyorsulni.

A beregszászi „meseautó” túl van az első megmértetésén, és nem is akármilyen sikerrel. November első hétvégéjén különleges autócsoportokban gyönyörködtek a veterán járművek szerelmesei a kárpátaljai megyeszékhelyen. Az ukrainai autósnap alkalmából a Kárpátaljai Megyei Autóklub járműkiállítást szervezett. Az oldtimer mellett ritka sportkocsikat és különleges terepjárókat is meg lehetett csodálni az ungvári Népi téren. A rendezvényen 115 autót és motort vonultattak fel tulajdonosaik. A Sepa János tulajdonában lévő BMW elnyerte a legszebb oldtimer címet.

(e-j)

Bemutatjuk Tarpai Zsófiát

„... az ihletet általában egy életkép adja...”

Tarpai Zsófia a Beregszászi 4-es Számú Kossuth Lajos Középiskolában kezdte tanulmányait, majd a Beregszászi Bethlen Gábor Magyar Gimnáziumban folytatta. Jelenleg a Nyíregyházi Szent Imre Katolikus Gimnázium diákja. Zsófia gyakorlatilag gyermekkorától szerelmese a verseknek, ezért senki nem csodálkozhatott, csak gratulálhatott az ifjú hölgynek, amikor a hatodszor megrendezett Nemzeti Versenyen arany minősítést kapott, és a második helyezést érte el. A díjat Budapesten, a Nemzeti Színházban vehette át.

– Humán érdeklődésű vagyok, már kisdíakként szerettem az irodalomórákat, amiatt is, hogy már általános iskolás koromtól nagyon jó tanáraink voltak. Meg is szeretném említeni Györfly Agnest, Riskó Mártát, Kocsis Máriát. Illetve anyukám volt az, aki elindított ezen a vonalon, sokat beszélt nekem a könyvekről, a megragadó versekről, így az irodalom szépen fokozatosan az életem szerves részévé vált – kezdte beszélgetésünket Zsófia.

– A Magyar Versmondók és a Nemzeti Színház közös szervezésében megvalósuló megmérettetés háromfordulós verseny volt, melyre több százan jelentkezték.

– Az első fordulóra készült versemet itthon szavaltam el felvételen, a másodikból egy versfilmet kellett készíteni, a harmadikat viszont már élőben kellett előadni, amit a Nemzeti Színházban elemeztek ki. A döntőre is a teátrumban került sor, ott vetítették le a második fordulóra készített versvideót. A zsűri a második helyezést adta nekem, illetve arany minősítésben részesültem. Ez óriási dolog, hiszen, nem volt korosztályi megkötés, héttől hetvenhét évesig lehetett jelentkezni, tehát rengeteg versmondó mutathatta meg a tehetségét.

– Mit szavaltál?

– A döntőben Dékány Dávid *Az asztronauta* című versét mondtam el, mert a három versehez meg volt adva a témakör is,

kortárs költőtől is kellett egy vers, így esett a választás az ő költeményére.

Zsófi többnyire gondolatébresztő, nem hétköznapi verseket szaval, és ír is. Bevallása szerint inkább a melankolikusabb, elvontabb, nehezebb verseket részesíti előnyben, de nagyon szereti a klasszikus költőket is, a kortárs irodalmat nehezebben fogadja el.

– Mostanában már vidámabb versek felé is nyitok, ugyanis ki szeretném magam

ható. De az a jó, hogy ezeket bármikor elő lehet venni, és tovább lehet dolgozni rajtuk.

– Amikor például egy festővel készíték interjút, meg szoktam kérdezni, hogy milyen jelentősége van az ihletnek. A versírás esetében is így van ez, meg kell várni az ihletet?

– Igen. Nekem is volt olyan időszakom, amikor hónapokig semmit nem tudtam írni. Ez gyötrelmes volt, kihatót mindenre, ám van az a pont is, amikor fel sem tűnik, hogy nem

próbálni minden műfajban és stílusban, de továbbra is a komolyabb verseket tudom a magaménak érezni. Tavaly, amikor a járvány miatt mindent bezártak, minden elcsendesedett, akkor mertem tollat ragadni és verseket írni. Egyébként tizenegy éves voltam, amikor megírtam az első költeményemet. Van egy kis noteszem, az rejtja a régi kis kezdetleges szösszeneteket, és ma már mondhatni érdekes a kezembe venni és átfutni rajtuk. Az eltelt évek alatt legalább száz verset írtam, de ezek közül nyilván sok, mondjuk úgy, nem vállal-

írok. Lehet, furcsán hangzik, de ahhoz, hogy leüljek írni, nekem időre van szükségem, és mégsem tudok tudatosan leülni. Viszont hétköznap, amikor rengeteg dolgom van, fáradt vagyok, és azon agyalok, hogy mi mindent kellene még megcsinálnom, akkor nagyon nehéz átengedni magam a költői énemnek. De mindig figyelek, mindig résen vagyok, és az ihletet általában egy életkép adja. Mindig feljegyzek valamit, és azzal dolgozom tovább. Tehát ahogy halad az életem, úgy jön az ihlet is.

Zsófi elmondta, az idő mú-

lásával természetesen a versei is változnak, a hangvitelük letisztultabb, ám a mondani-
valójuk többnyire ugyanaz. A fejlődéshez pedig nagymértékben hozzájárul Finta Éva is, aki immár egy éve egyengeti, terelgeti az útját, az ifjú költő sokat köszönhet neki.

– Rövid vagy hosszú verseket szoktál írni?

– Ez attól függ, hogy mit szeretnék leírni. Van mindenféle: hosszabb, rövidebb, egysoros, kétsoros, de született már egész oldalas versem is. Ami pedig a tematikákat illeti, írtam verset édesapámnak, édesapámhoz, de szólt már költeményem az egyik húgomról is, mégpedig az *Eszter rózsza* című.

Arra a kérdésemre, hogy amikor nem tanul, és még verset sem ír, mivel foglalkozik szívesen, Zsófi elárulta, ő a versenyekre való felkészülést is hobbinak tartja.

– Nemesca szavalóversenyeken veszek részt, egyéb tantárgyi megmérettetéseken is. De ha mégis meg kellene nevezni, akkor a zongorázást választanám, szívesen ülök le ma is a zongorához. Emellett rengeteget olvasok, szeretek sétálni. Cserkész vagyok, és nemrégiben egy tízfős őrsem alakult, 7–9 éves csodás kislányaim vannak, mi vagyunk a Mályva őr. Nagyon szeretek velük foglalkozni, és talán még érték is a nyelvükön, hiszen nekem is négy húgom van, akikkel sokat foglalkoztam, foglalkozom mind a mai napig. Nagyon kötődünk egymáshoz, ahhoz képest, hogy mind az öten különböző életrészekben lévő egyéniségek vagyunk.

– A gimnázium befejezése után hogyan tovább? Elgondolkodtál már ezen?

– Kislány korom óta nagy szerepet játszik az életemben a színház is, és talán ezért is készülok a színművészetire, ám abban is biztos vagyok, hogy az irodalommal és a költéssel soha nem szakítok. Úgy vélem, az élet majd mutatja a jó utat, egyáltalán nem szeretnék erre rágórcsólni, egy viszont biztos: amíg van miről írni, én addig írok.

–csillag-

A képen: Oláh András költővel, a *Partium irodalmi folyóirat* főszerkesztőjével.

Átadták a Fedák Sári-díjat

A Kárpátaljai Megyei Tanács „Kárpátaljai Megyei Magyar Drámai Színháza” Kommunális (Önkormányzati) Intézményének Jótékonyági Alapítványa Szücs Nelli beregszászi színművésznő kezdeményezésére 2021-ben színházművészeti díjat hozott létre. A Fedák Sári-díjat első alkalommal a II. Fedák Sári-nap keretében adták át a beregszászi színházban.

A beregszászi teátrum épületére tekintő Fedák Sári-szobor megkoszorúzása után az ünnepség a színház nagyszoborban folytatódott, ahol elsőként bemutatták a vendégeket. Közöttük volt Petneházi Szabolcs Attila, magyar-magyar kapcsolatokért felelős miniszteri biztos, Bacskai József, az ungvári főkonzulátus főkonzulja, Szalipszki Endre korábbi beregszászi főkonzul.

Szilágyi Mátyás köszöntőjében kiemelte, örömteli, hogy a Beregszászból elszármazott primadonnára közösen emlékezhetünk. – Fedák Sári sohasem feledkezett meg szülővárosáról, és a mai nap is azt igazolja, hogy Beregszász sem híres művésznőjéről. Köszönet illeti Szücs Nelli színművészt, aki az utóbbi években saját alkotásaiban Fedák Sári alakját, házaseretetét és életútját versben, prózában, muzsikaszóval, olykor szomorú hangulatban, olykor pedig vidám nótával élénk hozza – mondta a beregszászi magyar külképviselet főkonzulja. Azt kívánta, hogy az elkövetkező időkben a Fedák Sári-díjban részesülő színművészeknek művészi pályájukon legyen részük mindig olyan hatalmas sikerben, amilyen Fedák Sárinak volt. Hozzá hasonlóan haladjanak céljaik felé, szerepeik megformálásában és előadásaikban pedig vigyék tovább örökségként a Fedák Sári számára olyan nagyon fontos értékeket, mint a haza és a színház iránti tisztelet és szeretet.

Sin József szintén méltatta a primadonna munkásságát, akit a fél világ megismert, bátran mondhatjuk tehát, hogy a Vérke partjáról eljutott a világot jelentő deszkáig. – „Tapsolj csak népem...”. Sokszor énekelte ezt a sanzont Fedák Sári szerzte a nagyvilágban. A taps ma is kijár neki, a róla elnevezett kulturális központnak, s mindazoknak, akik hisznek a magyar színház jövőjében itt, Beregszászban – zárta szavait a KMKSZ beregszászi középszintű szervezetének elnöke.

– Amikor napra pontosan három

évvel ezelőtt, 2018. október 26-án Szücs Nelli művésznő kezdeményezésére felavattuk Fedák Sári beregszászi szobrát, már akkor is megható volt látni és tapasztalni, milyen sokan fogtak össze egy emberként, hogy segítsék az elgondolást – kezdte

ünnepi beszédét Sin Edina. – Nekünk, ma élő színházszerető embereknek, leginkább kárpátaljai, beregszászi magyaroknak ismernünk kell a valódi Fedák Sarit, s az a feladunk, hogy nevét és alakját visszahelyezzük az őt megillető helyre – hangsúlyozta a Kárpátaljai Megyei Magyar Drámai Színház Jótékonyági Alapítványának igazgatója, majd hozzátette, hamarosan turisztikai színházi útvonalat hoznak létre, amelyben kiemelt helyet foglal el Zsazsa alakja.

Ezután az est legünnepélyesebb pillanati következtek: átadták a primadonnáról elnevezett díjat.

– Fedák Sárin keresztül szerettem volna a múltat, a jelent és a jövőt összekötni, és a díjátadó napján kicsit a világ figyelmét

ide összpontosítani – mondta Szücs Nelli, és örömmel tette hozzá, hogy a támogatóknak, kiemelten dr. Grezsa István miniszteri biztosnak köszönhetően nem egy, hanem két díjazott lehet. Az egyik Bogdán Zsolt kolozsvári színművész, a másik Vass Magdolna, a Kárpátaljai Megyei Magyar Drámai Színház színművésze, aki óriási meglepetésként élte meg a kitüntetést.

– Tizenhét évesen csöppentem bele egy olyan világba, amiről akkor még semmit sem tudtam. Még a főiskola után is sok idő kellett ahhoz, hogy megtaláljam a saját helyemet. Nagyon sok támogatást kapok, és olyan feladatokat, amelyek által folyamatosan fejlődöm, és most kezdem azt érezni, hogy talán eljutottam addig, hogy vannak dolgok, amikkel néha már meg vagyok elégedve. Ugyanis soha nem vagyok elégedve magammal. Mindig hiányzik valami, folyamatosan jár az agyam, nemcsak az előadások alkalmával, de otthon, akár még főzés közben is. Mindig tanulok, és ez mind hozzáad valamit ahhoz a Vass Magdolnához, aki most én vagyok.

– A '90-es évek elején hallottam először Beregszászról, majd megismerkedtem Vidnyánszky Attilával, Szücs Nellivel, Trill Zsolttal, s most is nagy szeretettel vagyok itt – mondta Bogdán Zsolt. A Jászai Mari-díjas erdélyi magyar színész hozzátette, azóta is barátsággal kötődik a beregszászi színészekhez. Utoljára két évvel ezelőtt járt a Vérke-parti városban, s mint mondta, most ugyanaz a meleg fogadtatás várta, meghozza meglepetéssel fűszerezve; meghatódva vette át a Fedák Sári-díjat.

A II. Fedák Sári-nap Szücs Nelli, Tarpai Viktória és a Zsazsa bandája előadásában *Dobronyi rózsát Zsazsának, avagy Ki a Tisza vizét issza...* című ünnepi előadással zárult.

H. Cs.

A Fedák Sári-díjról

A kitüntetéssel olyan anyaországi és/vagy külföldi magyar színészek tevékenységét kívánják elismerni, akik számára kiemelten fontosak a Fedák Sári által is szem előtt tartott értékek, így a haza és a szülőföld iránti szeretet, valamint hivatásuk, a teátrum iránti odaadás és elkötelezettség. Az elismerést a Kárpát-medence magyar ajkú színészei kaphatják, olyan művészek, akik legalább 15 éve ugyanannál a színháznál tevékenykednek. A Fedák-díj egy Fedák Sarit ábrázoló szobor, melyet a kárpátaljai származású ismert szobrászművész, Kolodko Mihály készített. A szoborral együtt a díjazott egyszeri – százezer forintos – pénzjutalomban részesül, továbbá meghívást kap vendéglőadás bemutatására Kárpátalján.

Botlik József

Nemzetünket szolgálták

(Folytatás. Elejét lásd lapunk korábbi számaiban.)

Ganyó István

Uradalmi igazgató (egyes forrásokban: intéző). Szobránc, a Szobránci járás székhelye, Kárpátaljai Kormányzói Biztosság Ungi Közigazgatási Kirendeltsége.

Ha középiskolai tanulmányai, az érettségi letétele után évkihagyás nélkül továbbtanult, akkor feltehetően 1883-ban született, esetleg 1882-ben. Ugyanis már a 20. század első évtizedében is négy évfolyamon oktatták a jövődi tanítókat a sárospataki Református Tanítóképző Intézetben, ahol Ganyó István 1905-ben szerzett oklevelet. Pályakezdő éveit 1909. július 13-ától a szobránci állami elemi népiskolához „rendes”, azaz főállású tanítónak nevezték ki. Emellett a falusiakat gazdasági ismeretekre képezte, akkori szóval „felolvasások” sorozatát tartotta. Például a szomszédos Tiba községben „élénk érdeklődés mellett ’A kisgazdák egyesülésének célja és előnyeiről’ értekezett. A felolvasások befejezésével a gazdakör azon tagok (helyesen: tagjai) között, (a)kik legtöbbször hallgatták a felolvasásokat, 35 drb gazdasági eszközt osztott ki.”

A Nagy Háborúban (1914–1918) való részvétele nem ismeretes. Az viszont tény, hogy a szobránci *Hangya* szövetkezet 1917. március 16-án tartott közgyűlésén Ganyó Istvánt „igazgatóul megválasztatták” cégjegyzési jogosultsággal. Az államfordulat után az 1920. március 20-án Pozsonyban megalakult Országos Keresztényszocialista Párt, az OKP egyik vezetője a Szobránci járásban (a másik: Pásztor József szentszéki tanácsos, Tiba község plébánosa). A magyarság ügyeinek, érdekeinek védelme közben mindketten gyakran összetűzésbe kerültek a csehszlovák hatóságokkal. Az egyik ilyen eset 1930 augusztusában történt, amikor szabályszerű magyar útlevétellel Szobráncra érkezett Grigássy Károly nyíregyházi igazgató-tanító, aki 1919-ig a helyi iskola igazgatója volt. Az ő hajdani vagyondézsma tartozása ürügyén, valójában a helyi magyarságot megfélemlítő céllal, a csendőrség közreműködésével az adóügyi hatóság Ganyó István lakásán, illetve a plébános parókiáján – itt őrizték a párt iratait –, a Nagyboldogasszony ünnepén tartott búcsú napján több óráig tartó házkutatás során mindent felforgatott.

Az 1935. május 19-én tartott csehszlovákiai választásokon Ganyó István a két magyar ellenzéki tömörülés, a Magyar Nemzeti Párt és az Országos Keresztényszocialista Párt közös listáján a turócszentmártoni kerületben szerepelt szenátorjelöltként, de nem jutott be a prágai nemzetgyűlésbe. Kárpátalja hegyvidéki területének Magyarországgal

történt 1939. márciusi újraegyesülése után is Ganyó volt a helyi pénzügyi élet egyik szereplője. Az akkor már Szobránci Járási Hitelszövetkezet előbbi év szeptember 3-án tartott rendkívüli közgyűlésén cégjegyzési joggal is felhatalmazott igazgatósági taggá választották. Az 1939. évi címtár szerint Ganyó István Szobránc nagyközség határában kétezre katasztrális hold területet bérelt vadászati célokra.

A földművelésügyi miniszter, széki gróf Teleki Mihály (1896–1991) „Kárpátaljának a Magyar Szent Koronához történt visszacsatolása következtében magyar fennhatóság alá visszakérült Szenna–Blat[t]a Vízlecsapoló Társulat ügyeinek igazgatására (...) *Ganyó István* uradalmi intéző, szobránci lakost 1939. évi november hó 6. napjától számított kettő év tartamára miniszteri biztosul *kirendelte*”. E tisztségét az 1941. év előző időpontjától számított további két évre az új tárcavezető, gróf Bánffy Dániel (1893–1955) földművelésügyi miniszter 1943. november 6-ig meghosszabbította. Ganyó Istvánt közben, 1940. október 12-én Horthy Miklós (1868–1957) Magyarország kormányzója a hazatért kárpátaljai területen életbe léptetett polgári közigazgatás első évfordulója alkalmából, az „idegen uralom alatt a nemzet érdekében teljesített áldozatkész munkásságáért Legfelsőbb kormányzói elismerés”-ben részesítette, majd 1941. augusztus 30-án Nemzetvédelmi Keresztlet tüntette ki.

A Magyar Országgyűlés Felsőháza 1942. december 19-én tartott ülésén fogadta el Kállay Miklós (1887–1967) miniszterelnök előbbi hónap 15-én kelt indítványát a visszacsatolt kárpátaljai terület három Felsőházi tagja, köztük Ganyó István meghívása tárgyában. Horthy Miklós kormányzó 1943. január első napi hatállyal nevezte ki Kárpátalja képviselőre, Ganyó ezt követően a Felsőház Közéletügyi bizottságának volt tagja annak megalakulásától, 1943. április 13-ától. A Felsőház egyik ülésén sem szólalt fel. Kárpátalja 1944 októberében történt szovjet katonai megszállása után Ganyó István sorsa ismeretlen.

Sztojka Sándor

A Munkácsi Görögkatolikus Egyházmege püspöke, Ungvár.

Karácshalva községben (Ugocea vm.) 1890. október 16-án született, Ungváron a királyi katolikus főgimnáziumban, 1910-ben érettségizett. Teológiai tanulmányait az ungvári görögkatolikus papnevelő intézetben és a budapesti Pázmány Péter Tudományegyetemen végezte. Papp Antal (1867–1945) munkácsi megyéspüspök 1916. december 17-én, Ungváron áldozópappá szentelte. Közben már 1915 szeptemberétől

püspöki hivatalnok (iktató), 1916 januárjától szentszéki jegyző, 1917 januárjától püspöki fogalmazó, illetve szertartásmester. Az utóbbi év december 24-étől püspöki titkár, mely minőségben újságírói tevékenységet is kifejtett.

Sztojka Sándort az államfordulat után, 1921-ben pápai káplánnak és szentszéki tanácsosnak nevezték ki. Évtized múltán, 1930. február 7-étől székes-káptalani kánonok, március 8-ától püspöki irodaigazgató, majd július 26-ától püspöki helynök, 1931. április 28-ától egy évig káptalani helynök. Gebé Péter (1864–1931) főpásztor halála után 1932. május 8-án, Sztojka Sándort a római Apostoli Szentszék a Munkácsi Görögkatolikus Egyházmege püspökévé nevezte ki. Ezt követően július 12-én szentelte fel a csehszlovák kommunista diktatúra későbbi vértanúja, Gojdiés Péter Pál (1888–1960) eperjesi megyéspüspök, és ugyanekkor „intronizálták”, vagyis iktatták be főpapi hivatalába. Sztojka Sándor közismerten magyar érzelmű és gondolkodású személyiség volt.

Az 1938. november 2-i első bécsi döntés után, amikor Kárpátalja döntő része továbbra is idegen megszállás alatt maradt, az ukrán érzelmű baziliták Sztojka püspököt Rómában bevádolták. A Szentszék le akarta mondani, amit a magyar kormány sikeresen megakadályozott. Egyházmegeje akkor még haza nem tért, többségében ruszinok által lakott hegyvidéki részére Sztojka általános helynököket nevezett ki. A papság és a hívők megrökönyödésére a Szentszék apostoli vizitátori tisztségben a horvátországi köztudottan ukrán érzelmű Nyárádi Dénes (1874–1940) kőrösi görögkatolikus megyéspüspököt küldte a térségbe azzal a céllal, hogy Sztojka ellenében átvegye a Kárpátalja északi-északkeleti táján élő ruszinajkú hívők irányítását, és Huszt koronavárosban egy új főpásztori székhelyt állítson fel.

A nyilvánvaló ellenállás, illetve a Magyar Királyi Honvédség három napig tartó hadművelete (1939. március 15–17.) következtében a hegyvidéki Kárpátalja újraegyesült Magyarországgal. A Szentszék hamarosan, március 24-én Nyárádi Dénest felmentette vizitátori tisztségéből. Sztojka Sándor püspök 1939. június 13-án tette le az állami hűségesküt Horthy Miklós kormányzó kezébe, majd július első napjától tagja lett a Magyar Országgyűlés Felsőházának, hasonlóan az Ungvár város Törvényhatósági Bizottságának is. Hamarosan, 1939. szeptember 15-étől (elhalálozásig) a Felsőház Közoktatásügyi bizottságában is működött, de a Felsőház egyik ülésén sem szólalt fel.

Püspöksége idején Kárpátalján 158 papot szentelt fel, 67 új templomot épített és sokat felújított. Csaknem minden egyházközségét meglátogatta. Gondot fordított a hitoktatásra, föllendítette a vallásos egyesületek életét, megalapította a ruszin nyelvű Душпастьер ('Duspasztir', Lelkipásztor) és a Добрий Пастырь ('Dobrij Pasztir', Jó Pásztor) című folyóiratokat. Hitbuzgalmi és hitvédelmi művek kiadását is támogat- ■

ta. Sztójka Sándor 1943. május 31-én, Ungváron hunyt el 53 éves korában. A főpásztorról a nyári szünet után, a Felsőház 1943. október 21-én tartott 85. ülésén az elnöklő báró Radvánszky Albert (1880–1963) emlékezett meg. „Sztójka Sándor munkácsi görögkatolikus megyéspüspök június elején (helyesen: május 31-én) szenderült jobblétre. Kitűnő hivatásbeli tulajdonságaival gyorsan magasba ívelő papi pályát futott be s már fiatalon elnyerte a püspöki méltóságot, amelyet egyházmegyéje javára korai elhunytáig, több mint tíz éven át példás odaadással, szép eredményességgel töltött be. Papjainak és híveinek gondviselő, jóságos főpásztora volt, aki a kárpátaljai lakosság műveltségének és anyagi jólétének érdekében is sokat fáradozott.”

A Kárpátalját 1944. október végére megszállt szovjet Vörös Hadsereg 28-án vonult be a kormányzó bíztossága székhelyére, Ungvárra. E településen is azonnal megkezdődött a magyar lakosság elleni megtorlás, a tömeges elhurcolás, a magyar intézményrendszer felszámolása és az egyházak üldözése. Az ungvári Várdombon az évszázados görögkatolikus papi temetőben az szovjet-orosz katonák feldúlták Sztójka sírboltozatát, kirabolták, a püspök földi maradványait szétszórták, de csontjainak egy része szerencsésen megmaradt. Később a kommunisták hatóságok földgyalu gépekkel taroltatták le a papi temetőt, és a helyén Szabadtéri Néprajzi Múzeumot létesítettek, amelyet 1970. június 27-én nyitottak meg a látogatók előtt.

A Szovjetunió felbomlása után, az 1990-es évek elején Fülöp Lajos ungvári történész vezetésével a város görögkatolikus hívei megtalálták Sztójka püspök sírboltozatának alapjait. Ezt helyreállították, és a főpásztor megmaradt csontjainak az elhelyezése után új nyughelyet alakítottak ki. Sztójka Sándornak emléktáblát állítottak, akinek a sírhelye azóta zárandokhely. Szülőfalujában, Karácsfalván 2003 szeptemberében nyitották meg a főként magyarországi anyagi segítséggel létesített, a nevét viselő Sztójka Sándor Görögkatolikus Liceumot. Az első és egyetlen ottani ilyen jellegű intézményben a 25–28 ezer főre becsült kárpátaljai, főként ugocsi magyar görögkatolikuság fiai és lányai tanulnak.

Bence György

Gazdálkodó és iparos. Bilke, ekkor Kárpátaljai Kormányzói Biztosság Beregi Közigazgatási Kirendeltség, Ilosvai járás.

Régi görögkatolikus nemesi családban, Bilke községben (Bereg vm.) 1885. március 2-án született, hat eleme iskolát végzett, majd Máramaroszigeten iparostanonc. A szülei korán elhaltak, árva gyermekként a saját erejéből haladt előre. A gazdálkodás mellett a tímármesterségben is dolgozott. Húszéves korában, 1905-ben nagykorúította magát, és tagja lett Bilke nagyközség képviselőtestületének. Ezt követően évtizedeken keresztül részt vett szülőhelye igazgatásában

és gazdasági életének fejlesztésében. Közben az első világháborúban annak 1914 júniusi kitérésétől a katonai összeomlásig, 1918. október végéig küzdött – hősies helytállásáért tizedessé léptették elő –, műszaki katonai szolgálatot teljesített. Ezután küldötként vett részt az 1918. december 10-én, Budapesten tartott ruszin nemzetgyűlésen, ahol megfogalmazták az Északkeleti-Felvidéken élő magyarországi ruszinság kívánásait.

Bence György az államfordulat után a Csehszlovákia által nemzetközi szerződésekben Kárpátaljának megígért önkormányzatért küzdő Autonóm Földműves Szövetség (Автономный Земледельский Союз) egyik legtevékenyebb tagja, 1925-től a párt tartományi elnöke. Minden hatósági fenyegetés és ügyészi beavatkozás ellenére az elveihez következetesen, bátran ragaszkodott. Emiatt számos alkalommal hatósági üldöztetést kellett elszenvednie. Kurtyák Iván (1888–1933), majd Bródy András (1895–1946) mellett a földműves szövetség egyik vezető politikusa, elnökségi tagja. Közben, 1924-ben a csehszlovák hatóságok által erőteljesen támogatott pravoszlávia ellenében, a görögkatolikus egyházzért végzett hitvédő tevékenységért Bence Györgyöt a pápa, XI. Pius (1922–1939) Szent György-renddel tüntette ki. Az 1935 májusában tartott kárpátaljai választásokon pártja képviselőként lett a tartománygyűlés tagja.

Cseh-Szlovákia felbomlásának idején, 1938. október végén – mint az Autonóm Földműves Szövetség egyetlen Kárpátalján maradt vezetőjét, Bródy András helyettesét – a cseh belügyi hatóságok letartóztatták, és a Rahó járási székhely mellett, a Dömény (Dumeny)-havasokban kialakított koncentrációs táborba hurcolták. Bródy prágai fogsága idején – 1938. október 27. és 1939. február 11. között – Bence Györgyöt itt őrizték, aki az egy hónap múltán felajánlott kegyelmet visszautasította, emiatt továbbra is rabságban maradt. Közben Ernő fia is a döményi táborban volt fogoly (apa és fia itt találkozott), akit előbb a Szics-gárdisták négy napig Huszt koronavárosban kínoztak, majd két hónap elzárásra ítélték. Amikor a Magyar Királyi Honvédség 1939. március 15. és 17. között lezajlott, három napig tartó katonai hadművelete után Kárpátalja hegyvidéki területe húsz év idegen megszállás után újraegyesült Magyarországgal, Bence György az Ilosva központú Felvidéki járás katonai parancsnoksága mellé beosztott miniszteri megbízottként tevékenykedett. Eközben is az Autonóm Földműves Szövetség helyi elnöke Bilke községben.

Bence György az 1939. június 10-ére összehívott Magyar Országgyűlés Képviselőházában a hónap végén, 30-án foglalta el a helyét, amikor a Társadalompolitikai bizottság tagja lett 1942. március 12-éig. Az utóbbi időponttól a Naplóbíráló testületbe választották, mely tisztségébe 1944. november 6-án ismét beiktatták. A Földművelésügyi bizottságban 1940. október 22. és 1943. április 13. között működött. A Képviselőházban

két alkalommal szólalt fel. Az 1941. február 14-én tartott 180. ülésen a pénzügyminiszter által február 6-án a képviselőházban előterjesztett gazdasági javaslat vitájában fejtegette ki a véleményét. Az 1943. november 18-ai 339. tanácskozáson az 1944. évi állami költségvetés tárgyalásakor a földművelésügyi tárcahoz tartozó fejezettel kapcsolatban mondta el észrevételeit. Eközben Bence György továbbra is Bilke község és az Ilosvai járás képviselője, és tagja volt az Ungvári Hitel-szövetkezet központi igazgatóságának. 1944 nyarán a Kárpátaljai Ruszinok Autonóm Népi Egység Pártja egyik alapítója.

A szovjet Vörös Hadsereg közeledésekor, 1944 őszén nem hagyta el Kárpátalját, amelynek megszállása után az NKVD letartóztatta, és november 22-én nyitotta meg Benci Gergely (Бенци, Георгий Степанович / Benci, Georgij Sztepanovics) – helyesen Bence György! – vizsgálati ügyiratát (I. kötet), amelyet 1945. november 3-án zárt le. A II. és a III. kötet anyaga szintén az előbbi időszakban a kihallgatásai alkalmával készült. Ezután bevonták a Bródy András és társai ellen koholt vádakkal indított perbe, és 1946. május 26-án, Ungváron a Kárpátaljai Területi Bíróság Bence Györgyöt tízévi kényszermunka-büntetésre ítélte „Horthy-fasiszta bérenc, vatikáni ügynök és amerikai kém” koholt vádakkal, majd elhurcolták. A kárpátaljai Szolyvai Emlékparkban 2016. december 7-én felavatott, a magyar felsőházi tagok és képviselők vértanúságát megörökítő emlékkereszt felirata szerint Bence György feltehetően 1947-ben, az egyik szibériai kényszermunkatáborban halt meg. 1991-ben rehabilitálták.

Demkó Mihály

A ruszin, orosz, ukrán forrásokban Демко, Михаилъ. Politikus, újságíró-lapszerkesztő. Munkács, ekkor Bereg és Ugocsa k. e. e. vm.

Bodzásújlak községben (Zemplén vm.) született 1894. szeptember 13-án görögkatolikus családban. Az ungvári görögkatolikus tanítóképző intézetben tanult, ahol 1913. június végén képesítő vizsgát tett. Szeptembertől a Munkács mellett fekvő Pisztraháza helységbe nevezték ki tanítónak. Az első világháború kitérésekor a budapesti I. honvéd-gyalogezredben szolgált, és hadapród-jelölt őrmesterként szerelt le. Kárpátalja elszakítása, az államfordulat után újságíróként dolgozott, de a közéletbe is bekapcsolódott, 1920 júniusában megválasztották a Kaminszky József által vezetett Ruszinszkoí Földműves Szövetség első titkárnak.

A következő évben Demkó Mihály megalapította a *Kárpáti Futár* című lapot, amelyet 1924-ben a csehszlovák hatóságok betiltottak. Az előbbi évben létrejött, ruszin-magyar Autonóm Földműves Szövetség, az AFSZ (Автономный Земледельский Союз, АЗС) egyik alapítója, szervező főtitkára, majd elnökségi tagja. „A cseh megszállás húsz esztendeje alatt magyar magatartása miatt állandóan üldözték, négy ízben

Botlik József

Nemzetünket szolgálták

■ börtönözték be, huszonnégy esetben indítottak ellene eljárást cseh[szlovák] államvédelmi törvény alapján. A sok megpróbáltatás ellenére is lankadatlan energiával küzdött, hogy ébren tartsa a rutén nép lelkében a Szent István-i gondolatot.” Demkó Mihály 1928-ban, a lettországi Rigában, majd az 1930-as években a svájci Genfben vett részt nemzetközi kisebbségvédelmi tanácskozásokon. Eközben, 1932–1938 között az újabb államfordulatig, Kárpátalja tartománygyűlésében képviselő.

Demkó Mihályt és Munkács város másik két lapszerkesztőjét, R. Vozáry Aladárt (1895–1959) és Simon Menyhért (1897–1952) író 1938 nyarán a csehszlovák hatóságok letartóztatták, és csak az ország szövetségi állammá való átalakulásakor szabadultak. Az 1938. november 2-i első bécsi döntés előtti napokban Demkó ellen újra elfogatóparancsot adtak ki, de sikerült megszöknie, és a Kárpátalja déli, magyarlakta területének a Magyar Királyi Honvédség általi birtokbavételig rejtőzködött. Teleki Mihály gróf (1896–1991) földművelésügyi miniszter a Magyar Szent Koronához visszacsatolt felvidéki területen a mezőgazdasági érdekképviseleti testületek megalakítása tárgyában kiadott rendelet alapján, 1939 májusában Demkó Mihályt Bereg és Ugocsa k. e. e. vármegye mezőgazdasági bizottsága póttagjává iktatta be.

Horthy Miklós kormányzó 1939. június 28-án, Demkó Mihályt a kárpátaljai terület kormányzói biztosa mellé a Magyar Királyi Pénzügyminisztérium központi fogalmazási tisztviselőinek létszámába miniszteri tanácsosnak nevezte ki. Demkó két nap múlva, június 30-án foglalta el helyét a Magyar Országgyűlés Képviselőházában, majd a Pénzügyi (1940. október 22-ig), a Földművelésügyi (1943. április 13-ig), a Véderő, illetve a 36-os (42-es) országos (gazdasági) bizottság tagja lett. A következő tisztújításkor, 1943. április 13-án ismét beválasztották a Pénzügyi bizottságba, melynek 1944. november 6-ig volt tagja, amikor a távollétében ismét a Pénzügyi, illetve a Véderő testületbe választották. Demkó Mihály közben, 1941. június 25-én a Képviselőházban kérdést szándékozott intézni az ekkor a külügyminiszteri tisztséget is betöltő Bárdossy László (1890–1946) miniszterelnökhöz a ruszinok szabadságharangjának Prágából való hazaszállítása tárgyában, de a kérelmét végül törölte.

A Képviselőházban Demkó Mihály tíz alkalommal szólalt fel. Először az 1939. október 17-én tartott 39. ülésen a kishaszonbérletek alakításának és házhelyek szerzésének előmozdításáról, s más földbirtok-politikai intézkedésekről szóló törvényjavaslat tárgyában. Az 1940. november 13-án lezajlott 151.

tanácskozáson az 1941. évi állami költségvetési törvényjavaslat tárgyalásakor a külügyi tárcához tartozó fejezettel kapcsolatban fejtette ki a véleményét. Az 1941. február 20-án tartott 183. ülésen a pénzügyminiszter által február 6-án a képviselőházban előterjesztett gazdasági program vitájában szólalt fel. Az 1941. június 23-ai 198. tanácskozáson a gazdasági- és hitelélet rendjének, továbbá az államháztartás egyensúlyának biztosításáról alkotott 1931. évi XXVI. törvényekben a minisztériumoknak adott és utóbb kiterjesztett felhatalmazás további meghosszabbításáról szóló törvényjavaslattal kapcsolatban mondta el a véleményét. Az 1941. november 11-én lezajlott 216. tanácskozáson az 1942. évi állami költségvetés tárgyalásakor a vallás- és közoktatásügyi, majd a november 18-án tartott 220. ülésen a földművelésügyi tárcához tartozó fejezettel kapcsolatban fejtette ki a véleményét. Az 1942. július 7-ei 278. tanácskozáson a mezőgazdaság fejlesztéséről, az 1942. december 2-án tartott 318. ülésen az 1943. évi állami költségvetéséről szóló törvényjavaslat vitájában szólalt fel. Az 1943. november 17-ei 338. tanácskozáson az 1944. évi állami költségvetés tárgyalásakor a vallás- és közoktatásügyi, majd a november 24-én tartott 343. ülésen a honvédelmi tárcához tartozó fejezettel kapcsolatban mondta el észrevételeit.

A képviselői megbízatásán kívül Demkó Mihály számos társadalmi tisztséget is betöltött. A magyar kormány anyagi támogatásával Ungváron működő Magyarorosz Nemzeti Színház Szövetkezet (ismertebb nevén: Ruszin Nemzeti Színház) ügyvezető-alelnöke, az Orel [Sas] Magyar-orosz [Ruszin] Ifjúsági Kultur- és Sportegyesület elnöke, a munkácsi Görög Katolikus Egyházközség világi elnöke. Ezen kívül Munkács város képviselőtestületének, valamint Bereg vármegye törvényhatósági bizottságának tagja, 1944 nyarán a Kárpátaljai Ruszinok Autonóm Népi Egység Pártja egyik alapítója.

A szovjet Vörös Hadsereg közeledtekor, 1944. október első felében a kárpátaljai képviselők Demkó Mihály szülőjének préházában a munkácsi Pál-hegyen találkoztak. Ekkor – leánya, Pogány Andorné született Demkó Tatiana (Tatjana) évtizedekkel későbbi visszaemlékezése szerint – édesapja és társai úgy döntöttek, hogy nem hagyják el a szülőföldjüket, nem menekülnek el Budapestre, mert erkölcsi és politikai értelemben is büntetlenek érezték magukat. Sőt minden lehetőséget kihasználva az új helyzetben is tovább folytatják küzdelmüket népük, a ruszinság boldogulásáért. Demkó Mihály ugyancsak 1944 októberében, várandós feleségével a Munkácshoz közeli Dávidháza községbe húzódott. A várost október 26-

án foglalták el a szovjet csapatok. Demkó november 2-án bekísérte a nejét a munkácsi kórházba, ahol még ezen a napon megszületett a későbbi adatközlő, Tatiana, aki édesapjától nem véletlenül kapta a keresztnévé lett és vértanúságot szenvedett ókori római leány nevét.

Ezt követően Demkó Mihályt többen figyelmeztették, hogy az élete nagy veszélyben van, meneküljön el a családjával, de ő Kárpátalján maradt. A felesége szülése után három héttel, november 22-én az NKVD-SZMERS letartóztatta, elhurcolta és Ungváron bebörtönözték. A munkácsi házába egy szovjet tábornok költözött be, ekkor Demkónak egy végzést adtak át, amely szerint 24 órán belül el kellett távoznia csecsemő gyermekével együtt a Teleki Pál utca 6. szám alatti otthonukból. Nemcsak a családi ház teljes berendezését volt köteles otthagyni, hanem a személyes tárgyakat, a ruhaneműeket is.

Demkó Mihály első vizsgálati ügyiratát az NKVD 1944. november 22-én nyitotta meg, amely három kötetre gyarapodott. Desko (helyesen: Demkó!) Mihály (Демко, Михаил Иванович / Demko, Mihail Ivanovics) kihallgatási jegyzőkönyvei és más iratai első gyűjteményének (363. sz., V. kötetnél a neve után megjegyzés: „и др.”, azaz „и другие”, vagyis „és mások”, valamint 364. sz., VI. köt.) gyarapítását 1945. november 11-én fejezték be. Fél év múltán, 1946. április 12-én új följegyzéseket (368. sz.) kezdtek – ezekben található a per iratai – az ügyiratot december 12-én zárták. Demkó Mihályt bevonták a Bródy András (1895–1946) és társai ellen, koholt vádakkal indított perbe. Golyó általi halálra ítélték, és 1946. december 7-én, Ungváron kivégezték, a sírja ismeretlen. Teljes vagyonekobzással is sújtották, államosították a házat, földbirtokát, gazdasági felszerelését, állatállományát, a Pál-hegyen lévő szőlőjét, préházát. A család földfutóvá vált.

Leánya, Pogány Andorné még a Szovjetunió fennállása idején kérelmezte apja „teljes erkölcsi és anyagi rehabilitációját”. Az ügyben a magyar külügyi szervekhez 1990 májusában fordult, amikor azt írta: „Az 1945-ös határrendezés következtében mindezen javaink a jelenlegi országhatárainkon kívül eső Kárpátalja területén vannak, melyeket 45 éve a szovjet állam minden ellenszolgáltatás nélkül használ, és saját tulajdonának tekinti”. A munkácsi Demkóházban az 1990-es években állami óvoda működött. Hosszas eljárás után 1991. április 17-én, Kárpátontúli (tudniillik Kárpátaljai) Megyei Főügyészség igazolta, hogy Demkó Mihályt jogtalanul ítélték el, de az okirat sem erkölcsi jóvátételt, sem anyagi kárpótást nem tartalmazott. A kárpátaljai Ukrán Állambiztonsági Szolgálat Demkó Mihály 1944. november 22-én nyitott 365. számú ügyiratát (VII. köt.) 1992. április 23-án zárta le, amely a politikus rehabilitálási okmányait is tartalmazza.

(Folytatjuk.)

Magyar Árpád István – a Kijevben ragadt kárpátaljai művész

Magyar Árpád István neve ismerősen cseng a kárpátaljai olvasó számára. Ez az állítás azonban nemcsak vidékünkön, hanem a fővárosban is megállja a helyét. A kárpátaljai születésű sokoldalú művész több mint 50 éve él Kijevben. Ismert festő, tervező, könyvillusztrátor. Az évek során műtárgyak helyreállításával is foglalkozott, hosszú időt töltött Ukrajna Történelmi Kincseinek Múzeumában. Évtizedek óta Kijevben él. Eleinte a köteleesség, később a szerelem tartotta a fővárosban.

– 1969-ben Csernyihivben kezdtem meg a katonai szolgálatot, egy évvel később áthelyeztek Kijevbe, ahol a helyi katonai parancsnokság térképésze lettem. Jelentős változásként éltem meg azt, hogy bekerültem egy megapoliszba, ám nem ijedtem meg a kihívástól – mesélte Magyar Árpád István. – A város felfedezése közben ismerkedtem meg a későbbi feleségemmel, így „ragadtam” Kijevben. A művész belemért a grafika titkainak feltérképezésébe, közben belső terek és kirakatok rendezésével foglalkozott.

– A katonai szolgálat alatt kerültem kapcsolatba a rajzokkal. Később felvételiztem az akkori Lembergi Nyomdaipari Főiskola kijevi fiókintézetének grafikus szakára. Az intézmény befejezését követően a Történelmi Kincsek Múzeumában restaurátorként helyezkedtem el. A grafikus szakma megkövetelte a pontos, precíz rajztechnikát, a metszőkés használatát, a megfelelő cizellálást. Hosszú felkészítő időszak következett.

Eközben Magyar Árpád István tolmácsolással egészítette ki jövedelmét.

– Akkoriban nem sok magyar foglalatkodott Kijevben, így belevágtam a fordításba. Moszkvában megszereztem az ehhez szükséges engedélyt, így a Miniszteri Kabinet részére is fordítottam.

A plusztevékenység közben

azonban nem távolodott el a művészettől, sőt, a történelemhez is közelebb került.

– A restauráció hozott közelebb a történelemhez. A különféle tárgyak helyreállítása

ugyanis megkövetelte, hogy ismerjem azok múltját. Így kerültek hozzám magyar vonatkozású ereklyék, s ezáltal arra a következtetésre jutottam, hogy a főváros magyar nyomokban bővelkedik. 1983-ban Petro Tolocsko történésszel, egy évvel később Fodor Istvánnal, a Magyar Nemzeti Múzeum címzetes főigazgatójával hozott össze a sors. Levelezéseink ahhoz vezettek, hogy 1990-ben megszerveztük a szkíta aranykincsek kiállítását Magyarországon. Még azon az éven önálló kiállításom nyílt az Esztergomi Vármúzeum Rondella Galériájában, illetve részt vettem a Modern ukrán ötös művészeti tárlatán is.

Ez óriási előrelépés volt a magyar–ukrán kulturális kapcsolatok terén. Akkoriban nem merültek fel nyelvi problémák, a művészet kötötte össze az érdeklődőket.

Magyar Árpád István a könyvkiadásban is kipróbálta magát.

– 1996-ban egy könyvben jelentettem meg Tarasz Sevcsenko Kobzosát magyar, Petőfi Sándor költeményeinek gyűjteményét pedig ukrán nyel-

ven. Fantasztikus kiadás volt, már csak azért is, mert 10 ezer példányban látott napvilágot. A legényegesebb, hogy mind Ukrajnában, mind pedig Magyarországon ingyen osztottuk szét az érdeklődőknek.

A hosszú évek munkája során számos ismeretség kötöttetett. Ezek az együttműködések alapozták meg a Kijevi Magyarok Egyesületének létrehozását.

– A szövetséggel való közös munka során alkottam meg a kijevi Magyar dombon a honfoglalási emlékjel hátterét, illetve különböző kiállításokat szerveztünk, melyeken kárpátaljai tehetséges művészekkel közösen állítottuk ki alkotásainkat.

Az újabb mérföldkő az AIC színekkel foglalkozó

nemzetközi egyesület volt, ahol dr. Nemcsics Antal színészakértő oktatta a színdinamika rejtelmeit.

– 1993-ban *A keresztény vallás színszimbolikája és a vörös szín monoteizmusa* érdeklődést váltott ki a közönségből. Ezért a későbbiekben anyagbegyűjtést végeztünk, melyben az ortodox egyház színszimbolikáját vizsgáltuk. Még abban az évben Nemcsics professzor tanítványának fogadtam. A tőle kapott könyv adta meg a kutatási irány alapjait. Én a színpreferenciát választottam, ami a téma egyik fel nem kutatott része volt. Ezt követően tanulmányoztam a vallástörténetet, és a szinodális fordítás alapján létrehoztam *A Biblia színvilága* fundamentális művet, melyben bemutattam a

szentírás színeinek jelentését. A művész saját tapasztalatai alapján vágott bele a színek hatásának tanulmányozásába. A kutatás egészen az Antarktiszig vezetett.

– Felmerült bennem a kérdés, hogy a hangulatotól függően miért változik a színekhez való hozzáállásom. Annyira elmélyülten kutattam a témában, hogy ebből szakdolgozat írásába kezdtem. Később prof. Volodimir Berzsanszkij és dr. Jevhen Mojszejenko felkérésére az emberek pszichofizikai állapotára ható színek kompozíciók készítésébe fogtam. Hat hónap alatt kifejlesztettem azt a matematikai elveken alapuló módszert, mellyel ez sikeresen kivitelezhető. Az elkészült rendszerek a biocolor elnevezést kapták, amely a biosztétikától kezdve a színdinamikáig mindent magukba foglaltak. Az alkotásokat „vizsgálati” célból eljuttattuk az Antarktiszra, ahol jellemző a színéhség. Kitűnő eredményeket kaptunk, ám az érdektelenség megsemmisítette ezt a csodálatos orvosi-biológiai kutatást. Ezeket az anyagokat 2012-ben megjelentettem a *Színpreferencia viszonyok* monográfiámban, melynek egyik fejezetét Nemcsics Antal írta.

Magyar Árpád István nem hagyta annyiban, a kutatás eredményeit átmentette a művészetbe. Az ezekből az alkotásokból álló kiállítást országszerte megtekinthetik az érdeklődők.

– A tárlaton a színelmélet olyan harmonikus előfordulásai láthatók, amelyek kihatnak az emberek pszichés és pszichofiziológiai állapotára. Ez tudományosan bizonyított. Mindamelllett, hogy ezen folyamatok felkutatásának szenteltem az életemet, szívemen viseltem a kárpátaljai és a kijevi magyarság sorsát. Azt vettem észre, hogy a két térség nem ismeri kellőképpen a másik vidék sajátosságait, ezért megírtam a *Magyarok Kijevben* könyvet.

Magyar Árpád István a Kárpátaljára történő visszatérést firtató kérdésünkre elmondta, nem tervez „hazajönni”, ugyanis Kijevben nagyobb szükség van rá.

Csuha Ivett

Kovács Sándor

Eszeny és hányatott sorsú emlékműve

A ma a Csapi kistérséghez tartozó, a Tisza jobb partján fekvő Eszenyt – a környék legnagyobb múltú települését – először 1248-ban terra Ezenként említették. A 2006. évi, Kobály József vezette ásatások bizonyították, hogy kezdetben nem a jelenlegi helyén alakult ki, hanem kissé nyugatabbra, a Kastély-dombtól mintegy 100 m-rel délebbre, a Tisza-töltés belső oldalán. Az értékes leletanyag – vas nyílhegy,

idején Szabolcs vármegye Tiszai járásához tartozott, lakossága 2013 főt számlált. Az új, cseh hatalom a határ mentén, a homogén magyarlakta terület megbontására, a vidék etnikai képének erőszakos megváltoztatására földreformnak titulált törvénnyel elvette a magyar földbirtokok egy részét, és azokat ravasz módon szláv telepéseknek játszotta át. Földreform címen legionárius telepesfalvak nőttek ki a semmiből. A cseh

része. Ezek 1946–48-ban önállósultak. Ráadásul a Reismann család egyik eszenyi birtokán, a Nagytanyán, az anyaországhoz történt visszatérés után, 1940-ben magyar hadiárvaik részére ONCSA-házak (*Országos Nép- és Családvédelmi Alap*) épültek. Tulajdonképpen ezt a dátumot tekinthetjük a mai Tiszaújfalú alapítási évének. Vagyis Eszenyből négy mai település szakadt ki: három teljes egészében, egy pedig

kerámia- és fém tárgyak, vassalak, ami vasolvasztásra és feldolgozásra utal – 10–11. századi eredetű. Ezen a helyen a feltárások során későbbi századokra utaló leletek nem kerültek elő, ráadásul a régészek több égett fára, kormos építőanyagra is bukkantak. Mindebből arra következtethetünk, hogy az akkori település esetleg tűzvészben pusztult el. Nem állíthatjuk, hogy ez egyfajta Ős-Eszeny lenne. Alátámasztása vagy cáfolata további régészeti és történelmi kutatásokat igényel.

A Micz bán-legenda ihletője, az Árpád-kori Eszeny a trianoni országcsonkítás

hatóságok főleg a stratégiai fontosságú vasútvonal és környékének biztosítására, valamint a jelentősebb csomópontok védelmére hoztak létre kolóniákat. A Tiszasalamon melletti Sztrázs még a nevében is erre utal. A legionáriusok megjutalmazására elképesztő kedvezményekkel osztottak földeket, valamint az élethez és a gazdálkodáshoz állami támogatást. Így alakult ki a 20. században az ősi Eszeny külterületi részein három másik település: Csarondahát (*mai hivatalos nevén Cservone*), Szernyhát (*Petrivka*) és Dimicsőtelepnek (*Demecsi*) a Macskarév

■ részben. Elgondolkodtató, hogy a község Trianon előtti (4570 ha), vagy az 1939-es (4891 ha) területe a negyedére (1117 ha) zsugorodott. Népeisége ez alatt az idő alatt, eltérően a környező falvaktól, nem gyarapodott, hanem az 1939. évi 2682 főről drasztikusan lecsökkent, lakossága a 2001-es népszámlálás szerint 1675 fő, ebből 1607 fő magyar nemzetiségű.

A környéken meghatározó szerepet játszó Eszeny szerves egységet alkotó külterületi részeit elcsatolták, és ezeket – sem a szovjetrendszer idején, sem pedig Ukrajnán belül – még társközségi beosztásban sem rendelték a mai község alá. Ezzel a döntéshozók mintegy azt sugallták és sugallják ma is, mintha ezeknek a településeknek semmi közük nem lenne az ősi Eszenyhez. Ez „a múltat végképp eltörölni” tipikus esete, s joggal hihetjük,

hogy egyáltalán nem véletlen. Az új hatalmak szétszakították a több évszázados kapcsolatrendszert, szembe állították az itt élőket, ezt a történelmi falut gazdasági és kulturális ellehetetlenülésre kárhoztatták. A trianoni sorstragédia Eszeny életét még a többi elcsatolt településhez képest is hatványozottabban mértelyezte meg. Mindez az utóbbi évszázad alatt olyan irratlan terhet rótt a község fejlődésére, a lakosság mindennapi életére, lokálpatriotizmusára, amelyet a történelmi országunk trianoni transzcírozásához hasonlíthatunk.

A vörös birodalom széthullása, egy újonnan létrejött országhoz, Ukrajnához történt csatolás és az azt követő rendszer-váltás Eszeny életében is változást hozott. 1990. november 14-én a község kihasználva a történelmi pillanatot, megszabadulva a kommunista hatalom által mondvacsinált Javorovo névtől, a megyében elsőként kapta vissza történelmi nevét. Azóta újra hivatalosan is, és reméljük végleg, a neve: Eszeny.

Felavatják a Hősök Emlékművét és az Országzászlót

A két évtizedes cseh uralomnak az I. bécsi döntés vetett véget. A lakosság türelmetlenül várta a magyar közigazgatás bevezetését. Pár nappal a hivatalos aktus előtt

néhány eszenyi lakos már kitűzte a templomtorony harangháza fölötti kis ablakba a magyar lobogót. A faluban még jelen lévő cseh csendőrök azonban ezt onnan lelőtték. 1938. november 10-én Eszeny örömmujongással üdvözölte a Magyar Szent Korona alá való visszatérést. A templom bejárata előtt a magyar honvédek tiszteletére díszkaput állítottak, és nagy ünnepséget tartottak, amelyen felszóltak a falu előkelőségei.

A kis magyar világ a háborús idők minden nehézsége ellenére felszabadultságot, elmondhatatlan belső elégedettséget váltott ki a lakosságban. 1940-ben, az új közigazgatási beosztás szerint, Eszeny községet Ung vármegye Ungvári járásához csatolták. Az eszenyi körjegyzőséghez tartozott Szalóka és Tiszaáglek is.

1941. május 25-én a templom előtt, sok más településhez hasonlóan, közadakozásból avatták fel az első világháborús hősök emlékművét. Az avatóünnepségről a *Kárpáti Híradó* 1941. június 7-i számában így számolt be:

„Lélekemelő ünnepségben volt része Eszeny községnek és környékének. Gyönyörű, a milleneumi emlékműhöz hasonló emlékmű hirdeti Eszeny község hősi halottainak örök emlékét a református templom előtti téren. Huszonöt hősi halottja emlékének áldozott a község és 25 aranybetűs, köbveésett név hirdeti az utókornak, hogy Eszeny község kivette részét a nagy világégből; 25 eszenyi apa, fiú, férj, testvér ontotta véré a hazáért. Az ünnepségen megjelent a honvédelmi minisztérium képviselőjében Füzeséry Jenő alezredes, míg a vármegyét dr. Pereszlényi Ernő főjegyző, dr. Szabó Aladár vármegyei aljegyző, valamint dr. Pintér Béla képviselte.

Az ünnepség előtt a református templomban istentisztelet volt délelőtt 10 órakor. Az istentisztelet után az ünnepséget a Magyar Hiszekegy éneklésével kezdték el, majd Ruttkay Ernő községi főjegyző megnyitó beszéde után Köszörű Károly főszol-

gabíró mondotta el magasszárnyalású avató beszédét. Rámutatott arra, hogy Eszeny község halottainak emlékével lett naggyá a magyar sorsközösségben. A hősi halottak emlékművéhez jön majd zárandokolni esetről-esetre a község közönsége s ezeknek a halottaknak kegyeletes ünnepségein megfogadja, hogy örök, szilárd kézfogásban, eggyéolvadva dolgozik az egyetemes és igaz magyar feltámadás eléréseért, a szentistváni birodalom megalósításáért. Ez az emlékmű, amely országzászló és hősi emlékmű is, a magyar hit jelképe, a feltörő magyar élet, az élniakarás kőbefe ragott bizonyítéka. Megható volt a beszéd hatása; a hősi halottak hozzátartozói valójában most temették el drága halottaikat, akik jeltelen sírokban, szétszórta a világ négy táján, túl a Kárpátok északi lejtőjén, a szerbiai hegyek között, az erdélyi havasokban, sőt a francia frontokon pihenik örök álmukat. Köszörű Károly főszolgabíró avató beszéde után Sándor József községi esküdt elszavalta Molnár Kálmán eszenyi származású pénzügyőri főszemléző alkalmi versét, amelynek két sora az emlékmű márványtábláján mondja: „Hazánkért, amelyet ránk hagytak az ősök, megvédjük úgyis, mint ti védtétek hősök.” (Az idézet helyesen: Hazánkat – K.S.)

Ezután Balogh Sándor ref. lelkész avatta föl az egyház nevében a hősi emlékművet és országzászlót. Csörgő Bertalan ref. lelkész elszavalta ezután Petőfi Sándor „Egy gondolat bánt engemet” című költeményét, majd Szabó József levante szavalt alkalmi költeményt. Kádás József megyebizottsági tag, eszenyi birtokos, zárószavai után az ünneplő közönség a Himnusz eléneklése után egész koszorúerdőt helyezett az emlékmű talapzatára s ezzel az ünnepség végétért. A beszédek és szavaltatok között Bán János ref. iskolaigazgató, ■

Kovács Sándor

Eszeny és hányatott sorsú emlékműve

◀ kántortanító vezetésével a református iskola növendékei szebbnél szebb hazafias dalokat énekeltek. Az ünnepséget a református iskola helyiségében díszebéd követte s majd a közönség az eszenyi iskolák tornaünnepségén vett részt.”

Az emlékmű és későbbi sorsa

Az emlékmű háromlépcsős talapzatára került egy alul-felül kiszélesedő peremű, csonka gúla formájú tömb. Ennek homlokzati oldalát a Nagy Háború hőseit méltató márványtábla ékesítette:

1914–1918

DRÁGA HŐSEI EMLÉKÉRE,
KIKNEK UTOLSÓ CSEPP VÉRE

IS HAZÁÉRT FOLYT

EMELTE ESZENY KÖZSÉG KÖZÖNSÉGE
1941. MÁJUS 25.

HAZÁNKAT, AMELYET RÁNK HAGYTAK
AZ ŐSÖK...

MEGVÉDJÜK UGY IS MINT TI VÉDTÉTEK
HŐSÖK!!!

Két oldalára, szintén márványba vésve, felkerült a háború 25 eszenyi áldozatának neve. Az alsó rész fölé pedig, mintegy folytatásként egy szintén csonka gúla formájú tömb került, melynek homlokzati oldalát kőből faragott koszorú díszítette. Az obeliszk tetején kőből faragott, szárnyát enyhén megemelő turulmadár vigyázta a hősök emlékét. A felső rész hátsó oldalához rögzítették az országzászló árbócrúdját.

A szovjet megszállás után az Eszeny külterületeire betelepített ruszinok közül néhányan úgy érezték, hogy eljött az ő idejük. A szovjethatalom támogatásával a falubeli és külterületi „aktivisták” magukhoz ragadták a kezdeményezést. Az addigi községi bírót, Balla Károlyt elmozdították helyéről. A falu új vezetője, a községi tanács elnökeként Mihajlo Csubirka lett. A szovjetek sugallatára 1944 végén létrehozták a moszkvai elvárásoknak megfelelő eszenyi kommunista pártsejtet, melynek titkára a szernyeháti Andrij Mirovci lett. Az új hatalom – mint első számú ellenséges objektumnak – nekiesett a Hősi Emlékműnek és az Országzászlónak. Több helyi idős ember elmondása alapján, feltehetően egy szernyeháti, magyarul jól beszélő ruszin (*neve is közszájon forog, de eltekintünk megnevezéséről, nem célunk a bizonyítékok nélküli vádaskodás*) kezde-

ményezésére a turulmadarat szétlőtték. Később a szétlőtt turulmadár magmaradt törzse az egyik szomszédos ház disznóóljának talpköve lett. Aztán az obeliszket lerombolták, majd trágyadombra dobták. Bátor falubeliek féltő kezei az éj leple alatt az emlékmű és a táblák darabjait összeszedték, és a temetőkerben elrejtették.

A falu közössége 2002-ben az újonnan megválasztott polgármester, Kovács Ferenc szorgalmazására a múlttal szemben nagy adósságot törlesztett. Helyreállították a Hősök Emlékművét, és korábbi helyén újra felavatták. Sajnos sem a korabeli emlékjel felső része, sem a kőkoszorú, sem a teljes talapzat nem került elő, ráadásul a szétlőtt turul is pótolni kellett. Így új talapzatra került az emlékmű korabeli, restaurált alsó része az eredeti táblákkal. Az újraalkotott felső rész tetejére egy ideiglenes, az eredetit többé-kevésbé mintázó gipszmadár került. Az emlékmű hátsó oldalára 2003-ban felkerült a második világháború honvédáldozatainak emléktáblája. 2009-ben az ideiglenes gipsz turulszobrot egy végleges változatra

cserélték. Molnár Zsolt alkotása eltér az eredeti emlékmű turulmadarától, ez egy kiterjesztett szárnyú, karmai között kardot tartó madarat ábrázol. 2014-ben az emlékmű és a templom körüli teret kis parkkal és játszótérrel egészítették ki.

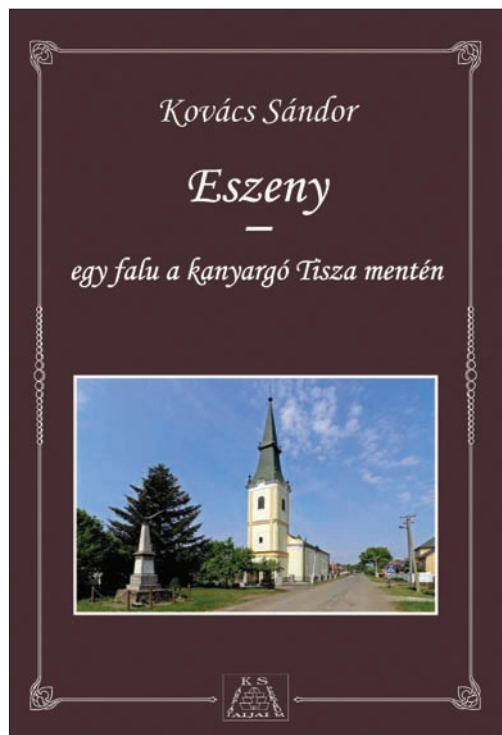
Tehát a lerombolt eszenyi Hősi Emlékmű és Országzászló csak részben éledt újjá, az obeliszk hiányzó elemeit pótolták, de az országzászló és az árbócrúd nem kerülhetett vissza. Reménykedjünk abban, hogy ez így talán már háborítatlanul emlékeztetheti unokáinkat és az ő unokáikat is Eszeny hős fiaira.

A mai felvételeket a szerző készítette.

Az archív képek Kovács Ferenc–Kovács Etelka és a szerző gyűjteményéből származnak.

Bővebben Eszenyről Kovács Sándor: *Eszeny – egy falu a kanyargó Tisza mentén* című könyvében olvashatnak.

A képeken: madártávlatból a Nagy utca; az eszenyi emlékmű eredeti táblái; Eszeny ősi címere; a régi emlékmű; az anyaországhoz történt visszatérés ünnepe 1938-ban; eszenyi gyerekek a visszatérés ünnepén; az egykori falutábla; az emlékmű ma; a II. világháború áldozatainak emléktáblája; Kovács Sándor könyvének borítója.

Egy lokálpatrióta feljegyzései

Mozaikok a beregszászi reptér történetéből

Az egész egy vidám sétarepüléssel indult. Ezen a verőfényes vasárnapon a bentlakásos iskola tanulói párban állva feszülten várták, hogy nevelőjük végre ellépjen a jegypénztár ablakától, pár szót váltson a közelben álló pilótával, majd a jegyeket lobogtatva kezével intsen a kis csapatnak: beszállhatunk a gépbe.

Az AN-2-es légszavárja mind hangozabb zúgott, s a duplafedeles gép erősen remegve elindult a repülőtéren gondosan nyírott gyepén, s csakhamar elrugaszkodott a földtől. A nebulókból egyszerre tört ki a felszabadult éljenzés. Az ablak mellett ülők hamar felismerték alant Kuklya és Derekaszeg egymás mellett sorakozó házait, meg a Nagyhegy délkeleti oldalában húzódó szelídgesztenye-erdőt a fehérülő Krétalyukkal. Ide ugyanis gyakran kirándultak. A benei szőlődombok közül magasan kiemelkedett a Csillagos: alant az emberek a kertekben a szőlőt, az őszi-barackot metszték. Most Borzsova irányába fordult a gépmadar. A vízügyi vállalat munkásai éppen a duzzasztógát fából készült zsilipeleimet rakták le. Beregszász fölé érve aztán nagy lármát keletkezett. A gép ablakából kinézve a gyerekek egymás szavába vágva mutogatták, hogy a százötven méteres magasságból a városközpont éppen melyik épületét sikerült beazonosítaniuk.

A fent leírt élményt Éva idézte fel nemrég, amikor a beregszászi reptér került szóba. A bentlakásos iskola legjobb tanulói a tanév vége felé jutalmul részt vehettek a sétarepülésen. 1964-et írunk. Az internátusi kis csapatnak könnyű volt a dolga, hisz csak át kellett sétálniuk a Muzsalyi úton, s attól beljebb, a város szélén néhány száz méterre kezdődött a reptér. Hogy képpen legyünk, ez a Sztefanik utcának a város határáig nyúló szakasza és a Bolugyánszki utca által határolt egykori nagy kiterjedésű füves területet jelentette. A múlt század hatvanas éveinek közepén természetesen sem a Bolugyánszki, sem a vele párhuzamosan futó Március 8., a Csendes és Újtelepes utca nem létezett.

Csak a reptér pénztárának helyet adó alacsony épület állt, mellette egy hosszú rúdon a mindenkori szélirányt jelző fehérpiros szélzsák lengedezett.

– Az utazásokat Ferenci Lali, az egyik barátom édesapja szervezte – meséli a hetvenharmadik évét taposó Gábor barátom. – Egyben ő volt a pénztáros is. Egyetlen egyszer én is részt vettem egy ilyen sétarepülésen, ami 35–40 percig tartott. Mon-

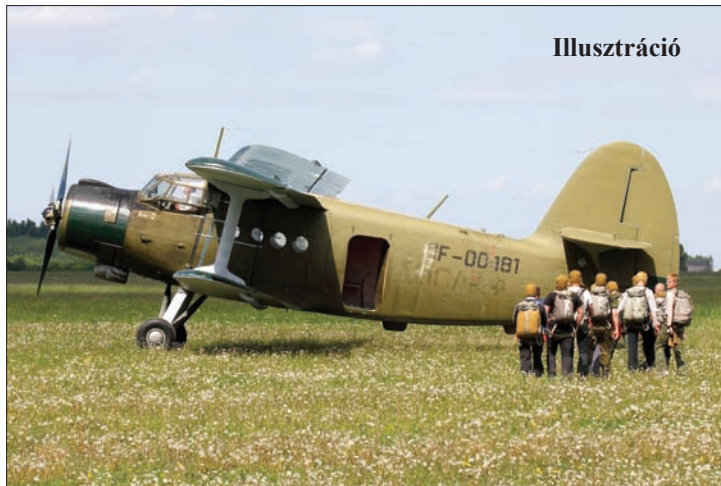
danom sem kell, nem mindennapi élményt jelentett ez egy akkori kisiskolás számára.

Természetesen a beregszászi repteret elsősorban nem azért tartották üzemben, hogy akinek a sétarepüléshez támadt kedve, az a hétvégeken ezt könnyen megtehesse. A tizenkét személyes AN-2-es, amelyet a nép Annuskának vagy Kukuruznyiknak becézett, rendszeres postaszolgálati feladatokat látott el. Naponta egyszer vitte a leveleket és egyéb küldeményeket Ungvárra. S természetesen utasokat is szállított. Hetven év távolából nem könnyű visszaemlékezni az apró részletekre, de a többség azt állítja, hogy a sétarepülés 1 rubel 30 kopijkába, míg a megyeszékhelyig tartó út 3 rubelbe került. Busszal ugyan jóval olcsóbban el lehetett jutni Ungvárra, ám a sok megálló és a helyenként gödrös útszakaszok miatt

pilóta földi maradványait Beregszászba szállították, és az itteni szovjet parancsnokság vezetői úgy döntöttek, hogy a város központjában lévő téren (ma: Hősök tere) temetik el. Ez akkor meg is történt.

Az ungvári polgári repülőtérről – ezt még 1926-ban a cseh érásban létesítették – illetve a munkácsi katonai repülőtérről szinte valamennyi kárpátaljai tudomása. Az idősebb korosztály tagjai még jól emlékeznek rá, hogy a szovjet érásban, amikor a Latorca-parti városban volt dolga, és egy vadászrepülő szállt el a feje felett, ezt olyan fülsiketítő robajjal tette, hogy egy fél percre abba kellett hagyni a megkezdett beszélgetést. A munkácsiak a hosszú évek során ezt a fülsiketítő zúgást ugyan megszokták, de mások számára nagyon zavaró volt.

Az interneten, úgy mondják, minden megtalálható. A világhálót böngészve rátaláltam egy cikkre, amelyik a CIA, az amerikai hírszerzés titkos jelentésére hivatkozva arról számol be, hogy a szovjetek nem messze a munkácsi katonai repülőtérről egy újabb légi bázist készülnék létrehozni, ahol elsősorban az ejtőernyősök képzése folyik majd... E hír olvastán megrohantak a gyerekkori emlékek. Akkoriban a Beregszászon és a hozzá közel eső településeken élő gyerekek számára nagy élményt jelentett, amikor látták, hogy a Szernye-mocsár felől felszáll egy repülőgép, s majd belőle egymás után nyolc-tíz ejtőernyős ugrik ki. Pazar lát-

Illusztráció

ez az utazás legalább három órát vett igénybe. Míg „Annuska” a 70 kilométeres távot egy órán belül megtette.

Úgy tudjuk, hogy a szovjet érásban a beregszászi reptér az ötvenes évek elejétől egészen a hatvanas évekig működött. De a mondatban miért szerepel hangsúlyosan a szovjet éra kifejezés? Csupán azért, mert a beregszászi repteret a második világháború idején a magyar hadvezetés parancsára hozták létre.

– Amikor vidékünkhez közeledett a front, innen szálltak fel a magyar légierő és a vele szövetséges német Luftwaffe felderítő és vadászrepülői, hogy teljesítsék harci feladataikat – tájékoztat Sepa János, a Beregvidéki Múzeum igazgatója. – Majd amikor vidékünket 1944 októberében elfoglalják a szovjet csapatok, a vörös hadsereg gépei innen indulnak bevetésre. A repülőszázad egyik pilótájának a nevét is ismerjük. Szergej Majko innen szállt fel LA-5-ös gépével, és Máramarosziget térségében maradt alul az egyik német vadászrepülővel vívott párharcban. A

ványt nyújtottak a kék égen lebegő, lassan aláereszkedő színes ejtőernyők... Néha a szülők beleegyeztek, hogy elbiciklizzünk a helyszínre is, ahol a repülőgépeket és a felszerelést őrző katonák megengedték, hogy tisztas távolságból nézzük, miként érnek földet az ejtőernyősök, s milyen gondosan készülnek a felszállásra a többiek. Apropó, földet érés. Közlebről azt is láttuk, hogy az bizony nem olyan, mint amikor egy tollpihe ráérősen landol egy fűszálra. Az ejtőernyős érkezése olyan gyors és kemény volt, hogy csak keveseknek sikerült bukás nélkül földet érni.

Egy szó mint száz, az amerikai hírszerzés az ungvári és a munkácsi reptér mellett felfedezte és számon tartotta a Csikósgorond melletti alkalmi, az ejtőernyősök képzésére kialakított repteret, amely voltaképpen nem volt más, mint egy sima, gondosan lekaszált mező. A CIA csak a beregszászi repteret nem tartotta számon. Azt rábízta az itt élő lokálpatrióták emlékezetére.

Kovács Elemér

Találkozás Vári Fábián László költővel

Szeptember 28-án Dunakeszin a Kölcsey Ferenc Városi Könyvtár író-olvasó találkozó színhelye volt: a kis társaság nagy szívvel várta ott a Kárpátaljáról, Tiszaújlakról származó Vári Fábián László Kossuth- és József Attila-díjas költőt-műfordítót. A találkozót a Dunakeszin élő, Kárpátalján született Skripeczky István, nyugalmazott gimnáziumi tanár szervezte a Dunakeszi Civilek Baráti körének keretében.

A rendezvény hangulatát emelte Vincze József gitáros és Oroszki Tamás fiatal zongorista előadása. A közönség nagy érdeklődéssel hallgatta a költőt, aki beszámolt Kárpátalja mai helyzetéről, a magyarok sorsáról, a nehézségekről, de közel sem panaszkodva adta elő mondanóját, inkább mi, a hallgatóság éreztük ki szavaiból, hogy szomorú, látva a magyarság sanyarú

sorsát szülőföldjén, az ősi magyar földön.

Vári Fábián László nagy szeretettel beszélt „kis hazájáról”, ismertette a tiszaujlaki turulmadaras Rákóczi-emlékmű történetét. A kuruc csapatok 1703. július 14-én a Tiszaújlak-Tiszabecsi révnél vívták első győztes csatájukat az osztrákok ellen. Az eredeti emlékművet 1945-ben lerombolták, és csak 1989-ben sikerült újra Turul szobrot állítani ezen a helyen. Azóta minden évben itt emlékeznek a kárpátaljaiak a győztes csatára.

Vári Fábián László a szülőföldről tartott érdekes előadását néhány költeményének felolvasásával fűszerezte. A *Koponyámban gyertya* című verseskötete 2020-ban jelent meg a trianoni gyalázatos békeszerződés századik évében, és száz verset tartalmaz. A költő verseiben tanúbizonyságot tesz keresztény értékrendjének vállalásáról, a

feltámadásban való hitéről, nemzet- és kultúretudatáról, szülőföldje iránti hűségéről.

A költemények mélyen megérintették a közönséget, volt, akinek könnyeket csaltak a szemébe.

A költő büszkén számolt be arról, hogy a kárpátaljai fiatalok körében sok az irodalom és a szépművészet iránt érdeklődő, és hála Istennek lesz utánpótlás, jönnek az ifjú tehetségek, bontogatják már szárnyaikat.

Ezt követően a közönség is hozzászólhatott az elhangzottakhoz. Én, felbátorodva a hallottakon, szót kértem és bevallottam, hogy 2016-ban 72 évesen kezdtem el írással foglalkozni, írásaimat két verseskötetben jelentettem meg. Végtelen hálával tölt el, hogy vannak olvasóim. A közönség előtt felolvastam *Szülőföldem Kárpátalja* c. költeményemet, melyet nagy taps fogadott.

A találkozónak meghitt hangulata volt. Az est fénypontjaként Vári Fábián László több résztvevőnek is dedikálta *Koponyámban gyertya* c. verseskötetét.

Gönczy Zsuzsanna Anna

Kamaszprogram a nagycsaládosoknál

November 6-án valósult meg az idei második kamaszprogram a Kárpátaljai Magyar Nagycsaládosok Egyesületének szervezésében, amely során a résztvevők anyaországi kiránduláson vehettek részt.

Az első látnivaló, ahová az utunkat vettük, Füzér vára volt, amely Magyarorszag legkorábbi kővárának egyike. A csodálatos természetben fekvő vár egyike az ország kevés olyan magánföldesúri várának, melyről állítható, hogy már a tatárdúlás előtt állt. A Zempléni-hegység legkeletibb részén, egy meredek vulkáni kúpon található, így bámulatos volt a kilátás. Viszont elviseltünk volna egy mozgólépcsőt, mert a várba vezető út felfelé nagyon meredek volt. Volt itt egy emlékkönyv is, ahol nyomot is hagytunk az ottlétünkről.

Ezután elindultunk a második úti célunk, az Aggteleki cseppkőbarlang felé. Már az odavezető úton felkészítettek minket arra, hogy ezen a helyen nagyon hideg lesz, és hogy mindenki vegyen fel meleg ruhát. A barlangi túrához idegenvezetőt is kaptunk, aki felhívta a figyelmünket arra, hogy ne maradjunk le, és ne tévesszük szem elől egymást, mert a fények lekapcsolódnak, és

akkor csak másnap tudunk kijönni egy másik csoporttal. A túravezetés nagyon érdekes volt, minden mondata szinte költőien volt megfogalmazva. A túra során megismerked-

képződmény található. Az út közepe felé a koncertek helyszínéül is szolgáló Hangversenyteremben meghallgattuk Demjén Ferenc *Honfoglalás* című dalát, hogy érzékelhessük a terem akusztikáját. A túra után egy kis büfébe mentünk „ebédelni”, majd folytattuk utunkat a nap utolsó állomására, Lipicai hotel és ifjúsági szállón szállásolták el a kis csapatunkat. Az elhelyezkedés után következett a vacsora, ezután mindenki próbált interneten üzeni a családjának, majd nyugovóra tértünk.

Másnap reggel eléggé zord, szürke és esős napra ébredtünk, így az aznapra tervezett programot kissé át kellett szervezni. Az

eredeti terv az volt, hogy gyalog megyünk el a nem messze lévő Szalajka-völgybe, visszafelé pedig kisvasúttal jövünk majd. Ezek után mentünk volna a Miskolctapolcai Barlangfürdőbe, onnan pedig haza. Az időjárás miatt a programok közül csak a barlangfürdő valósult meg, ami nagyon szép és érdekes hely. A nap végén mozizás következett. Ezzel zártuk a kirándulást, és így indultunk haza. Köszönet a megvalósulásért a magyar kormánynak és a Bethlen Gábor Alapkezelő Zrt.-nek.

Buda Nikolett, Nagybéány

A reformáció útján

A Kárpátaljai Hazajáró Egylet november első hétvégéjén idei 25. túráját szervezte meg, ez alkalommal a reformációra emlékezve. Az egylet – a természeti csodáink és történelmünk megismerése mellett – mindig is nagy hangsúlyt fektetett keresztény voltára. Korábban már szerveztünk hasonló emléktúrát a görögkatolikusokkal – amelyen természetesen reformátusok is részt vettek –, és nem akartuk, hogy egypólusúvá váljon a dolog, ezért felajánlottuk az emléktúrázási lehetőséget a kárpátaljai magyar közösségek számára is. A reformáció évfordulójának apropóján választottuk azt, hogy Kárpátaljának egy olyan szegletét járjuk be, amellyel még kevésbé foglalkoztunk, ahol még nem nagyon jártunk a túráink alkalmával.

A telekocsis túra 18 résztvevővel Beregszászból indult el, majd Kaszonyba érkezve megismerkedtünk a település kultúrtörténetével, megtekintettük a falu nevezetességeit, illetve megkóstoltuk a kaszonyi forrásvizet. Ezt követően fel-

mentünk a református templomhoz, ahol Pataki Gábor, a Rákóczi-főiskola oktatója, kistérségi képviselő ismertette a református egyházközség történetét, mindennapi

életét. Ezek után felkapaszkodtunk a 241 méter magas kaszonyi dombtetőre. A tiszta, napsütéses időben messze el lehetett látni. Csodálatos kilátás nyílt a munkácsi várra, valamint a távolban felsejlett előttünk még Tokaj hegye is. A nemzeti imádsá-

gunk eléneklését követően elszavaltuk az egylet jelmondatának Wass Alberttől származó sorait: „Ha két lábam térdig kopik...” Majd lefelé jövet megnéztünk egy borospincét, hiszen a Kaszonyi-hegyen mindig jelentős volt a szőlészet, és a XX. század elején a Törley pezsgőpincészet egyik fontos beszállítója volt a kaszonyi borászat. A Kulacs étteremben egyszerű volt a fogadtatás, s a finom ebéd elfogyasztása után Nagydobronyba indultunk, ahol ellátogattunk a református gyermekotthonba. Itt megismerkedtünk az intézmény történetével, jelenlegi működésével. A csapat úgy döntött, hogy a túrából befolyt összeget – saját adományokkal is kiegészítve – felajánlja a református diakónia egyik jelentős intézményének, a nagydobronyi gyermekotthonnak. A település központjában megtekintettük a falu tájházát, illetve ifj. Hidi Endre alkotását, a nemzeti összetartozás napja alkalmából készített emlékművet, valamint a református templomot, ahol imádságban kértük Isten áldását Kárpátaljára. Ezt követően pedig mindenki békecséggel indult haza.

Varju Zoltán, a Kárpátaljai Hazajáró Egylet alelnöke, túravezető

Rózsatövet és emléktáblát avattunk Drávai Gizella tiszteletére

A Kárpátaljai Rózsahölgyek Társasága életében hagyománnyá vált, hogy Beregszász és a vidék elismert nőalakjai tiszteletére rózsatövet és emléktáblát avatnak a Vérke-parti város szívében. November 9-én Drávai Gizella, a kárpátaljai magyar oktatás és kulturális élet kiemelkedő személyisége előtt tisztelegtünk egy rózsatőv elültetésével a beregszászi Budapest parkban.

A rendezvény kezdetén Békésné dr. Lukács Angéla konzul asszony köszöntötte a megjelenteket. Mező Dianna, a társaság elnöke kiemelte: szinte minden ember életében van olyan pedagógus, aki meghatározó volt iskolás éveiben és szívesen emlékszik vissza rá. Sokak számára ilyen kedves személy Drávai Gizella, aki diákok sorával szeretett meg a magyar nyelvet és irodalmat.

Az ismert pedagógus életútját és munkásságát Tóth Edit, a Beregszászi Horváth Anna Gimnázium igazgatója mutatta be. Az igazgatónő felidézte az egykori 6-os

számú iskola kiemelkedő tanárának pedagógiai tevékenységét, valamint azoknak az ismert tanítványoknak a visszaemlékezéseit, akik Gizi néninek köszönhették irodalom iránti szeretetüket, vagy alkotói

pályájukat. Tóth Edit kiemelte: Drávai Gizella nehéz időben állt ki a magyarság mellett, a magyar oktatást és iskolaügyet szívügyének tekintette, ez pedig példaként szolgál a jelenkor pedagógusainak is.

Drávai Gizella keze alatt írók, költők, újságírók pallérozódtak. Egyik volt di-

ákja, Kovács Elemér újságíró felidézte a jelenlétüknek Gizi néniel kapcsolatos emlékeit. Elmondta, a magyar irodalom órákon nemcsak a magyar klasszikusokat ismertette meg diákjaival, hanem a német, orosz és francia irodalom nagyjainak műveit is becsempészte az órákra.

Bacsó Mária egykori tanítványként, később Gizi néni utódjaként levélben köszöntötte az ünneplőket. Az ismert magyartanár számtalan közös emléket osztott meg a közönséggel, hisz példaképe meghatározta az ő későbbi pedagógiai pályáját is. Egyik legkedvesebb emléke viszont Lőrincze Lajos nyelvészprofesszorhoz köthető: „Ennél is nagyobb kaliberű büszkeség töltött el a fiatal tanár koromban egy budapesti továbbképzésen a Lőrincze Lajos nyelvészprofesszor előadásán, amikor elmondta, hogy sokfelé járt az országban, a világban, de olyan magyarórákat, amelyen a beregszászi 6-os iskolában Drávai Gizellánál volt, máshol nem látott.”

A rendezvény végén Tóth Edit és Fring Erzsébet, a Beregszászi Horváth Anna Gimnázium képviselői leleplezték Drávai Gizella emléktábláját.

Horváth Gabriella rózsahölgy

ELISMERÉSEK

* A Kárpátaljai Magyar Vállalkozók Szövetsége a Tiszapéterfalván megrendezett VIII. Turul Expo keretében átadta az *Év Vállalkozója* díjakat. Az év növénytermesztője **ifj. Bedő Gábor** lett, az év méhésze **Kosztju Róbert**, az év iparosának **Sütő Józsefet** választották, Szabó Nóra lett az év kézművese, míg az év borásza díjat **Jakab Sándor** kapta.

* A II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola tudományos tanácsának határozata értelmében az idei *Rákóczi-díj* anyaországi kitüntetettje **Misovicz Tibor**, a Maecenas Universitas Corvini Alapítvány titkára lett, kárpátaljai kitüntetettje

Herczog György, akinek munkássága jelentős mértékben hozzájárult ahhoz, hogy Kárpátalján egy sor új oktatási intézmény jött létre, növekedett a magyar, szlovák és román tannyelvű osztályok száma, megkezdtek tevékenységüket a magyar tannyelvű gimnáziumok, amelyek alapítói történelmi egyházak és alapítványok voltak.

* Az Európa-érem rangos magyar újságíró-kitüntetést idén **Varga Bélának**, a Magyar Távirati Iroda (MTI) volt úngvári tudósítójának, a Karpat.in.ua című kétnyelvű híroldal munkatársának ítelték oda, a kárpátaljai magyar közösség szolgálatában három évtizeden át folytatott újságírói munkájának elismeréseként. A

díjat Molnár Pál, a Balassi Kard Művészeti Alapítvány elnöke és Csóti György, a Kisebbségi Jogvédő Intézet igazgatója adta át Budapesten.

* Idén ötödik alkalommal adták át a már hagyományos Linner-díjat, melyet az egészségügyben dolgozó, elismert szakembereknek ítélnék oda évről évre. A Beregszászi Keresztény Értelmiségiek Szövetsége és a Beregszászi Római Katolikus Egyházközség közös szervezésében megvalósult díjátadóra a Pásztor Ferenc Közösségi- és Zarándokházban került sor. A kuratórium döntése alapján 2021-ben az orvosi díjat **prof. dr. Szircsák Erzsébetnek**, az apóli díjat pedig **Gogola Istvánnak** ítelték oda.

SZEPTEMBER

Szeptember 3. A Kárpátaljai Megyei Magyar Drámai Színház *A csillagszemű juhász* című meseelőadását mutatták be Beregszászon Gyevi-Bíró Eszter és Vidovszky György rendezésében. A hónap folyamán a darabot több helyszínen és településen is előadták.

Szeptember 3–4. Megrendezték az első V4 Nemzetközi Jazzfesztivált a beregszászi amfiteátrumban. A kétnapos fesztiválon a Visegrádi Négyek és Ukrajna jazzegyüttese és -zenészei léptek fel: a csehországi Rajnošek B.and, az úngvári Pap Jazz Quartet, Piotr Wyleżoł lengyel jazz-zongorista, a szlovákiai AMC Trio és a magyarországi Sárík Péter Trió.

Szeptember 4. A Kárpátaljai Magyar Pedagógusszövetség (KMPSZ) az eddigi évek hagyományához híven idén is megtartotta a kárpátaljai magyar iskolák ünnepélyes tanévnyitó ünnepségét a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola Esztergom termében. Az eseményt többek között megtisztelte jelenlétével dr. Lőrincz Zoltán, az Emberi Erőforrások Minisztériumának nemzetközi ügyekért felelős államtitkára. Orosz Ildikó, a KMPSZ elnöke beszédében összefoglalta az előző, igencsak rendhagyónak mondható tanév eseményeit. Az ünnepi köszöntések sora Potápi Árpád János nemzetpolitikai államtitkár köszöntő videóüzenetével folytatódott. Tolmácsolták Grezsa István, a Szabolcs-Szatmár-Bereg megye és Kárpátalja együttműködésének fejlesztéséért és a Kárpát-medencei óvodafejlesztési program koordinálásáért felelős miniszteri biztos köszöntő levelét.

Szeptember 5. A nagybereg református templomban került sor a kárpátaljai református líceumok közös tanévnyitó ünnepségére. A rendezvény kezdetén Zán Fábrián Sándor, a Kárpátaljai Református Egyházkerület püspöke tartott prédikációt. Tóth László, a Nagybereg Református Líceum lelkes igazgatója többek között elmondta, hogy jelenleg a Kárpátaljai Református Egyházkerület tizenhat óvodájában összesen 539 gyerekkel, a négy líceumban pedig 568 diákkal foglalkoznak a pedagógusok. Az elmúlt tanévben 119-en ballagtak el a líceumokból, akik közül 105-en tanulnak tovább egyetemeken, főiskolákon, szakiskolai képzéseken. 106-an

vettek részt a külső független tesztvizsgákon, 101-en sikeresen szerepeltek az ukrán nyelv és irodalom tesztvizsgán, 43-an pedig kiemelkedő eredményt értek el. A tanévnyitót még ünnepélyesebbé tette a Nagydobronyi, illetve a Nagyberegi Református Líceum verses szolgálata, valamint a Tiszapéterfalvai Református Líceum énekes-verses műsora.

Szeptember 6–19. A Pro Arte – Munkács civil szervezet kilencedik alkalommal rendezte meg a Kárpátok Nemzetközi Szobrásztáborát a Szolyvához közeli Kvitka Polonini szanatórium területén. Ezúttal hét szobrász vett részt a kéthetes táborban: Aleksandar Eftimovski Macedóniából, Tanya Preminger Izraelből, Mert Kaan Burnaz Törökországból, Saeid Ahmadi Iránból, Jorg Van Daele Belgiumból, Kirill Krohlev Fehéroroszországból és Oleg Putrashyk Ukrainából. Matl Péter szobrászművész, a Pro Arte – Munkács civil szervezet elnöke tájékoztatása szerint a művészek a gránit- és homokkő tömbökből faragták ki alkotásaikat az *Új lélegzet* címmel megadott témában.

Szeptember 8. Tóth Márta nagyszülősi vállalkozó kiállítótermében, a Révész Imre Galériában nyílt meg Réti János, a Kárpátaljai Magyar Képző- és Iparművészek Révész Imre Társasága (RIT) alapító tagja *Bagolytávlattól. Műsák – Mítoszok – Faunok* című kiállítása, amelyen a festő-grafikus mintegy harminc alkotása volt látható.

Szeptember 10–12. A tiszapéterfalvai Csárda parkban a Kárpátaljai Magyar Vállalkozók Szövetsége (KMVSZ) idén immár nyolcadik alkalommal rendezte meg kiállítás-vásárát, amelyre közel nyolcvan kiállító jelentkezett. Az ünnepélyes megnyitón Virág László, a KMVSZ elnöke beszámolt az elmúlt évek eseményeiről, a jövőbeni tervekről és programokról. Volt üzletembertalálkozó és gazdafórum is, ahol előadásokra és eszmecsere-re került sor a vállalkozók és a gazdák között. A kulturális zenés programban közreműködött Keresztes Ildikó, Pál István Szalonna és Bandája, az Ullie együttes, valamint a Szörényi Levente-Bródy János szerzőpáros *István, a király* című rockoperájának legnagyobb slágereit hallhatták Fekete Pál rendező-producner társulatának előadásában.

Szeptember 12. A beregszászi Barátság stadionban sor került az Ismerős Arcok

zenekar *Határon túlról, szívektől innen...* koncertjére a Dobsa István vezette KMKSZ ISZ szervezésében.

Szeptember 17–19. Mária Terézia 250 évvel ezelőtt, 1771. szeptember 19-én alapította a Munkácsi Görögkatolikus Egyházmegyét, melyet XIV. Kelemen pápa szentesített. Az emléknaphoz kötődően ünnepi megemlékezést szervezett Luscák Nílus, a Munkácsi Görögkatolikus Egyházmegye exarchája. Az eseményre a szomszédos országok görögkatolikus egyházainak vezetőit is meghívta. Az ünnepség kísérorendezvénye volt egy történelmi konferencia, amelyet a tavaly elhunyt Milan Šášik püspökről elnevezett történelmi intézet szervezett.

Szeptember 19. Megrendezték a XXX. Kárpátaljai Magyar Folklórfesztivált a Munkácsi Kistérséghez tartozó Dercenben. A résztvevő 23 hagyományörző együttes keretében több mint 350-en léptek a színpadra.

Szeptember 19. Erdélyi Béla grafikáiból, karikatúráiból és eredeti kéziratáiból, leveleiből nyílt kiállítás a Munkácsy Mihály Magyar Ház galériájában a magyar ház és a Kárpátok Művészetéért és Kultúrájáért Egyesület szervezésében. A 130 éve született és 66 évvel ezelőtt elhunyt Erdélyi Béla kiállításán megjelenteket házigazdaként Pfeifer Anita kulturális menedzser köszöntötte, majd Kopriva Attila festőművész, a Kárpátok Művészetéért és Kultúrájáért Egyesület elnökségi tagja beszélt vidékünk legjelentősebb és legelismertebb festőművészeről. Köszöntő beszédet mondott Ivan Nebesznik, a Kárpátaljai Művészeti Akadémia rektora, Szilágyi Mátyás beregszászi magyar főkonzul, Popovics Béla helytörténész. A kiállítás a hangulatát a Szerhij Dobos vezette vonós-négyes virtuóz játéka tette emelkedettebbé.

Szeptember 19. A Pro Cultura Subcarpathica (PCS) civil szervezet a pandémia miatti egy év kihagyást követően idén negyedik alkalommal rendezte meg a BercsenyiFesztet az úngvári vár udvarában. A rendezvény indításaként a jelenlévők megkoszorúzták Bercsenyi Miklós és Csáky Krisztina mellszobrát. Ezt követően a színpadon folytatódott gróf Bercsenyi Miklós főispán korának megidézése. A hivatalos megnyitót után a népzenei együttesek – a Csüllő, a Csipkés, a Rusznaki, a Rumeni,

■ a Sodró – vették birtokukba a színpadot. A programokkal párhuzamosan a Salánki Hagyományörző Egyesület tartott fegyver- és viseletbemutatót Kész Barnabás vezetésével. Este a platina- és háromszoros aranylemezes magyar együttes, a Honeybeast lépett színpadra, amely elektronikus pop-rock zenét játszott. A IV. Bercsényi Fesztet késő este az ungvári Fire Life tűzszínház előadása zárta.

Szeptember 19. A beregszászi Barátság stadionban megrendezték a XXVI. Kárpátaljai Magyar Zenésztalálkozót a KMKSZ szervezésében. A koncerten felléptek a kárpátaljai magyar könnyűzenei élet jeles képviselői. A zenésztalálkozó zárásaként az Edda Művek adott fergeteges koncertet.

Szeptember 20. Garanyi József képeiből nyílt kiállítás Magyarország Beregszászi Konzulátusának kiállítótermében, a Munkácsy Mihály Galériában. Az idén 100 éve született festőművész képeiből létrehozott tárlat Kovács László kiállítás-szervező és műgyűjtő közreműködésével jött létre.

Szeptember 21. Születésének 230. évfordulója alkalmából Csetfalván leleplezték gróf Széchenyi István fából faragott szobrát a Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség szervezésében. Alkotója Gergely István fafaragó mester.

Szeptember 22. Kossuth Lajos születésének évfordulóját emléktábla-avatással méltatták a beregszászi, nevét viselő líceumban. Az emléktáblát a Beregszászért Alapítvány (kuratóriumi elnöke: Dalmay Árpád) ajánlotta fel a tanintézménynek, melyet Beke Mihály András beregszászi első beosztott konzul és Zseltvay-Vezsdel Emese igazgató lepleztek le.

Szeptember 24. 415 elsőssel kezdte meg a 2021/2022-es tanévet a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola. A vidék kiemelkedő felsőfokú oktatási intézményének ünnepélyes tanévnyitójára a hagyományokhoz híven a beregszászi református templomban került sor. Csernicskó István, a II. RF KMF rektora köszöntötte az egybegyűlteket. A diákok eskütételét követően Orosz Ildikó elnök és Csernicskó István rektor kézfogásukkal az intézmény diákjaivá avatták a szakonként felvuló fiatalokat.

Szeptember 25. A Sodró Alapítvány hagyományörző tánc házi délutánt rendezett a Keszler Mária vezette Kőrösmezői Magyar Óvoda és Iskolában. Várad Enikő, a Sodró együttes művészeti vezetője irányításával a magyar folklór kincs örökségéből ezúttal népzenei és néptáncelőadást hallhattak-láthattak az érdeklődők.

Szeptember 27. Idén immár hetedik alkalommal rendezett fesztivált báró ruszkai Dobó István emlékére és tiszteletére a Pro Cultura Subcarpathica (PCS) civil szervezet az egri hős szülőhelyén, Szerednyén. A színes kulturális programot az *Egri csillagok* című film ukrán feliratos vetítése követte.

Szeptember 30. Ötödször rendezett mesemondó versenyt a Pro Cultura Subcarpathica (PCS) civil szervezet a magyar népmese napja alkalmából. A megnyitón a Rákóczi-főiskola Cibere néptánc együttesének bemutatóját láthatták, majd Bak Dávid

mesemondó előadását hallhatták a megjelentek. A versenyen 120-an mérköztek meg. Minden versenyző emléklappal és ajándékkal gazdagodott, a dobogós helyezettek pedig oklevelet és ajándékutalványt is kaptak kiváló teljesítményükért.

OKTÓBER

Október 1. *Párhuzamos világok* címmel megnyílt Marinics Sándor nagyszőlősi fizikatanár és képzőművész huszonöt alkotásból álló egyéni tárlata a nagyszőlősi Révész Imre Galériában.

Október 4. Első alkalommal köszöntötte közösen az új tanévet a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola Egán Ede Szakképzési Centrumának három szakképzője. 12 szakon 198 első diák kezdte meg az új tanévet a Nagydobronyi, a Tiszapéterfalvi és a Beregszászi Szakképzési Központban. Az ünnepélyes tanévnyitónak a nagydobronyi református templom adott otthont.

Október 6. Rendhagyó történelemórával egybekötött megemlékezést és koszorúzást tartottak az ungvári Kálvária temetőben Szegelethy János honvéddhadnagy sírjánál az UMDSZ ungvári városi szervezete, a Magyar Értelmisségiek Kárpátaljai Közossége (MEKK) és az Ungvári Nemzeti Egyetem Ukrán-Magyar Oktatási-Tudományos Intézete szervezésében.

Október 6. Báró Perényi Zsigmond ugocsi főispánról, a beregardói születésű mártírról emlékeztek meg a Perényi Kultúrkúriánál a Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség (KMKSZ) szervezésében.

Október 6. A Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség (KMKSZ) a hagyományoknak megfelelően Nagyszőlősen tartotta központi megemlékezését, az 1849-ben vértanúhalált halt egykori Ugocsa megyei főispán, országbíró, felsőházi elnök, Perényi Zsigmond báró szobránál. Ünnepi beszédet mondott Kudron Zoltán, a KMKSZ Nagyszőlősi Alapszervezetének elnöke, Szilágyi Mátyás beregszászi magyar főkonzul, Barta József, a KMKSZ alelnöke, a Kárpátaljai Megyei Tanács képviselője. Az emlékünnepeket a Nagyszőlősi Perényi Zsigmond Líceum diákjainak a 172 évvel ezelőtti eseményeket felidéző irodalmi összeállítása zárta.

Október 7. A Munkácsy Mihály Magyar Ház galériájában megnyílt Kárpátalja kiemelkedő, transzavantgárd stílusban alkotó festőművészeinek és szobrászainak, Bokotej Lórántnak *Világegyetem* címet viselő kiállítása.

Október 7. A kárpátaljai származású, nemzetközileg elismert festőművész, Zicherman Sándor képeiből nyílt időszakos kiállítás Magyarország Ungvári Főkonzulátusán. A bemutatott festmények között csendéletek, tájképek, portrék és életképek kaptak helyet. A tárlat megnyitóján nem tudott személyesen jelen lenni a festő, üdvözlét Kovács László műgyűjtő, a kiállított képek tulajdonosa tolmácsolta a jelenlévőknek.

Október 8. Az 1944-es szovjet légitámadás áldozatairól emlékeztek meg Beregszász köztemetőjének honvéd parcellájánál, majd a város vasútállomásánál. A rendezvényt a Pro

Cultura Subcarpathica szervezte a beregszászi magyar konzulátus közreműködésével. Közül nyolcvan éve mintegy kétszázötvenen – katonák és civilek – vesztek életüket Beregszászban.

Október 10. A Pro Cultura Subcarpathica civil szervezet nyolcadik alkalommal rendezte meg hagyományörző fesztiválját Huszton. A Bethlen-nap hivatalos megnyitóján megelenedett Erdély fejedelmének alakja a Salánki Hagyományörző Egyesület és a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola diákjainak történelmi bemutatóján. A hivatalos megnyitót után kulturális programra került sor, mellyel párhuzamosan a szervezők ingyenes kézműves foglalkozásokkal várták az érdeklődőket.

Október 19. Az Ortutay Elemér Görögkatolikus Szakkollégium megszervezte immár hagyományosnak nevezhető Ortutay-estek programját. A mostani alkalommal Horkay Sámuel, a Kárpátaljai Magyar Turisztikai Tanács Idegenvezetői Szakbizottságának elnöke tartott előadást.

Október 21–23. A Magyar Értelmisségiek Kárpátaljai Közossége (MEKK) a Kárpátaljai Magyar Művelődési Intézet (KMMI) társrendezésében megszervezte a XIV. Együtt Írótabor – Kárpátaljai Magyar Irodalmi Napokat.

Október 22. Magyarország Ungvári Főkonzulátusa és Beregszászi Konzulátusa a Kárpátaljai Megyei Zenés-Dramai Színházban közösen szervezett ünnepi rendezvényen emlékezett meg az 1956-os magyar forradalom és szabadságharc 65. évfordulójáról. Ünnepi köszöntőt mondott Bacskai József ungvári főkonzul. Ezután a háromszoros világbajnok, Prima- és Mencia Kálmán-díjas, Megyei Értéktartás 4 for Dance táncegyüttes a *Hun a ritmus* című előadását tekintették meg a vendégek.

Október 23. Magyarország Ungvári Főkonzulátusa, Beregszászi Konzulátusa, a Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség (KMKSZ) és az Ukrán Magyar Demokrata Szövetség (UMDSZ) közösen emlékezett meg Ungváron az 1956-os magyar forradalom és szabadságharc 65. évfordulójáról az 1956-os emlékműnél, valamint az ungvári börtön falán 2006-ban felavatott márványtábla előtt. Mint ismeretes, a magyar forradalom leverése után a szovjet hatalom közel 800 magyar forradalmárt tartott fogva ebben a börtönben: mindazokat, akik kiálltak a forradalom eszméi mellett, közte a forradalommal szimpatizáló kárpátaljai magyar fiatalokat is.

Október 23. A Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség (KMKSZ) együttműködve Magyarország Beregszászi Konzulátusával és a Pro Cultura Subcarpathica civil szervezettel megemlékezést szervezett az 1956-os események tiszteletére a beregszászi vasútállomás melletti emlékműnél. A rendezvény a Kárpátaljai Megyei Magyar Dramai Színházban folytatódott, ahol a Sodró együttes *„Idegenben keserűbb a sírás...”* című színházi összeállítását tekinthették meg az érdeklődők.

Október 24. Pásztor Ferenc egykori vértanú plébános emlékeztek a Beregszászi Római Katolikus Egyházközségben, ■

akit 1949 márciusában hurcoltak el Szibériába, ahol 1951-ben életét veszítette. Az egyházközség azóta is őrzi emlékét. Az utóbbi tíz évben két emléktáblát is avattak a tiszteletére, kollégiumot, közösségi házat és alapítványt is neveztek el róla, szobrot állítottak neki, valamint megalapították a Pásztor Ferenc-díjat, amelyet olyan személynek ítélnek, aki áldozatos munkát, szolgálatot vállalt az egyházközségért.

Október 27. Szilágyi Mátyás főkonzul – aki négy éven át irányította Magyarország Beregszászi Konzulátusának munkáját – a jánosi Helikon Hotelben tartott fogadáson köszönt el a kárpátaljai közélet fontos szereplőitől, történelmi egyházaink vezetőitől és a két külképviselet munkatársaitól. A megjelentek megtekinthették az Erfán Ferenc, Kopriva Attila és Gogola Zoltán festőművészek válogatott munkáiból összeállított kiállítást.

Október 30. Felújított közösségi házat adtak át a Beregszászi Kistérséghez tartozó Haláboron. A Halábori Fedák Sári Közösségi Ház teljes körű felújítása Magyarország Kormányja és a Bethlen Gábor Alapkezelő Zrt. támogatásával, a KárpátHáz Civil Szervezet és a helyi közösség közreműködésével valósult meg.

NOVEMBER

November 3. Tiszabökényben felavatták az Árpád-házi Szent Erzsébet Játszóteret. A rendezvényt dr. Dupka György, Tiszabökény díszpolgára, a római katolikus egyházközség világi elnöke nyitotta meg. Avatóbeszédet mondott Gyebnár István, Magyarország beregszászi külképviseletének konzulja, aki egyben felolvasta Grezsa István miniszteri biztos levelét. Köszöntőt mondott Oroszi József, a Tiszapéterfalvai Kistérség polgármestere. Ezt követően Kobrin Mihály református tiszteletes mondott hálaadó imát, majd Iván Gábor görögkatolikus áldozópap felszentelte a játszóteret.

November 7. A Kárpát-medence legegzeletlenül szép, monumentális várai és erődített templomai közül idáig 41-et festett meg Potyók Tamás debreceni, Holló László-díjas festőművész, akinek a kiállítását ünnepélyes keretek között nyitották meg a Munkácsy Mihály Magyar Ház kiállítótermében.

November 8. Nagyszabású rendezvénnel ünnepelte fennállásának 25. évfordulóját a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola. A közelmúltban az intézmény infrastruktúrája egy újabb épülettel bővült, melynek ünnepélyes átadására is sor került. A felújított épületben kapott helyet a főiskola szakképzési centruma, valamint az Egán Ede Szakképzési Centrum Beregszászi Képzési Központja. Ünnepi köszöntőt mondott Semjén Zsolt, Magyarország miniszterelnök-helyettese.

November 12. Tizennyolcadik alkalommal került megrendezésre a Fiatal Kárpátaljai Magyar Kutatók Konferenciája a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola és a „GENIUS” Jótékonsági Alapítvány közös szervezésében.

November 17–21. Hatodik alkalommal rendezték meg a ZeneVarázslat Nemzetközi

Négykezes Zongoraversenyt és Zongorafesztivált, melynek a kaposvári Csiky Gergely Színház és a dunántúli város további kulturális intézményei adtak otthont. Vidékünkön huszonkét páros jelentkezett, akik a járványhelyzet miatt nem tudtak Kaposvárra utazni, így a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskolának köszönhetően Beregszászból, a főiskola Esztergom terméből online kapcsolódtak be a versenybe. A zsűri minden kárpátaljai párost díjazott.

November 18. A Beregszászi Linner Bertalan Központi Járási Kórház udvarában felavatták Matl Péter munkácsi szobrászművész *Család* című alkotását. A beszédek elhangzása után a szobrot Gyebnár István konzul, Babják Zoltán polgármester, Darcsi Karolina, a Beregszászi Városi Tanács KMKSZ-frakciójának vezetője, Ivan Males kórházigazgató, valamint Matl Péter szobrászművész leplezték le, ezzel szimbolikusan is átadva a művet a kórháznak.

November 18. A Kárpátaljai Magyar Filmgyűjtésért Alapítvány és a Munkácsy Mihály Magyar Ház szervezésében került sor a *Hűség ára* című történelmi dokumentumfilm vetítésére. Az ötvenhárom perces alkotás a vallásüldözést szenvedett és a Gulág-munkatáborokba hurcolt kárpátaljai lelkipásztorok, valamint egyszerű lakosok életüdjának kálváriáját mutatja be. Részletesebben négy lelkész – Pásztor Ferenc egykori beregszászi római katolikus főesperes és plébános, Orosz Péter görögkatolikus lelkipásztor, egykori püspök, Árvay Dezső tiszaujlaki római katolikus lelkipásztor és Bendász István görögkatolikus kanonok, egyháztörténész és hitvalló – alakja domborodik ki. A filmben megszólalnak a négy lelkipásztor rokonai, hívei, a látogatók megjárta Gulácsy Lajos református püspök, valamint dr. Molnár D. Erzsébet történész, főiskolai tanár, Szendrey Anita egyháztörténész, Melega Anna OP Domonkos-rendi nővér, aki a vallásüldözés időszakában az elhurcolt papi sorsokat kutatta, valamint Hidász Ferenc ferences szerzetes, továbbá Pawel Wyszowski OMI, a *Katolikusüldözés Ukrajnában és Kárpátalján* c. könyv társszerzője. A dokumentumfilm rendezője a beregszászi Bunda Rita és Bunda Szabolcs, aki egyben a film operatőre, vágója. A film a YouTube-ról is letölthető.

November 19. A málenkij robotra elhurcoltakról emlékeztek meg Beregszászon. Az esemény során megkoszorúzták Matl Péter *Gúzsban* című alkotását, valamint ökumenikus istentisztelettel és emlékmennel tisztelték az áldozatok előtt. A program a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola (II. RF KMF), a Pro Cultura Subcarpathica civil szervezet, valamint Beregszászi Polgármesteri Hivatal közös szervezésében valósult meg.

November 20. A Szolyvai Emlékparkban ökumenikus istentisztelettel, koszorúzással emlékeztek a kommunista diktatúra áldozataira. A lélekharang megkondulása után dr. Tóth Mihály, a Szolyvai Emlékparkbizottság elnöke beszámolt a testület ez évi tevékenységéről. A himnuszok elhangzását követően Fuchs Andrea köszön-

tötte a díszvendégeket és a megemlékezés résztvevőit, majd Pogány István munkácsi római katolikus plébános, püspöki helynök, Dávid Árpád, a Gecsei Református Egyházközség lelkipásztor, v. Pocsai Vince református tiszteletes, valamint Szkoropádszky Péter palágykomoróci görögkatolikus parochus tartott ökumenikus istentiszteletet. Beszédet mondott Ijgyártó István, Magyarország rendkívüli és meghatalmazott kijevi nagykövete. Köszöntötte a megemlékezőket Jevhen Tiscsuk, a Kárpátaljai Megyei Állami Közigazgatás művelődési, nemzetiségi és vallásügyi főosztályának vezetője, prof. dr. Cserniczkó István nyelvész, a beregszászi II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola rektora. A felszólalások után a tiszabökényi Tisza Csillag kórus légerdalokat adott elő. Zárszót mondott dr. Dupka György, a Szolyvai Emlékparkbizottság felelős titkára.

November 21. A munkácsiak a Rákóczi-kastély udvarán található emléktáblánál gyűltek össze, hogy közösen emlékezzenek meg azokról a magyar és német emberekről, akiket 77 évvel ezelőtt hurcoltak el az ún. málenkij robotra.

Az alkalmon Korolyova Erzsébet, a Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség (KMKSZ) Munkácsi Alapszervezetének elnöke, Bezeg Tamás ungvári magyar konzul, Olekszandr Halaj, a Munkácsi Városi Tanács tulajdonában lévő Nemzeti Kultúrák Központja kommunális vállalat igazgatója, valamint Popovics Béla, a Kárpátaljai Magyar Cserkészszövetség tiszteletbeli elnöke, tanár, helytörténész osztotta meg gondolatait a történelem eme tragikus eseménye kapcsán. Ezután Gulácsy Dániel munkácsi református lelkipásztor és Pogány István római katolikus plébános imádkoztak, majd a Munkácsi Református Egyházközség kórusa tett szolgálatot, s a jelenlévők elhelyezték az emlékmű elé az emlékezés koszorúit és virágait.

November 27. Megtartotta harmincadik közgyűlését a Kárpátaljai Magyar Pedagógusszövetség (KMPSZ) a beregszászi Rákóczi-főiskola átriumában. Orosz Ildikó, a KMPSZ elnöke részletesen beszámolt a szervezet múltjáról, alapításának körülményeiről, az elmúlt évtizedek során megélt sikerekről, nehézségekről és tapasztalatokról, melyek formáltak és „felnevelték” a Kárpátaljai Magyar Pedagógusszövetséget. A közgyűlés résztvevői újabb ciklusra szavaztak bizalmat Orosz Ildikónak.

November 28. Advent első vasárnapján a Pro Cultura Subcarpathica civil szervezet és a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola közös szervezésében valósult meg az első gyertyagyújtási ünnepség Beregszász központjában. A hitet szimbolizáló első adventi gyertyát Babják Zoltán, a Beregszászi Kistérség polgármestere, dr. Orosz Ildikó a II. RF KMF elnöke, Cserniczkó István, a II. RF KMF rektora gyújtották meg közösen. Az ünnepség tovább folytatódott a Rákóczi-főiskola átriumában, ahol a Pro Cultura Subcarpathica civil szervezet tizedik születésnapja alkalmából a Misztrál együttes koncertjére került sor.

*Összeállította:
Dupka György és Zubánics László*

Képzőművészeti kiállítás a beregszászi konzulátuson

Holló Katalin különös világa

Holló Katalin Kárpátalján kezdte munkásságát, de Budapesten érett igazán művésszé, a gyökerekhez ragaszkodva, önmagán átszűrve az élményeket ott találta meg stílusát, helyét. Magyarország Beregszászi Konzulátusán október 11-én nyílt kiállításával most visszahozta mindazt, amit rólunk, erről a vidékről, magáról, a világról gondolt.

A kiállítás résztvevőit Beke Mihály András első beosztott konzul üdvözölte, majd Szilágyi Mátyás főkonzul méltatta a művésznő munkásságát. Holló Katalin stílusát nem a környezetünkben található tárgyak és formák egyszerű leképezése, hanem elvont, absztrakt gondolkodás, technikai sokszínűség és igényesség jellemzi. Képei túlmutatnak az általunk empirikusan érzékelhető valóságon, egy távoli belső világba vezetnek. A különleges formák, vonalak

mögött mély mondanivaló húzódik meg, amit a művész indirekt módon fogalmaz meg, s a befogadó, a szemlélődő feladatává teszi, hogy feltárja azokat. Grafikai vallomások a világról, az emberről, a szűkebb és tágabb környezetről. Ahány vonal, annyi forma, annyiféle érzélem, észlelés, emlék, absztrakció. Jel, szimbólum, lenyomat az élet dolgairól, a mindenség harmóniájáról, egyensúlyáról, fogalmazott a főkonzul. Aki úgy érzi, Holló Katalin munkái leginkább grafikai novellákként értelmezhetők, melyek olvasása közben magunk göngyölíthetjük fel a művésznő gondolatszárait. Ezekből a novelláskötetektől hozott most új lapokat Holló Katalin, vitte tovább a gondolafonalat

Kulin Agnes, a Kárpátaljai Képző- és Iparművészek Révész Imre Társaságának (RIT) elnöke, aki arra buzdított mindenkit, hogy ne csupán nézőként, de együtt gondolkodóként is legyünk most itt együtt.

Holló Katalin elmondta, hogy alkotásait elsősorban saját élményei, olvasmányok inspirálják, de legnagyobb erővel a versek hatnak rá. Alkotás közben sokszor beszélget a vonalakkal, néha azok megszakadnak, de aztán újra felveszi a fonalat és tovább gombolyítja, míg meg nem születik a benne élő mű. A különleges, pontokból-vonalakból született munkáiról maga a művész így vallott: „Én így írok egy-egy fehér papírra. Amit más szóval, én vonalakkal mondok el. Ez az én kézírásom, ez az én képírásom, ezért ez én vagyok, ez az én ismertetőjegyem.”

A kiállítás megnyitóját Teleki Rita (Nagyszőlős) hegedűjátéka tette még hangulatosabbá.

Kovács Erzsébet

Boksay-kiállítás a szépművészeti múzeumban

Boksay József születésének 130. évfordulója alkalmából több mint 100 alkotását bemutató kiállítás nyílt a kárpátaljai festőiskola kiemelkedő egyénisége alkotásaiból Ungváron, a nevét viselő megyei szépművészeti múzeumban. Természetesen

a szakrális festmények közül is többet megcsodálhattak a megnyitó résztvevői.

A szovjet érában megsemmisítésre ítélték a vallási témájú alkotásokat, ám Boksay József ilyen munkáit sikerült elrejtetni, így 1991-ig a nagyközönség ezeket nem is láthatta – mondta el Olena Prihogyko művészettörténész.

A tárlatot Erfán Ferenc, a múzeum igazgatója (Boksay József unokája, maga is kiváló képzőművész) nyitotta meg, aki elmondta, a képtár egyik termében folyamatosan megtekinthető a festő több alkotása, viszont műveinek ilyen átfogó bemutatására régen volt példa.

Tudósítónk

*Festmények:
Lányok a havason, 1937,
Tél Ókemencén, 1967*

A Kárpátaljai Hírmondó galériája

Üzenetek ragyogó télben

Tóth Róbert: Máramarosi havasok

Fehér vásznon a fehér: hihetetlen varázslat. Főleg ha párba áll a kékkel. Mert a kék uralkodó szín, különösen így, télvíz idején. Végiggönyörködve galériánk kínálatát beleszeretünk ebbe az amúgy unalmas színbe. Vajon mosolyoghat egy szín? Igen, a kék szín mosolyoghat. Sötét, világos, levegős tónus elevéníti meg az erdőt, a mezőt, a hegyet, mozgalmassá, élővé teszi a tájat. Aztán itt van még a messzeséget közelebb hozó lila. Mit tud ez a kis csitri szín a „kékvérűek” társaságában? Tud ragyogni. Nézem a festményeket, és csak ámulok: honnan van a napsütés varázsa? Talán az itt-ott foltokban felbukkanó sárga lopja be magát a szívünkbe: meleggel tölti meg a komor vidéket. De nézzük sorjában, merre indul velünk a képzelet.

Soltész István: Szolyvai fatemplom

Fekete Vlagyimir: Téli táj

Gogola Zoltán utcája lehetne bárhol a télben. Lehetne akár az én szülőfalumban is, vagy a Tiédben, kedves kárpátaljai gyökerű Olvasó. Merthogy ez a festmény az otthonról, a szülőföldről szól, ahol még a nap is másképp süt, mint bárhol máshol a kerek világon. Kopriva Attila házai fázósan bújnak egymáshoz a hegy tővében, de mégsem hiszszük, hogy szomorú emberek lakják őket, hiszen az összkép erőt sugároz.

Klisza János: Az Ung mellett

Kovács Éva: Téli napsütés

Tóth Róbert máramarosi világába belékpézelhetjük a hóban lépkedő özeket, a művész egy színes foltot is festett nekik, hogy túléljék a telet.

Soltész István szolyvai fatemploma sem magányos: nincs ugyan ember a képen, de látjuk, hogy az Isten házához vezető útról gondos kezek leseperték a havat: minden igaz lélek békére találhat a Teremtő hajlékában.

Kopriva Attila: Ezüst tél

Ha kedvünk tartja, az Ung mellett is elidőzhetünk: Klisza János vásznán egy falu templomának tornya integet, irányt mutat, ha a vastag hóban eltéved a vándor. Vagy ha csak sétál a folyóparton, arcát fürdetve a délutáni napsütésben, de ha elfárad, tudja, merre induljon tovább.

Azt gondolnánk, hogy a tél rideg évszak. A festményeket látva meggyőződhetünk róla, hogy a művészek másképp látják. A vászhatnak valami belső fény lengi be: Fekete Vlagyimir szerint a havas erdő barátságos, a hósapkás ház nyugalmat és biztonságot ígér, és mintha a vizek sem akarnának megdermedni.

Kovács Éva hatalmas fenyőfái sem lehetnek annyira dúsak, nem nőhetnek olyan magasra, hogy a napsugár ne törne utat ágaik között. Itt érhetjük tetten, hogy a fehér is lehet szigorú, de mégsem annyira félelmetes, ha a fénysugár mutatja az utat.

Gogola Zoltán: Cím nélkül

Nekem azt üzenték a színek – a fehér vásznon fehér, az uralkodó kék, a kis csitri lila, a foltokban felbukkanó sárga –, hogy az élet minden időben szép: még így, járvány idején is gyönyörű a világ.

Füzesi Magda